

9 771535 828003

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film

sk

07/08 —

2019 ▶ 2,50 €

rozhovor: Tomáš Juríček

— Rudolf Urc a Pavel Branko

— Andreas Dresen

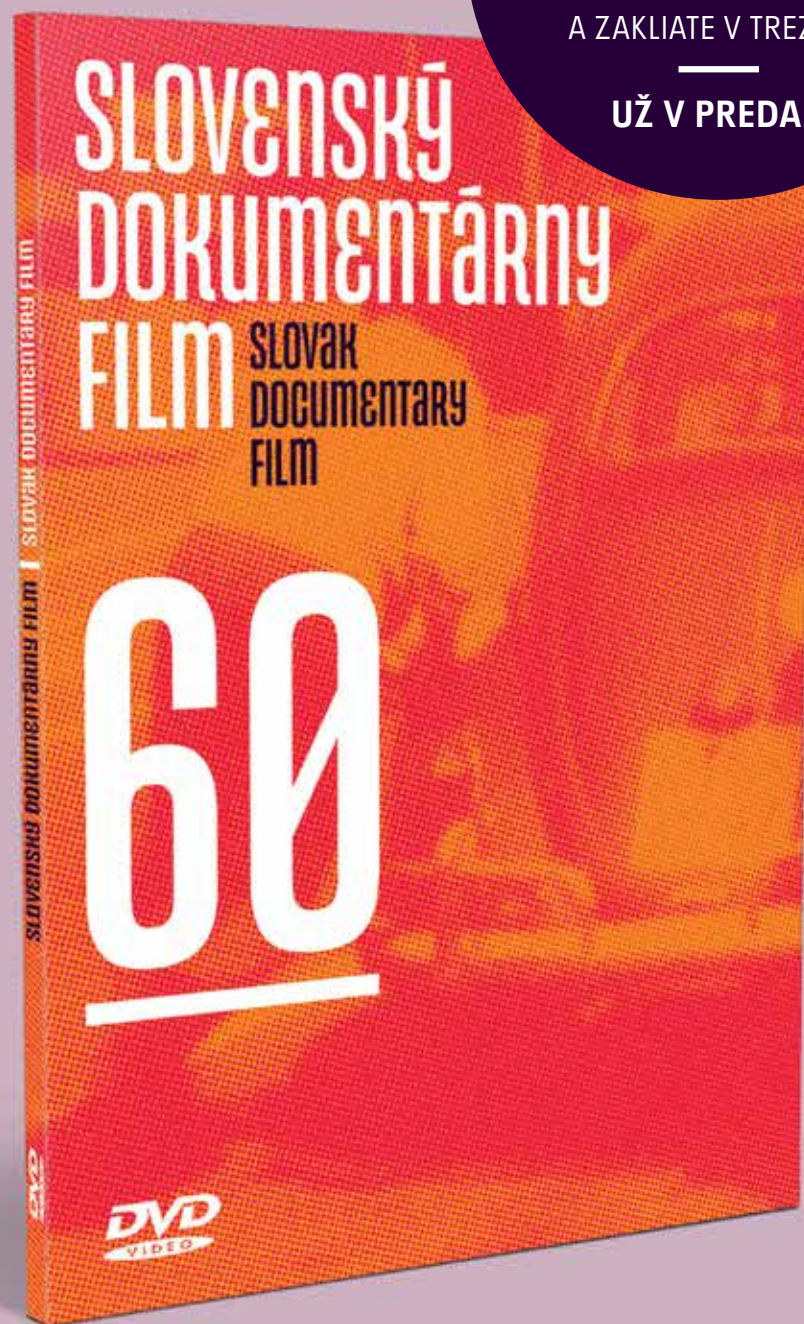
téma: Dvadsať rokov mesačníka Film.sk

novinky: Kto je ďalší? — Loli paradicka

recenzia: A dýchajte pokojne — Mŕtvi neumierajú

— Môj dedo spadol z Marsu / Uzly a pomaranče — Yesterday

príloha: FILMOVÉ ČÍTANIE

2-DVD OBSAHUJE
21 DOKUMENTÁRNYCH FILMOV
60. ROKOV ROZDELENÝCH
DO DVOCH BLOKOV:
CHLAPI Z MOSTOVEJ ULICE
A ZAKLIATE V TREZORE

UŽ V PREDAJI

úvodník

— V Tíme čísla tentoraz nie sú žiadne filmové štatistiky ani podrobnosti o podporných programoch audiovizie alebo legislatívnom pozadí kinematografie. Je leto, obdobie dovoleniek, pokusov odbúrať nahromadený pracovný stres, snahy oddychovať. A v rukách držíte *Film.sk*, ktoré je z viacerých pohľadov špeciálne. Je to dvojčíslo, v obsahu zohľadňujeme oba letné mesiace, a teda má aj väčší rozsah ako zvyčajne. No a čo sa týka témy, tá je takisto špeciálna. Venujeme sa v nej samotnému *Film.sk*. Pretože vychádza už dvadsiaty rok, má za sebou farbitú históriu, v sebe množstvo investovanej energie a okolo seba veľa ľudí, ktorí sa s ním spájajú. To všetko tvorí spleť príbeh *Film.sk*, ktorý sa začína už o tri strany ďalej.

— Svoj príbeh má aj každé jedno číslo časopisu a v mnohom to, prirodzene, závisí od toho, čo sa práve v oblasti filmu deje a koho sa to týka. V tomto prípade sa napríklad chystajú distribučné premiéry dvoch slovenských snímok: *Kto je ďalší?* a *Loli paradíčka*. Medzi recenziami zase nájdete minoritne slovenské filmy *Môj dedo spadol z Marsu* a *Uzly a pomaranče*. Mimochodom, blok recenzií je tentoraz nečakane špeciálny aj v tom, že hodnotené tituly si od kritikov vyslúžili dosť výhrad. No a keď sme pri hodnotení, v aktuálnom *Film.sk* nájdete aj bodovanie všetkých slovenských filmov s distribučnou premiérou v prvom polroku 2019. Bolo ich päť, hodnotiteľov zase osem.

— Nie je to síce prvý raz, ale nestáva sa ani v každom čísle, že by obsahovalo tri rozhovory ako v tomto prípade. Ten veľký je venovaný kameramanovi Tomášovi Juríčkovi, ktorý v súčasnosti nakrúca pokračovanie televíznej *Márie Terézie* a o pár mesiacov sa dostane do kín film *Amnestie*, na ktorom spolupracoval s režisérom Jonášom Karáskom – pre Juríčka ideálnym tvorivým partnerom, ako vyplýva z hlavného rozhovoru. Okrem neho nájdete v letnom dvojčíslu aj debatu s nemeckým, alebo – ako sám s nadhľadom pripomína – východonemeckým režisérom Andreasom Dresenom, ktorý v júni zavítal do Bratislavy. No a tretí rozhovor súvisí s obrázkom na susednej strane, s 2-DVD *Slovenský dokumentárny film 60*, ktoré vydáva SFÚ a my mu venujeme rubriku DVD špeciál. Využili sme príležitosť urobiť spoločný rozhovor s jeho zostavovateľmi – Rudolfom Urcom a Pavlom Brankom. Obaja sú aj súčasťou príbehu *Film.sk*. Majú špeciálne miesto medzi jeho prispievateľmi. ◀

— Daniel Bernát —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku / 20. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav
Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Daniela Bernát

Redakcia:

Jaroslava Jelchová

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Marián Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušerová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:

Zuzana Dudášová

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: Dolis, s. r. o.

Uzávierka čísla 7-8/2019: 4. 7. 2019

Snímka na titulnej strane:

Loli paradíčka – STAVIARSKY

Objednávanie Film.sk:

L.K. Permanent, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: hruškova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akokoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

obsah

16

— foto: Julie Vrabelová —

myslím si

Zuzana Mojžišová,

filmová publicistka

— Pred pár týždňami sme na pôde Filmovej a televíznej fakulty VŠMU opäť, už tradične, zorganizovali Študentské konfrontácie – dvojdňové podujatie na odborné stretnutie poslucháčov tvorivých ateliérov a ich filmov so študentmi katedry audiovizuálnych štúdií a ich recenziami na tie filmy. A opäť, už tradične, po pochvalnom verdikte vedátorov sa debata takmer nikdy nerozprúdila; ak však bolo posúdenie filmu zo strany vedátorky či vedátora príkre, rozhovor sa rozbehol celkom prirodzene. A mal ako minca dve strany – relevantnú či menej prízvetnú *insajderskú* obranu filmu a jemnejšie alebo aj ostrejšie ohradenie sa voči mentálnym kvalitám posudzovateľky či posudzovateľa. Nič nové pod slnkom. Cestou domov z Konfrontácií som si potom skúsila predstaviť takúto situáciu: Nieкто (mocný, ale pravdepodobne aj škodoradostný) by náhle šibol zázračným prútkom a úplne všetky printové médiá by prestali uverejňovať recenzie, interpretácie, štúdie týkajúce sa filmového umenia; rovnako by sa zachoval aj internet a kritické písanie o filme by z neho totálne zmizlo. Kto by ako prvý volal po náprave stavu a návrate do predchádzajúcich pomerov? Filmári či teoretici? Mám svoju odpoveď, ale nebudem ju tu nasilu, a už vôbec nie akokoľvek konfrontačne, pretláčať. Napokon, možno by sa prvé ozvalo obecenstvo. Jedno je však, myslím, isté – nieкто by sa ozval, všetci traja by sa ozvali, lebo recenzovanie, posudzovanie, interpretovanie a uvažovanie o umení patrí k umeniu, je jeho súčasťou. Zmysluplnou.

— Časopis *Film.sk* obrába slovenské filmovo-publicistické poličko dve dekády. Stalo sa z neho dôležité periodikum. A recenzovanie filmov je jeho dôležitou súčasťou, možno najdôležitejšou.

— Svet zažil doposiaľ iba málo dvojdekád (a možno ani jednu), počas ktorých sa zmenil natoľko výrazne ako za tú poslednú. Doménou písania už nie je papier, ale monitor. Najplodnejšími, a zdá sa mi, že aj najčítanejšími filmovými *umenovedcami* už nie sú profesionálni umenovedci, prípadne žurnalisti, ale fanúšikovia a diváci. Slovenská kinematografia vstala z mŕtvych a je v potešujúco dobrej kondícii. Zemegula, hoci aj nie rovnomerne, bohatne a môže si dovoliť nakrúcať nepreberné množstvo filmov. Vynález internetu zboril mnohé prekážky, rozšíril prístup k filmom. Sme takí kinematograficky globalizovaní – a to je fajn, ak skutočne vieme, čo si s tým máme počať.

— Naozaj mnohé sa od podlahy zmenilo. No a niečo zas nie. Napríklad kvalitná, múdra a prospešná recenzia má tie isté akostné parametre, aké mala pred nielen dvadsiatimi, ale aj osemdesiatimi rokmi, a na vyslovenie domnienky, že ani nasledujúce desaťročia na tejto veci nič nezmenia, netreba byť prognostičkou.

— Vo *Film.sk* múdre, kvalitné a prospešné filmové recenzie bývajú. ◀

Naše roky s Film.sk

Mesačník Film.sk vychádza už dvadsiaty rok a rozhodli sme sa to „osláviť“ v letnom dvojčíslu časopisu, ktoré na to poskytuje trochu viac priestoru aj uvoľnenejšiu atmosféru. Tému venovanú Film.sk sme rozdelili na dve časti – v prvej o ňom hovoríme zvnútra, v druhej prinášame anketovú formu názory zvonka.

Simona Nôtová,
šéfredaktorka Film.sk (2000 – september 2012)

Prvé číslo Film.sk vyšlo v januári roku 2000. Presne tri mesiace po tom, ako som nastúpila do Slovenského filmového ústavu. V tom období sa riaditeľom SFÚ stal Peter Dubecký, ktorý chcel stabilizovať inštitúciu a rozšíriť jej činnosti, a preto prijal viacero nových ľudí do svojho tímu. Vzbudzuje vo mne radosť pomyslenie, že štyria z nich dodnes sedíme na spoločnom poschodí. Jednou z mojich úloh bolo pripraviť programový bulletin k premietaniam v študijnej sále SFÚ vo vtedajšom Charlie centre (dnes Kino Lumière). S týmto nápadom prišla aj otázka, prečo k programu a filmom nepridať čosi navyše. A myšlienka Film.sk bola na svete. Strávila som s ním prvých trinásť rokov.

Pamätám si, ako sme podobu mesačníka formovali spolu s kolegami Mariánom Brázdcom a Mirom Ulmanom. Grafický návrh pochádzal od Andreja Slezáka. Logotyp sa tvoril dlhšie a prišiel až vo finále, keď sme vymysleli názov. Sedeli sme na treťom poschodí vo vtedajšej kancelárii edičného oddelenia, pretože tam sa sústredila všetka energia venovaná Film.sk. A vymyslel ho Miro Ulman, rodený názvotvorca, ktorý dodnes vymýšľa názvy na počkanie.

Film.sk začal vychádzať v období, keď vznikalo málo slovenských filmov. To však nebola prekážka. Naším zámerom bolo ukázať, že sa „svet“ nezastavil. Kým si slovenskí filmári po strate Koliby postupne hľadali cestu k opätovnému oživeniu slovenského filmu i sami k sebe, kým dorástla nová generácia filmárov, kým technológie prešli obrovským vývojom a vybudovali sa vzťahy s medzinárodným prostredím, vďaka čomu pribudli ďalšie príležitosti, jednoducho kým začal fungovať slovenský audiovizuálny priemysel, kinematografia tu stále bola. Lebo tú netvorila len nové filmy, ale obrovský komplex vecí, ktoré spolu súvisia. A Film.sk bol príležitosťou dať o všetkom, čo sa deje v slovenskom kinematografickom prostredí prostredníctvom rôznych rubriík. Vytvoriť povedomie, že slovenská kinematografia je bohatá a má na čom stavať. Chceli sme písať nie o tom, čo tu nemáme, ale o tom, čo máme a akú to má kvalitu. Podľa toho som každý mesiac skladala koncept mesačníka s dôrazom na aktuálnosť. Postupne sa rozrastal jeho rozsah, po siedmich rokoch mal dvojnásobný počet strán a pribúdali aj nové rubriky a prílohy.

Začínali sme skromne, s malým tímom a externistami, a tak to zostalo na dlhé obdobie. Ten najužší okruh tvorili v SFÚ Miro Ulman, Ľubica Orechovská a Štefan Vraštiak. Vnútri redakcie sa popri mojom šéfredaktorovaní vystriedali na redaktorskom mieste Stanka Marendiaková, Dáša Čiripová, Eva Michalková, Mariana Jaremková a na pár mesiacov ma zastúpila Katarína Lednická. Na grafike sa postupne podieľali Marek Borovský, Miro Grnja, Dušan Slezák a zatiaľ najdlhšie Peter Juriček. Od začiatku sme dávali priestor študentom a začínajúcim autorom, z ktorých mnohí dnes patria k rešpektovaným filmovým vedcom a kritikom, napríklad Katka Mišíková či Janka Dudková, prispievali doň aj filmoví vedci a teoretici Martin Ciel, Martin Šmatlák, Václav Macek, Martin Kaňuch, Peter Michalovič, neskôr Eva Filová, Petra Hanáková či Mária Ferenčuhová, ale aj Pavel Branko alebo Rudolf Urc a mnohí ďalší. Vo Film.sk „vyrástol“ aj jeho súčasný šéfredaktor Daniel Bernát, ktorý ešte ako študent v prvom roku Film.sk hodnotil bratislavské kiná.

Pamätám si aj to, že v počítačom období, keď domácich filmov vznikalo pomenej, bolo ťažké zohnať autora na recenzovanie slovenského filmu. A spomínate si na rubriku plus/mínus? Mnohí ju čítali ako prvú po otvorení čísla, no vyskladať ju každý mesiac stálo redakciu mnohokrát hodiny telefonátov a presvedčaní. Počas svojich osobných trinástich rokov som s Film.sk prežila naozaj veľa. Aj nekompromisnú kritiku, aj laskavé slová, aj ocenenia, ale, našťastie, neboli medzi nimi „maliny“.

Rada by som však dodala ešte čosi. Film.sk som nevnímala hneď ako časopis, hoci bol a je jediným dlhodobým vychádzajúcim filmovým mesačníkom na Slovensku, dokonca s pravidelne publikovaným registrom každého predchádzajúceho ročníka. Časopisom so všetkým, čo k nemu patrí, sa pre mňa stal až vo chvíli, keď vlni vyšlo jeho prvé plnofarebné číslo v novom formáte pod vedením šéfredaktora Daniela Bernáta a domovského grafika Petra Jurička, ktorý Film.sk dáva tvár od septembra roku 2011, keď pripravil ešte jeho prvú zmenu for-

mátu na rozmer A5. Ukázalo sa, že premyslená vizuálna koncepcia s veľkým priestorom pre fotografie dokáže dať časopisu nielen rozmer a rozsah, ale pri zachovaní kvalitného obsahu aj pozdvihnúť jeho percepciu na vyššiu hodnotovú úroveň. Dnes má Film.sk veľký potenciál a prajem mu, aby šiel s dobou a stal sa moderným časopisom. Na to podľa mňa potrebuje flexibilnejšie reagovať na potreby spoločnosti a pritiahnúť k sebe viac čitateľov a komunikovať s nimi.

A keď sa pri tejto úvahe letkom vraciam k začiatkom čiernobieleho Film.sk vo vreckovom formáte, keď sme pri skladaní niektorých čísel „varili z vody“, som presvedčená, že jeho vznik mal opodstatnenie, lebo dnes je naozaj o čom písať. A ako najcennejšiu vnímam jeho dvadsaťročnú kontinuitu, vďaka ktorej – ak nie dnes, raz určite – bude cenným zdrojom. A za to treba poďakovať všetkým, ktorí sa na existencii Film.sk od konca roku 1999 až dodnes podieľali.

Daniel Bernát,
súčasný šéfredaktor Film.sk

Film.sk som poznal od jeho začiatkov a (bol) som vďačný, že som doň mohol prispievať ešte ako študent. Keď som oveľa neskôr nastupoval do jeho redakcie, myslel som si, že viem o ňom celkom dosť. V skutočnosti bolo mojou istotou akurát vedomie, že je to dobrý a dôležitý mesačník. A za tým/z toho sa vynárali neistoty. Ako pokračovať v tom, čo je etablované a nepodliezať dovtedajšiu úroveň?

Hlavne treba začať. Pri práci sa mnohé vyjasní (a s mnohým mi pomohla Simona Nôtová). Čoskoro prišlo aj mierne vybočenie zo štandardu – anglická verzia Film.sk. Pustili sme sa do nej na podnet Saše Strelkovej, vtedajšej riaditeľky Národného kinematografického centra SFÚ, ktoré sa venuje aj zahraničnej prezentácii slovenskej audiovizie. Vydali sme ju v máji 2013 a prvá várka odišla do Cannes. Zachovali sme bežný formát i obrazové nastavenie Film.sk, obsahovo bol špeciál roz-

delený na súborné informácie o slovenskej kinematografii uplynulého roka a na prezentáciu SFÚ. Odvtedy vychádza anglické číslo každoročne, akurát sa jeho vydávanie presunulo na február, keď sa koná Berlinale. (Mimochodom, časopis sa ocitol aj v oveľa exotickjších destináciách, hoci len prechodne a v štádiu vzniku. Grafik Peter Juriček by mohol rozprávať farbisté príbehy.)

Anglický špeciál sa vzhľadom na vývoj situácie v slovenskej kinematografii ukazoval ako čoraz opodstatnenejší. Filmárske prostredie sľubne oživalo aj vďaka Audiovizuálnemu fondu, rástla ročná produkcia i počet tvorcov a ich ambície komunikovať so zahraničím. V časopise sa priebežne diali čiastkové úpravy, ale zdalo sa, že je to málo. Že keď o sebe dáva vedieť viac slovenská kinematografia, mal by dať vedieť viac o sebe (a súčasne o nej) aj Film.sk. Pred dvomi rokmi sa teda začali rodiť návrhy (s výdatným príspevom Petra Jurička a vtedajšej redaktorky Zuzky Sotáckovej) na zväčšenie formátu časopisu, na prechod k plnej farbe, na novú vizuálnu koncepciu aj nový papier, na úpravy v obsa-

hovej štruktúre... Chceli sme texty uvoľniť zo zovretia malých strán a pritiahnúť čitateľov sviežimi podnetmi v grafickom riešení časopisu. Prvé číslo *Film.sk* „po premenení“ vyšlo v januári 2018. Zdá sa mi, že to bolo dávno. No hoci je časopis viditeľne iný ako kedysi, naďalej je preň určujúce to, čo bolo nastavené skutočne dávno – ambícia reflektovať slovenskú kinematografiu v širokom zábere, prostredníctvom dôveryhodných textov od skúsených publicistov i začínajúcich autorov.

Peter Dubecký, generálny riaditeľ Slovenského filmového ústavu

— Dvadsať rokov je veľmi vysoké číslo, zvlášť v súvislosti s vydávaním filmového časopisu na Slovensku. Pri vzniku *Film.sk* smerovali moje pohľadky k vytvoreniu bulletinu, ktorý by reflektoval program nášho študijného kina Filmotéka (vtedy ešte v Charlie centre), a zároveň k hľadaniu spôsobu, ako podporiť slovenskú kinematografiu. Žiadalo sa to, pretože audiovizia bola okolo roku 2000 vo svojom historicky azda najzložitejšom období, keď tvorbu brzdil akútny nedostatok financií a absencia primeranej systematickej podpory. Po mojom nástupe na pozíciu generálneho riaditeľa SFÚ som sa snažil pritiahnúť do ústavu zaujímavých, talentovaných, cenných ľudí, a medzi nimi bola aj Simonka Nôtová. To bol dôležitý moment, ktorým sa naštartoval proces vzniku *Film.sk*. Ujala sa toho skvele – prišla s návrhmi, ako by to malo celé vyzeráť a *Film.sk* sa profiloval aj v kruhu redakčnej rady. Tunajšie prostredie potrebovalo filmové periodikum, ktoré by komunikovalo s tvorcami i divákmi a *Film.sk* sme posielali aj zástupcom významných českých festivalov či kultúrnych rubriek v médiách. Ohlasy boli pozitívne a naznačovali, že vieme zastúpiť dovtedajšie filmové časopisy, ktoré zanikli možno aj preto, že nemali takú inštitucionálnu podporu. *Film.sk* naberal na objeme, rozširoval sa obsah, pribúdali špecializované prílohy, začalo vychádzať zvlášť číslo venované prehliadke Projekt 100, prešlo sa k farebným obálkam a neskôr sa zväčšil formát na A5. Z *Film.sk* bolo cítiť synergiu ľudí, ktorí mali a majú vzťah k slovenskej kinematografii.

— Ďalšia etapa súvisí so šéfredaktorom Danielom Bernátom. Bola to už v mnohom iná doba ako v začiatkoch *Film.sk* a aj časopis sa zmenil. Dnes má rozmery 200 x 270 mm, nový layout, obsahové úpravy, vzniká s podporou Audiovizuálneho fondu... Je to jediné slovenské periodikum, ktoré v printovej podobe poskytuje priestor na systematickú reflexiu tunajšej filmovej tvorby a aj vzhľadom na jej súčasnú kondíciu je podľa mňa skvelé, že *Film.sk* vychádza. Možno si budúcnosť vyžiada nové rubriky, azda by mali nastať úpravy v nastavení jeho webovej stránky, ale tlačenej verzie časopisu by som sa nevzdával. Takúto platformu na reflexiu slovenskej kinematografie zatiaľ nevieme ničím nahradiť, pretože *Film.sk* má svoju históriu a je to vyprofilované, relevantné periodikum s kvalitným zázemím autorov a spolupracovníkov. ◀

{ anketa }

Akú úlohu zohráva v tunajšom prostredí mesačník Film.sk, v čom bol/je podnetný a čo by ste prípadne od neho ešte očakávali?

— Katarína Mišíková [filmová teoretička, vedúca Katedry audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU]

Pre slovenské audiovizuálne prostredie považujem úlohu mesačníka **Film.sk** za kľúčovú z viacerých dôvodov. Jednak je to časopis, ktorý kontinuálne už dve desaťročia nielen spoľahlivo informuje o slovenskej (a výberovo svetovej) kinematografii, ale prináša aj jeho kvalitnú odbornú reflexiu. Ak v začiatkoch jeho existencie na prahu milénia nebola diskusia o slovenských filmoch taká živá, ako je dnes, možno práve redakciu a okruh autorov **Film.sk** považovať za pozitívny stimul diskusií o tom, aký vlastne náš film je a aký by mal/mohol byť. **Film.sk** bol zároveň od svojich začiatkov nenahraditeľnou publikačnou platformou, na ktorej dostali priestor pre svoje textové debuty nové generácie filmových kritikov a publicistov – a to vždy pod kvalitným redakčným vedením, čo vôbec nie je zanedbateľné. A hoci ide z povahy jeho zamerania o skôr konzervatívne orientovaný časopis s pevne stanovenou štruktúrou rubriek, nebránil sa ani kontinuálnemu vývoju a – nazdávam sa – pozitívnym zmenám. Ak by som mala formulovať, čo by som od **Film.sk** ešte očakávala, resp. čo by som časopisu želala, tak je to funkčnejšie využívanie synergie webovej a printovej verzie, potlačenie servisných informačných rubriek a ich úplný presun na web, rozšírenie webovej verzie o nové formáty a využitie printovej podoby časopisu na výraznejšiu profláciu kritických osobností, či už prostredníctvom rubriek stabilných autorov, iniciovania odvážnejších tém, ktorými slovenská audiovizia žije, alebo ráznejšieho vstupu do jestvujúcich diskusných formátov v našom prostredí. Sebe ako čitateľke a príležitostnej autorke zase želim ďalšie roky strávené s **Film.sk**.

— Jana Dudková [filmová teoretička, vedecká pracovníčka ÚDFV Centra vied o umení SAV]

Spomínam si na časy založenia **Film.sk** ako na časy mojich vlastných začiatkov: v jeho prvom čísle som uverejnila aj jednu z mojich prvých recenzií. No spomínam si aj na pocit rozpoltenia, keď boli **Film.sk** a polročník **Kino-Ikon** na Slovensku jedinými tlačenými médiami systematicky a odborne sa venujúcimi filmu. Medzi nimi priepasť, ktorú len veľmi pomaly zaplňali ďalšie publikačné platformy. **Film.sk** si dodnes spájam s kvalitným informačným servisom, ale aj s budovaním sebavedomia tak slovenského filmu, ako aj slovenskej filmovej kritiky. Zaslúžil sa o to rozhodujúcim spôsobom v časoch úpadku a nedôvery. Pomáhal filmárom vytrhnúť sa z pocitov nezáujmu o ich prácu a podarilo sa

mu vychovať aj niekoľko nových generácií filmových kritikov. Azda to nebude len mojou osobnou skúsenosťou, že ho dodnes považujem za akúsi výkladnú skriňu generačne a názorovo pestrej domácej „recenzistiky“, že výberu jeho redaktorov dôverujem. Zároveň si však uvedomujem, že **Film.sk** potrebuje rásť, posúvať sa a najmä oslovovať nové publikum, že už nemôže byť médiom, ktoré len spája frustrované komunity profesionálov. Verím, že sa mu v tom bude dariť.

— Jaro Vojtek [dokumentarista, režisér]

Príbeh mesačníka **Film.sk** je príbehom dieťaťa, ktoré má svoj životopis. Pamätám si, že keď som študoval na VŠMU, bol to malý chlapec. Malý časopis, ktorý sa dal schovať do vrečka. Ale pre nás filmárov bol nesmierne dôležitý. Čítali sme odborné recenzie na filmy, čo pomáhalo nášmu filmárskemu rastu. Myslím si, že je to nesmierne dôležité. Tvorca sa dozvie, ako fungoval jeho autorský výstup. Bol pochopiteľný? Akých chýb sa režisér dopustil? Spätňá väzba je inšpirujúca a podnetná. A recenzie boli o to cennejšie, že ich autormi boli a sú ľudia, ktorí sa filmu rozumejú a sú absolventmi VŠMU. Po čase sa z **Film.sk** stal plnohodnotný a dôležitý partner pre filmárov. Rozšíril svoje obsahové spektrum – dospel. Rozhovory sú veľmi inšpiratívne aj pre tvorbu a dobrý rozhovor je ako prečítať si malú knižku. Súčasná štruktúra **Film.sk** pokrýva celú škálu informácií, ktoré súčasný moderný filmár potrebuje. Recenzie, rozhovory, texty o dianí vo vodách slovenského filmu, analýzy... Musím spomenúť aj samotnú grafiku mesačníka – dizajnovo je na vysokej úrovni a ladí s okom čitateľa. **Film.sk** vytvára v našom priestore dôležitú protiváhu k článkom a recenziám v iných médiách, kde kvalita pokrívka. Preto od neho očakávam, že bude naďalej v takejto obsahovej aj dizajnerskej forme pokračovať. Škoda len, že nemá distribučný presah aj medzi širšou verejnosť.

— Juraj Lehotský [dokumentarista, režisér]

Film.sk je pre mňa dobrým čítaním o ľuďoch z môjho filmového okolia, vždy reflektoval dianie vo svete, v ktorom žijem a tvorím. Rád si prečítam, ako pracujú a rozmýšľajú iní filmári. Časopis pomaly rástol a vyrástol z vrečka do tašky, z čiernobiela do farby. Za 20 rokov svojej existencie priniesol zaujímavé rozhovory, veľmi osobité recenzie, pekné fotografie. Ako jediný časopis so špecifickým charakterom mesiac po mesiaci dokumentuje to, čo vzniká, a je akousi pamäťou a stopou nášho filmu. Je výborné, že si zachováva svoju tvár a želim mu veľa radosti z písania o filmoch.

— Martin Šulík [režisér]

Film.sk je pre našu filmovú komunitu dôležitým, integrujúcim prvkom. Vznikol po zemetrasení, takmer vo vzduchu-prázdne. Z útleho informačného bulletinu sa postupne zmenil na časopis, ktorý čoraz komplexnejšie reflektuje život slovenských filmárov a ich tvorbu. Teší ma, že v ne-

lahkých časoch sa redakcii podarilo udržať kontinuitu práce filmových vedcov a zároveň vytvoriť priestor pre nastupujúcu generáciu publicistov. Dúfam, že analytický pohľad na slovenskú kinematografiu sa bude prehľbovať a rozširovať, že **Film.sk** bude živou platformou na výmenu odborných názorov. A verím, že sa **Film.sk** otvorí svetu – konfrontáciu s medzinárodným kontextom filmovej kultúry potrebujeme ako soľ. Aj keď ja už moc nesolím.

— Maroš Šlapeta [strihač, prezident Asociácie slovenských filmových strihačov]

Z celého srdca gratulujem nášmu mesačníku **Film.sk** k takému krásnemu veku, ako je 20 rokov! V predchádzajúcej vete som použil slovo „nášmu“, pretože je veľmi dôležité, aby sme mali my, filmári, naše periodikum. Aby to naše filmárske prostredie bolo zdravé a životaschopné, je nevyhnutné, aby všetci, ktorí to prostredie spoluvytvárajú, navzájom čo najviac komunikovali. A keďže mesačník **Film.sk** neúnavne poskytuje informácie z filmového diania na Slovensku, veľkou mierou tomu napomáha. Ďalšia veľmi dôležitá funkcia, ktorú sa mesačník **Film.sk** pokúša plniť, je reflexia. Pretože tvorcovia by sa bez spätnej väzby nemohli posúvať ďalej. Nie je veľa funkčných platforiem na reflexiu filmovej tvorby na Slovensku. **Film.sk** počas svojej existencie narástol. A nemám na mysli len formát a rozsah, narástol hlavne do kvality. Z útlej podlhovastej knižičky sa stal reprezentatívny magazín. A tých 20 rokov rastu časopisu **Film.sk** je zároveň odrazom toho, že sa nám hádam konečne darí na Slovensku v oblasti kinematografie budovať kontinuitu!

— Zuzana Mistríková [producentka, prezidentka Asociácie nezávislých producentov]

Na vývoji kinematografie sa podieľa mnoho elementov: kvalitná filmová škola, fungujúci systém financovania tvorby; producenti, ktorí majú možnosť s projektmi rásť; tvorcovia, ktorí majú možnosť tie projekty realizovať; prostredie, v ktorom sa „uživí“ štábové profesie a rastú s novými a stále zaujímavejšími výzvami; distributéri, ktorí pomáhajú nájsť divákovi cestu k vytvoreným filmom... a v neposlednom rade i kontinuálna reflexia, bez ktorej by kinematografiu jeden zásadný pilier chýbal. Za ostatných dvadsať rokov si slovenská kinematografia prešla dobrodružnou cestou. Do nového tisícročia vchádzala ako popoluška. Krok po kroku vstávala z popola, aby sa postupne stala platnou členkou európskej filmovej rodiny. Časopis **Film.sk** túto cestu so slovenským filmom prešiel. Trpezlivo hľadal a nachádzal dôvody na nádej či optimizmus, otváral témy i diskusie, ktoré ťali do živého a vytváral priestor pre filmy a ich tvorcov. Jeho názov dnes odráža realitu, ktorej sme všetci hrdou súčasťou – **Film.sk**. ◀

Slovenskí filmoví vedci a kritici hodnotia slovenské celovečerné filmy prvého polroku 2019

V roku 2019 sme sa v redakcii **Film.sk** rozhodli v spolupráci s renomovanými slovenskými filmovými vedcami, historikmi, kritikmi a publicistami reflektovať slovenské filmy aj inak ako len vo forme recenzií či iných článkov. Vtedy sme po prvýkrát zverejnili tabuľku bodovania slovenských celovečerných filmov, ktoré mali v príslušnom roku premiéru v kinách.

— Aktuálne prinášame hodnotenie slovenských filmov s premiérou v prvom polroku 2019. Hodnotíme celkovo päť slovenských alebo majoritne slovenských dlhometrážnych filmov, ktoré spĺňajú finančné kritériá určovania krajín pôvodu podľa Európskeho dohovoru o koprodukcii. Všetky snímky uviedli do kín distribučné spoločnosti okrem filmu *Mohyla* (r. A. Kolenčík), ktorý kinám ponúkala produkčná spoločnosť Cinetype. — Nehodnotíme minoritné slovenské koprodukcie *Hovory s TGM* (r. J. Červenka), *Všetko bude* (r. O. Omerzu), *Na streche* (r. J. Mádl), *Sklenená izba* (r. J. Ševčík), *Teroristka*

(r. R. Bajgar), *Chvilky* (r. B. Parkanová), *Môj dedo spadol z Marsu* (r. D. Žarkovič, M. Andree Škop), *Obliehanie mesta* (r. Z. Piussi, V. Janeček) a *Uzly a pomaranče* (r. I. Pokorný). Nehodnotíme ani krátky animovaný titul *Šarkan* (r. M. Smatana), ktorý vznikol v česko-slovensko-poľskej koprodukcii a v kinách sa premietal pred celovečerným filmom *Veľký zlý lišák a iné príhody*.

— Systém bodovania zostáva rovnaký a pohybuje sa na škále od pol bodu po maximálny možný počet päť bodov. ◀

— dan —

Slovenské a koprodukčné celovečerné filmy prvého polroku 2019 podľa filmových vedcov a kritikov

	Daniel Bernát	Martin Ciel	Jana Dudková	Eva Filová	Jaro Hocheľ	Martin Kaňuch	Katarína Mišíková	Jelena Paštéková
Dobrá smrť TOMÁŠ KRUPA	●●●½	●●●●	●●●½	●●●●	●●●●	●●●	●●●●	●●●
Mohyla ANDREJ KOLENČÍK	●●	●●●	●●	●●	●●½	●	●●	●●
Ostrým nožom TEODOR KUHN	●●●	●●●●	●●½	●●●●	●●●	●●	●●½	●●●
Punk je hned! JURAJ ŠLAUKA	●●●½	●●●●	●●●●	●●●●	●●●	●●●	●●●½	●●●●½
Trhlina PETER BEBJAK	●●½	●●●	●●	●●	●	●	●●½	●●

O HODNOTENÝCH FILMOCH SME PÍSALI VO **Film.sk**:

Dobrá smrť novinky: 3/2019, s. 10 – 11; recenzia: 4/2019, s. 18 – 19 **Mohyla** novinky: 5/2019, s. 8 – 9; recenzia: 5/2019, s. 18 – 19

Ostrým nožom novinky: 2/2019, s. 12 – 13; recenzia: 3/2019, s. 22 – 23 **Punk je hned!** novinky: 3/2019, s. 12 – 13;

recenzia: 4/2019, s. 20 – 21 **Trhlina** novinky: 1/2019, s. 8 – 9; recenzia: 2/2019, s. 22 – 23

— text: Jaroslava Jelchová —

Letná filmová škola dá aj lekcie slovenskej tvorby

V programe 45. ročníka Letnej filmovej školy (LFŠ) Uherské Hradiště, ktorá sa uskutoční 26. 7. až 4. 8., ne-
figuruje Slovenský deň, ako tomu bývalo v minulosti, no napriek tomu je tam tunajšia kinematografia bohato
zastúpená. LFŠ predstaví tvorbu Mareka Kuboša i Martina Snopeka a privíta viacerých slovenských hostí.
Asociácia českých filmových klubov (AČFK) udelí cenu Milanovi Lasicovi.

— K najnovším slovenským filmom v programe LFŠ patrí titul *Nech je svetlo* režiséra Marka Škopa, ktorý ho aj príde uviesť. Snímka vznikla v slovensko-českej koprodukcii a okrem dramatického príbehu jednej rodiny rozpráva aj o vzrastajúcom nacionalizme a extrémizme u najmladšej generácie. Svetovú premiéru mala na MFF Karlove Vary.

— Marek Kuboš uvedie svoj vlnajší dlhometrážny debut *Posledný autoportrét*. V Hradišti sa bude premie-
tať aj výber z jeho krátkometrážnej tvorby – *Taká malá propaganda*, *Hlas 98*, *Žel. st. 2. tr. Kralovany* a *Cesta foto-
grafa*. Režisér sa zároveň zúčastní na diskusii s témou Etika nakrúcania dokumentárneho filmu. „Posledný autoportrét Mareka Kuboša je okrem iného aj pojednaním o etike. Autor sa vo filme vyznáva zo svojich pochybností, z tlaku zodpovednosti, aby svojim protagonistom ani len nechtiac neublížil, čo mu dokonca znemožňuje ďalej nakrúcať dokumentárne filmy. Kuboš tak otvorene začal hovoriť o tom, s čím sa potýkajú prakticky všetci dokumentaristi a dokumentaristky,“ vysvetľuje Tomáš Hudák zo Slovenského filmového ústavu (SFÚ), jeden z organizátorov a zároveň moderátor diskusie. Jeho hosťom bude okrem Kuboša aj Miro Remo.

— LFŠ zároveň privíta slovenského tvorcu animovaných filmov Martina Snopeka a uvedie jeho diela. *Monštrum* a *Posledný autobus* (spolupráca s Ivanou Laučíkovou) reflektujú prostredníctvom podobenstiev a symbolov (stále) aktuálne ľudské neduhy aj spoločenské problémy. V Hradišti sa premietne aj Snopekov titul *Pik a Nik* a takisto jeho študentské projekty *Každodenná paša*, *Havran a liška*, *Stretnutie* a snímku *Kroky, skoky, roky... a posledný zhasne*, na ktorej sa podieľalo viacero poslucháčov animovanej tvorby VŠMU.

— Sekcia Novinky predstaví aj slovenské filmy *Ostrým nožom* a *Punk je hned!* za účasti ich režisérův Teodora Kuhna a Juraja Šlauku. Okrem toho sa v nej nachádzajú aj minoritné koprodukcie *Toman* (r. Ondřej Trojan), *Hovory s TGM* (r. Jakub Červenka), *Na streche* (r. Jiří Mádl) a *Staříci* (r. Martin Dušek, Ondřej Povrazník).

— V letnom kine sa zase premietne divácky úspešná *Trhlina* Petra Bebjaka i rozprávka *Čertovské pero* (r. Marek Najbrt) a dramédia *Teroristka* (r. Radek Bajgar).

— Kto sú Česi? Túto otázku má v názve jedna zo sekcií LFŠ a odpovede na ňu hľadá vo filmoch. Tento rok aj v titule *Sedím na konári a je mi dobre* (1989) Juraja Jakubiska.

— V Uherskom Hradišti nebude chýbať ani výber z aktuálnej tvorby poslucháčův FTF VŠMU v Bratislave. Konkrétne sa premietnu snímky *Výlet* Daniela Riháka, *Hrejivá komédia o depresii*, *šialenstve a nespĺnených snoch* Michala Ďuriša a *Ad Revidendum* Matúša Ryšana. Okrem toho sa v rámci LFŠ uskutoční kolokvium za účasti zástupcov pražskej FAMU i tunajšej VŠMU, ktorí otvoria tému študentskej tvorby v Česku a na Slovensku. Pokúsia sa priblížiť, v akých podmienkach tieto filmy vznikajú, aký je ich ďalší osud a potenciál.

— Študentské snímky prvých absolventův pražskej akadémie, medzi ktorými sú i slovenskí režiséri, predstaví sekcia FAMU History 1. Blok s názvom 50. roky: Detský film a komédia uvedie Solanov *Vianočný dar* (1953), ktorý na pozadí príbehu dvoch detí kupujúcich dar pre mamu zachytáva predvianočnú atmosféru mesta aj kúzlo, aké má vianočný čas pre deti. V bloku filmov 50. roky: Vojnové traumy sa zase nachádza krátka snímka Jaroslava Pograna *V podzemí* (1954) o rodine, ktorá sa počas druhej svetovej vojny ukrýva pred nemeckými vojakmi.

— AČFK udelí v Hradišti svoju Výročnú cenu za prínos českej kinematografii Milanovi Lasicovi. Pri tejto príležitosti si budú môcť návštevníci LFŠ pozrieť filmy *Sladké hry minulého leta* (r. Juraj Herz, 1969), *Utekajme, už ide!* (r. Dušan Rapoš, 1986), *Vážený přítel, ano!* (r. Dušan Klein, 1989) a *Tři veteráni* (r. Oldřich Lipský, 1983). „Letná filmová škola každý rok s úctou vyberá tvorcův, ktorým chce vyjadriť uznanie za kvalitu ich práce a prínos do českej kinematografie. Sme veľmi šťastní, že v tomto roku bude naša vďaka patriť Hynkovi Bočanovi, s ktorého Záhadou hlavolamu je spojené naše detstvo a s filmom *Bumerang* zase naša historická pamäť, a Milanovi Lasicovi, ktorého intelektuálne herectvo, predchnuté melancholickou iróniou, patrí neodmysliteľne nielen k slovenskému filmu,“ povedala Iva Hejlíčková, programová riaditeľka LFŠ. ◀

Druhý polrok 2019: Slovenský útok

V čase uzávierky aktuálneho čísla *Film.sk* to vyzeralo tak, že tento rok bude v slovenských kinách najnižší počet premiér od roku 2012 – zatiaľ je naplánovaných 237 titulov. Druhý polrok však bude bohatý na domáce novinky.

V rubrike Premiéry nájdete základné informácie o 33 filmoch, ktoré sa do kín dostanú už počas leta, preto sa v tomto článku sústreďujeme najmä na tie tituly, ktoré uvidíte na plátnach od septembra do konca decembra 2019. Bude medzi nimi aj 21 premiér domácich filmov. A spolu s novinkami, pri ktorých ešte nie je určený dátum distribučného uvedenia, sa celkový počet premiér slovenských filmov hýbe okolo štyridsiatky. Po skromnom lete s dvomi titulmi – **Loli paradíčka** (18. 7.) a **Kto je ďalší?** (22. 8.), čaká na divákov deväť septembrových novinek. Konkrétne snímka **Nech je svetlo** (26. 9.) v réžii Marka Škopa, ktorá mala svetovú premiéru na MFF Karlove Vary, česko-slovenská rozprávka Jitky Rudolfovej **Hodinárov učň** (12. 9.) o ceste za zázračnými hodinkami varujúcimi pred smrťou, česko-ukrajinsko-slovensko-poľská dráma Václava Marhoula **Pomalované vtáča** (19. 9.) s Udom Kierom, Harveyem Keitelom a Stellanom Skarsgårdom, ale i triler Jána Sabola **Casino.\$k** (26. 9.) s Marekom Majeským, Romanom Luknárom a Zuzanou Kanócz. Okrem toho sa začne premietiť päť dokumentov: **Afrika na pionieri** (5. 9.) Mareka Slobodníka, známeho už z „trabantovskej“ série Dana Přibáňa, ďalej dva portréty osobností – **Svetozár Stračina** (5. 9.) v réžii Pavla Barabáša a **Jiří Suchý** (26. 9.) Olgy Sommerovej, **Skutok sa stal** (19. 9.) Barbory Berezňákovéj sa vracia k smrti Róberta Remiáša v roku 1996 a **Stratený domov** (9. 9.) Juraja Mravca ml. rozpráva o slovenských záchranároch vo vojnu zmietanom Iraku.

Do konca roka sa diváci môžu tešiť aj na slovensko-islandskú vojnovú drámu Petra Magáta **Malé kráľovstvo** (10. 10.), na **Pražské orgie** (10. 10.) Ireny Pavláskovej, ktoré sú situované do Prahy 70. rokov a vznikli podľa námetu Philipa Rotha, na komédiu Jiřího Vejdělka **Posledná aristokratka** (24. 10.) alebo na romantické komédie **Vianoce budú!** (7. 11.) režisérky Lenky Kny a **Šťastný nový rok** (5.12.) Jakuba Kronera, ktorý obsadil Táňu Pauhofovú, Emiliu Vášáryovú, Jiřího Bartošku či Tomáša Maštálíra. Dej politického trilera **Amnestie** (31. 10.) Jonáša Karáska sa odohráva na prelome režimov počas dramatických udalostí v leopoldovskej väznici a poľský filmár Jan Jakub Kolksi ponúkne historickú drámu **Milost'** (14. 11.).

Dokument **Komúna** (24. 10.) je celovečerný debut Jakuba Julényho, ktorý sa rozhodol rozprávať o neľahkej ceste od totality k demokracii v Československu. **Volanie** (31. 10.) Erika Prausa odhaľuje príbehy troch mníchov na

pozadí divokej ukrajinskej reality, kým Martin Repka sa vo svojom kreatívnom dokumente **Osamelí bežci: Ideme ďalej!** (5. 12.) sústredil na členov známej básnickej skupiny. Do kín sa dostane aj novinka Zuzany Piuissi **Ukradnutý štát** (9. 10.).

Jediným českým filmom, ktorý nevznikol v koprodukcii so Slovenskom a vstúpi do tunajšej distribúcie, je komédia Jiřího Havelku **Vlastníci** (21. 11.).

Samozrejme, v ponuke kín nebudú chýbať animované filmy, ktoré patria pravidelne k tým najnavštevovanejším. Tentoraz tvoria takmer polovicu z nich pokračovania: **Toy Story 4** (8. 8.), **Angry Birds vo filme 2** (19. 9.), **Ovečka Shaun vo filme: Farmageddon** (17. 10.) a **Frozen 2** (21. 11.). Po legu sa na plátna dostane aj ďalšia stavebnica, a to prostredníctvom titulu **Playmobil vo filme**. No a rodiny sa môžu chystať aj na príhody psíka **Trouble** (3. 10.) alebo na filmy **Veľké putovanie** (5. 9.), **Rodina Adamsovcov** (31. 10.), **Trollovia** (12. 12.) či **Maskovaní špióni** (26. 12.).

Dospelí diváci sa dočkajú napríklad novinky Woodyho Allena **Daždivý deň v New Yorku** (26. 9.) i Petra Stricklanda **Také krásne šaty** (28. 11.). Režisér Ang Lee možno prekvapí publikum akčným filmom **Blíženeč** (10. 10.) a Edward Northon nakrútil kriminálku **Motherless Brooklyn** (31. 10.), v ktorej si aj zahral spolu s Bruceom Willisom.

Fanúšikom hviezdnej ságy ponúknú kiná **Star Wars: The Rise of Skywalker** (19. 12.) a pripravené sú aj ďalšie pokračovania známych titulov: **To Kapitola 2** (5. 9.), vráti sa i **Jumanji** (12. 12.) a takisto kultové postavy v podaní Sylvestera Stalloneho a Arnolda Schwarzeneggera – **Rambo: Posledná krv** (19. 9.) a **Terminátor: Temný osud** (31. 10.).

Nicole Kidman uvidíme v dráme **Stehlik** (12. 9.), ktorá vznikla na motívy oceňovaného románu Donny Tartt. Brad Pitt, Tommy Lee Jones a Donald Sutherland stvárňali hlavné úlohy v sci-fi trilere **Ad Astra** (19. 9.) a Julianne Moore, ktorej na aktuálnom MFF Karlove Vary udelili Krištáľový glóbus za mimoriadny prínos svetovej kinematografii, sa v kinách predstaví v mysterióznom trilere **Žena v okne** (17. 10.).

Na priaznivcov artovejších titulov čaká napríklad **Parazit** (5. 12.), o ktorom sa hovorí ako o najzábavnejšom víťazovi festivalu v Cannes od čias **Pulp Fiction**, či svazijsko-americko-katarský animovaný dokument **Liyana** (7. 11.).

Krátke filmy na dlhé zamyslenie

Po koprodukčnom **Šarkanovi** Martina Smatanu sa do kín dostane ďalší krátky slovenský animovaný film. Volá sa **Persona grata**, jeho autorkou je Daniela Krajčová a Asociácia slovenských filmových klubov (ASFK) ho uvedie do distribúcie 25. júla. Premietat' sa bude pred celovečerným titulom **A dýchajte pokojne. Šarkana môžete vidieť v kinách od 13. júna pred animovanou komédiou Veľký zlý lišiak a iné príhody**.

Snímka **A dýchajte pokojne** je síce hraná a vznikla v islandsko-švédsko-belgickej koprodukcii, kým **Persona grata** je krátky slovenský animovaný film, no dajú sa medzi nimi nájsť tematické prepojenia. V prvom prípade ide o príbeh slobodnej islandskej matky a africkej ženy žiadajúcej o azyl – obe sa zblížia a to ovplyvní ich životy. Vo filme Daniely Krajčovej zase vystupuje afganský chlapec Faisal, ktorý sa počas čakania na udelenie azylu na Slovensku mení na muža a vo svojich spomienkach sa vracia do čias, keď žil v Afganistane a aj k prvým rokom mimo domova. Nikdy nechcel byť utečencom, ale osud ho doviedol až sem. Predobrazom tejto postavy sa stal Ahmad Faisal Kamali, ktorého budú diváci vo filme aj počuť ako rozprávača príbehu.

„V roku 2009 som začala ako výtvarníčka viesť workshopy v tábore pre žiadateľov o azyl v Rohovciach. Asi už pred šiestimi rokmi som tam spoznala Faisala z Afganistanu. Keďže je to veľmi otvorený a priateľský človek, stretávali sme sa občas aj po jeho presťahovaní do Bratislavy. Jeho príbeh mi pripadal vhodný aj na krátky film, pretože Faisal je napriek ťažkému osudu a neustálym prekážkam pozitívny človek, má mladický optimizmus a odhodlanie,“ vysvetľuje Krajčová. „O tému migrácie a o príbehy utečencov som sa začala zaujímať už pred desiatimi rokmi, aj keď zatiaľ boli výsledkom skôr výtvarné experimentálne animácie, videá a workshopy. **Persona grata** je môj prvý film s touto témou, ktorý som sa snažila spracovať klasickou filmovou naráciou. Považujem za dôležité priblížiť bežným ľuďom príbehy konkrétnych osôb – utečencov, aby mali možnosť precítenia a spoznania konkrétneho ľudského osudu. S touto skúsenosťou možno budú ochotnejší spoznať takýchto ľudí, osloviť ich, pomôcť im.“ Krajčová maľuje jednotlivé obrázky na priesvitnú fóliu a postupne ich premaľúva, čím vytvára v snímke **Persona grata** nielen pohyb, ale aj špecifickú atmosféru.

ASFK pravidelne ponúka aj filmy na školské projekcie, zväčša však pre druhý stupeň základných škôl. Pre menších divákov pripravuje už niekoľko rokov **Filmový kabinet deťom (FKD)**. „Vďaka tomuto projektu sa prostredníctvom krátkych filmov a kreatívneho workshopu deti učia o rôznych spôsoboch animácie,“ hovorí Martina Mlichová z ASFK. Tento rok uviedli do kín pod hlavičkou FKD francúzsko-belgickú animovanú snímku **Veľký zlý lišiak a iné príhody** so slovenským dabingom.

Premieta sa v kombinácii s česko-slovensko-poľským **Šarkanom** Martina Smatanu, ktorý už prešiel viacerými významnými festivalmi a získal aj niekoľko ocenení. Jeho zatiaľ posledným úspechom je Cena mladého publika na festivale animovaného filmu Annecy. (**Veľký zlý lišiak a iné príhody** tam pred rokom získal Cenu pre najlepší francúzsky celovečerný animovaný film.) „Animátor a režisér Martin Smatana je jedným z prvých spolupracovníkov projektu **Filmový kabinet deťom**, do ktorého pre ASFK vytvoril rôzne animačné rekvizity, okrem iného aj priamo z filmu **Šarkan**,“ vysvetľuje Martina Mlichová.

Cez príbeh malého chlapca a jeho dedka otvára Smatanova snímka **Šarkan** tému smrti a straty milovanej osoby. V metaforickom rozprávaní sa snaží detskému divákovi tlmočiť, že nikto nie je na svete navždy a že smrť je prirodzenou súčasťou života. Do témy pritom vnáša aj ľahkosť a nádej. „Deti proste zaujíma, či tu budeme naveky a kam človek pôjde, keď zomrie. Toto sú také tie nepríjemné detské otázky, ktoré môžu rodičov dosť potrápiť,“ myslí si Martin Smatana s tým, že **Šarkan** im môže pomôcť zodpovedať ich. Je založený na obraze a po vizuálnej stránke pôsobí príjemne a milo. Vznikol klasickou bábkovou animáciou a Smatana použil okrem papiera aj rôzne druhy textílií, vlnu, plst a iné materiály.

Šarkan i **Veľký zlý lišiak...** sa do kín dostávajú vybavení metodickým materiálom, ktorý predstaví samotné filmy, no ponúka aj interaktívne cvičenia, na základe ktorých môžu deti s rodičmi alebo pedagógmi diskutovať o tom, čo videli. „ASFK vopred posiela metodické materiály do všetkých filmových klubov a niektorých kín, ktoré s nami pravidelne spolupracujú, aby ich mohli rozdať všetkým deťom, ktoré prídu na projekciu,“ ozrejmjuje Mlichová. Pod hlavičkou **Filmový kabinet deťom** plánuje ASFK od septembra premietat' **Šarkana** aj s tzv. filmom o filme a takisto ponúkne slovenské krátke animované snímky **Monštrum** Martina Snopeka a **Nešťastník** Natálie Zábákovéj i dva diely zo seriálu **Tresky plesky** (r. Veronika Kocourková).

Na jarmoku sa aj láska nájde

V júli prichádza do slovenských kín celovečerný hraný debut Richarda a Víta Staviarskych *Loli paradíčka*.

Ide o tragikomický príbeh lásky dvoch outsiderov – hendikepovaného Milana a rómskeho dievča

Veronky. Film rozpráva nielen o láske, ale aj o tolerancii, o inakosti a jej prijímaní.

Odohráva sa na východe Slovenska v nevšednom prostredí jarmočníkov.

— Film vznikol v rodinnej produkcii STAVIARSKY. Okrem režisárskej dvojice otca (Víto) a syna (Richard), ktorí sú zároveň autormi námetu a scenára, sa na filme podieľala aj Mária Staviarska ako producentka i pomocná režisérka. „S bratom Rišom sme nakrúcali krátkometrážne filmy už na škole, takže sme vedeli, čo jeden od druhého očakávať. A s otcom sme si skúsili spoluprácu pri absolventskom filme *Andyho žena*,“ hovorí Mária Staviarska. „Zapojili sme aj ďalšieho brata Juraja – pomáhal mi s produkciou a dokonca film s Rišom spoločne aj strihali a dnes pomáha s prípravou proma – a takisto môjho manžela, ktorý robil scénu a kostýmy. Žijeme s Loli paradíčkou dennodenne, od rána do večera, už vyše štyroch rokov. Moje deti poznajú piesne z filmu i niektoré dialógy naspamäť. Herci tvrdia, že sa medzi nami potom aj tak cítia – ako v rodine. A to bolo dobre.“

— Hlavným hrdinom filmu, v ktorom sa hovorí východoslovenským nárečím a po rómsky, je jarmočný predavač cukrovínek Milan. Raz prichytí pri krádeži rómske dievča, Veronku, no keď sa dozvie, že bola prsto iba hladná, zľutuje sa nad ňou a kúpi jej obed. Veronka mu z vďaky ponúkne, že bude u neho robiť predavačku. Zaľúbia sa do seba a začnú si plánovať spoločný život. Veronke nevadí, že Milan nemá nohu, a jemu neprekáča, že Veronka je Rómka. Lenže problém s ich vzťahom má nielen Milanova mama, ale aj viacerí ľudia z ich okolia. Dvojica teda zažíva rôzne peripetie, statočne čelí vonkajším tlakom a sníva o spoločnom šťastí.

— Snímka sa snaží o spoločenský presah, keď na pozadí jednoduchého príbehu a odľahčenou formou zobrazuje konflikt medzi majoritou a minoritou. „Náš film má asi najbližšie k Ružovým snom od Dušana Hanáka, ktorý je postavený na podobnom podloží. Film *Loli paradíčka* je však menej lyrický a poetický. Snažili sme sa o trochu rýchlejší dejový pohyb,“ ozrejmuje Víto Staviarsky a pokračuje: „Martin Šulík v *Cigánovi* zobrazuje svojho mladého hrdinu v morálno-psychologických kontúrach, ale živelnosť rómskeho charakteru trochu potláča. Naša Veronka je prosté rómske dievča z východu, živá ľudská bytosť nabitá energiou a emóciami. Rada sa smeje, aj si plače, občas tresne hlúposť. Je to akási hrabalovská perlička na dne. Vynorí sa z jarmočnej ľudskej masy, zažiarí nám pred očami ako malá kométa a potom zmizne nevedno kam.“

— Tvorcovia filmu dôverne poznajú pestrofarebný svet jarmokov, trhov, slávností či festivalov s ich špecifickou atmosférou a nakrúcali v reálnych prostrediach. Rozpočet bol obmedzený a podľa producentky sa mu musel prispôbovať aj scenár vzhľadom na množstvo premenných, s ktorými sa nedá dopredu rátať. „Napríklad sme nemohli ísť pre zlé počasie nakrúcať folklórny festival do Detvy. Vtedy to bola pre nás tragédia, pretože žiadny ďalší vhodný veľký festival už v tom roku nemal byť. Rozhodli sme sa teda, že si ho skúsime vystavať sami. Pomohli nám rôzne východoslovenské obce i folkloristi z množstva súborov svojou účasťou, a to nakrúcanie bolo najlepšie zo všetkých, čo sa určite odrazilo aj vo výsledku,“ spomína Staviarska.

— Na začiatku počítali s malým štábom, ľahkou technikou a nehercami. Tohto zámeru sa však v procese vývoja projektu vzdali. „Hoci brat Rišo s otcom písali scenár ako realizačne jednoduchší a pôvodný plán bol, že ho na-

krútíme takmer polodokumentárne pri absolútne minimálnom štábe, v štádiu vývoja sme zistili, že taká dokumentárnosť ich scenáru nepristane. Že si žiada vystavané scény a hercami presne podané dialógy – pretože tie dialógy sú nosné a dobre napísané. Tým pádom bolo nutné zväčšiť štáb i techniku, čo v intenciách nízkorozpočtového filmu nebolo jednoduché,“ vysvetľuje producentka.

— Tvorcovia stavili na civilný prejav neopozieraných hercov z východoslovenských divadiel, ako sú Michal Ilkanin, Michal Soltész, Kveta Stražanová, Vasiľ Rusiňák. Do úlohy Veronky obsadili študentku košického konzervatória Kamilu Mitrášovú. Vo filme si okrem nich zahral aj Fedor Vico či sám Richard Staviarsky, jeden z režisérov. Na hudbe sa podieľal rómsky muzikant Štefan Čína, ktorý sa so svojou kapelou v snímke takisto objaví.

— V rámci uvádzania filmu do kín sa chystá aj séria projekcií s účasťou tvorcov a hercov, prioritne na východnom Slovensku, kde sa film nakrúcal. Program by mal byť obohatený o diskusie, ako aj o hudobné, spevácke a tanečné vystúpenia. Okrem klasickej kinodistribúcie majú autori v pláne dostať film čo najbližšie k ľuďom do malých miest a dedín formou tzv. „pojazdného kina“. ◀

— Tvorivý tím Staviarskych – zľava Víto, Richard, Juraj a Mária. —

Loli paradíčka

(r. Richard Staviarsky, Víto Staviarsky, Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 174 960 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 130 000 eur, podpora z RTVS: 14 529 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, DVD

Naliehavá a znepokojujúca otázka

V auguste prichádza do slovenských kín poviedkový film *Kto je ďalší?* Mira Drobného.

Režisér, scenárista a producent v jednej osobe debutoval pred štyrmi rokmi celovečerným dokumentom

Rytmus: Sídliškový sen. Drobný je aj autorom animovaného seriálu *OVCE.sk*.

— text: Jaroslava Jelchová —
— foto: Miro Drobný —

— Film *Kto je ďalší?* otvára spoločensky aktuálne témy súvisiace s problematikou internetových nástrah a nebezpečenstiev, ktorých obeťami sa najčastejšie stávajú deti a mladí ľudia. Túto tému rieši aj animovaný seriál *OVCE.sk*, hoci iným spôsobom a v podstate hravou formou vzdeláva. Novinka Mira Drobného má bližšie k dokumentu o Patrikovi Vrbovskom napriek tomu, že ide o hraný titul. Snaží sa totiž o rekonštrukciu skutočných udalostí a po boku hercov sa v ňom objavujú aj reálni aktéri samotných príbehov.

— Virtuálny svet sa vyvíja a hrozby s ním súvisiace sú stále sofistikovanejšie, preto treba na ne stále nanovo a intenzívne upozorňovať. O to sa snímka *Kto je ďalší?* snaží. Drobného povzbudil divácky úspech *Sídliškového sna*, ktorý sa v roku 2015 stal najúspešnejším domácim distribučným titulom, keď ho v kinách videlo 81 597 ľudí, a začal uvažovať nad ďalšou témou vhodnou na filmové spracovanie. Prvá klapka snímky *Kto je ďalší?* padla v roku 2016 a posledná začiatkom tohto roka.

— Drobného novinka je inšpirovaná tromi skutočnými príbehmi ľudí zo Slovenska, z Ruska a Kanady. Vo filme sú podľa režiséra vyrozprávané jazykom mladej generácie, ale každý inak. „Konceptne bol mojou inšpiráciou film *Divoké historky* či seriál *Čierne zrkadlo*. Chcel som, aby každá z troch mojich poviedok bola iná, a to nielen príbehom, ale aj obrazovým spracovaním, hudbou, presahom do rôznych žánrov alebo napríklad aj jazykom.“ Vo filme zaznie slovenčina, ruština a angličtina. Samotné naskrúcanie prebiehalo v lokalitách, kde sa príbehy reálne odohrali a filmový štáb pracoval okrem Slovenska a Česka aj vo Francúzsku, Číne, Hongkongu a Južnej Kórei.

— Trojicu príbehov spájajú podobné osudy hlavných hrdinov a to, ako im internet zasiahol do života a privedol ich až na hranicu smrti. Jedna z poviedok je podľa slov režiséra inšpirovaná príbehom Kanadanky Amandy Todd, ktorá sa stala obeťou kyberšikany spojenej so sexuálnym obťažovaním. V roku 2012 spáchala Amanda samovraždu. Miro Drobný na príbehu spolupracoval aj s jej matkou, ktorá mu pomohla pri objasňovaní udalostí. Páchateľ, ktorý je už známy a odsúdený, vydieral okrem Amandy aj ďalšie obeť v rôznych krajinách Európy i v USA. Režisér rozšíril túto poviedku aj o dva podobné prípady zo Slovenska. Vo filmovom stvárnení uvedeného príbehu sa objaví americká neherečka Anita Sonberger, slovenská speváčka Celeste Buckingham a postavu kňaza stvárnil Brian Caspe – americký herec, ktorý už účinkoval vo viacerých európskych tituloch a dokonca aj v niekoľkých českých filmoch (*Operácia Anthropoid*, *Milada*, *Sklenená izba*).

— V ďalšom príbehu figuruje Angela Nikolau, ruská modelka a rooftoperka. Tá tvorí partiu s Vitalijom a Vadimom a každý z nich patrí k najznámejším rooftoperom na svete. Zdolali už množstvo výškových budov, bez istenia a častokrát protizákonne. V snahe urobiť čo najkrajší záber a získať čo najviac lajkov riskovali životy. Tento príbeh bol z pohľadu natáčania najnáročnejší. Problematická bola najmä scéna v dvestometrovej výške pri areáli atómovej elektrárne na Slovensku. Podľa režiséra išlo o zdĺhavý proces vybavovania povolení na

natáčanie a zároveň o značné riziko, ktoré podstupovali účinkujúci, pretože pri svojich kúskoch, z pohľadu bežných smrteľníkov poriadne krkolomných, nemohli použiť istiace laná.

— Raperka Aless je rovnako protagonistkou skutočného príbehu, ktorý sa dostane aj na plátna. Vo filme stvárňuje hudobníčku, ktorá sa v rámci turné ocitla vo svojom rodnom meste, kde je konfrontovaná s minulosťou. V hľadisku totiž sedia jej bývalí učitelia a spolužiaci, ktorí ju pred pár rokmi dohnali až k pokusu o samovraždu. Okrem Alessy sa v príbehu objavia aj herci Peter Brajerčík a Stanislav Staško.

— Hudobná stránka filmu je takisto cieleňá na mladé publikum. Britský spevák Liam Adams vytvoril pre film skladbu *Don't let me fall*, ďalšia skladba *Voicelless* pochádza od Celeste Buckingham, raperka Aless pridal skladbu *Tisíc dôvodov* a americká speváčka a herečka Demi Lovato poskytla jeden zo svojich hitov, *Skyscraper*.

— „Moje projekty vznikajú s minimálnou alebo so žiadnou podporou Audiovizuálneho fondu, RTVS či Ministerstva kultúry SR, preto musím projekt plánovať úplne inak,“ poznamenáva režisér. „Hľadám financie z ‚nefilmových‘ zdrojov, tie sú však menšie a prichádzajú neplánovite, s veľkými časovými odstupmi, majú ohraničený cieľ využitia a podobne. To všetko ovplyvňuje dĺžku vývoja, realizáciu, distribúciu či marketing.“

Kto je ďalší? (r. Miro Drobný, Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: V čase uzávierky Film.sk

nebol rozpočet uzavretý. DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

— text: Mariana Jaremková / filmová publicistka —
foto: Maya Production —

Vytvoriť to správne svetlo

Kameraman Tomáš Juríček aktuálne nakrúca pokračovanie koprodukčnej televíznej minisérie *Mária Terézia* a do kín zamieri na jeseň film s úplne inou estetikou a témou – *Amnestie*. Je to práve rôznorodosť, ktorá definuje Juríčkovu filmografiu – od *Konečnej stanice* cez *Kandidáta* (za ktorého má cenu *Slnko v sieti*) až po *Cuky Luky* film, od animovanej tvorby cez dokument až po televízne projekty či reklamu.

Kameramani často hovoria, že ich ku kamere priviedla fotografia. Bolo to tak aj u vás?

— Nemyslím si to, aj keď som ako pionier v 80. rokoch navštevoval fotografický krúžok. Keď ma začal zaujímať obraz vážnejšie, čo bolo asi na strednej škole, boli to rovno film a kamera. Mal som kamaráta, ktorý sa hlásil na VŠVU, tak sme nakrúcali moje prvé filmy s jeho vizuálnymi predstavami. Dobrý kameraman nemusí byť zákonite dobrým fotografom. Aj keď to má k sebe blízko, sú to odlišné disciplíny.

Po absolvovaní bratislavskej VŠMU ste pokračovali v štúdiu v Spojených štátoch. Čo sa napokon z tejto skúsenosti ukázalo ako dôležité?

— Toto je nepresná informácia, ktorá býva uvádzaná v mojom životopise. V Spojených štátoch som neštudoval, bol som tam za kamarátom Petrom Veverkom, ktorý absolvoval štúdium na American Film Institute v Los Angeles, a počas leta som s ním pracoval na jeho cvičeniach. Bol to, samozrejme, veľký zážitok vzhľadom na to, že AFI sa považuje za jednu z najzaujímavejších vzdelávacích filmových inštitúcií vôbec. Myslím, že mi to dalo veľa, aj pre moju pedagogickú činnosť. Tamojší systém prípravy študentov je veľmi inšpirujúci. V porovnaní s tunajším prostredím bolo vzdelávanie na AFI zamerané viac na rozvoj remesla a zároveň výstavby príbehu, dramaturgie rozprávania, premyslené uchopenie diela. V cvičeniach, ktorých sa tam robí veľa, sa podľa mňa šťastne kombinuje remeslo

s umením. Jedna vec je zámer niečo vytvoriť a povedať, ale treba to vedieť aj preniesť na plátno. No a v AFI dokážu zohnať špičkových profesionálov z celého sveta, ktorí tam chodia prednášať.

V začiatkoch si zároveň každý kameraman prejde pozíciou asistenta. Pri ktorej spolupráci ste sa naučili najviac?

— Toto síce bol môj prípad, ale určite to nie je podmienkou dobrého kameramana. Viacero špičkových kameramanov cestou asistenta neprešli. Ja som vychádzal zo strojníckej priemyselky, nemal som umeleckú strednú školu. Keď som si vymyslel, že budem robiť film, začal som od začiatku – od asistenta cez druhého kameramana až po toho hlavného. Tieto časy boli pre mňa najlepšou školou, lebo som mal to šťastie, že som mohol pracovať s ľuďmi, ktorí ma profesijne aj ľudsky zaujímali. Zo všetkých by som spomenul aspoň Petra Tótha, Doda Šimončiča, Martina Štrbu a Vladimíra Smutného. To boli ľudia, od ktorých som sa najviac naučil. Hlavne Doda a Martina som túžil vidieť pri práci a byť im pri nej nápomocný, čo sa nakoniec aj podarilo. Bolo to veľmi podnetné obdobie.

Viackrát ste spolupracovali s režisérom Jiřim Chlumským. Čo ho presvedčilo, že vás oslovil vtedy ešte ako viac-menej začínajúceho kameramana na prvú spoluprácu?

— To je asi otázka pre neho. S Jirkom som sa zo-

známil pri reklamách a filme *Stůj, nebo se netrefím!*, kde sme spolu s Martinom Kollárom robili asistentov kamery. Nasledovalo ešte zopár projektov v pozícii druhého kameramana, než som sa dostal k nakrúcaniu jeho nízkorozpočtového filmu *Konečná stanica*. Určite som mal šťastie na spolupracovníkov a príležitosti si ma nakoniec našli.

S Chlumským ste nakrútili rôzne snímky i seriály. Ak medzi vami nastali nejaké tvorivé konflikty, ako to prebiehalo?

— S Jirkom sme toho urobili veľa. Je to veľmi úprimný a hlavne vtipný človek, typ režiséra s jasnou predstavou. Tvorivý konflikt určite vznikol, ale nikdy nie dramatický, ktorý by sa nedal veselo, prípadne s pohárom vína, vyriešiť.

Ak si vezmeme vašu filmografiu, je z pohľadu žánrov, formálneho prístupu a cieľovej skupiny divákov pestrá. Nebránite sa aj vyslovene komerčným projektom. Čo je impulzom, aby ste súhlasili so spoluprácou?

— Býva to, samozrejme, rôzne, od finančného po umelecké hľadisko. Ale keď už sa pre spoluprácu rozhodnem, tak je to s ľuďmi, ktorí ma zaujímajú a mám ich rád. A ako hovorieval Aleš Votava: „Aj keď idete na poľnú cestu, máte dať blinker.“ Takže aj keď idete robiť projekt, ktorý má svoje obmedzenia, keď už sa doň pustíte, musíte si v ňom nájsť niečo tvorivé, čo vás baví, a urobiť ho najlepšie, ako viete. Najhoršie je, keď si myslíte, že to bude ľavou zadnou... a ona tá ľavá zadná nepríde.

V jednom rozhovore ste povedali, že historické filmy sú ako odmena. V čom pre vás tá ich atraktivita spočíva?

— Historická téma býva bohatá na obraz a zaujímavá pre svetlo a atmosféru. Z tohto hľadiska to považujem pre kameramana za dar, odmenu za dlhú činorodú prácu. Môžete použiť v týchto prípadoch veľa z toho, čo je vám blízke a čo ste sa o svetle naučili. Najkrajšie svetlo je predsa stále v historických obrazoch.

Ak hovoríme o filme, atmosféra je jedným z kľúčových slov. V prípade dobovej snímky sa musí vytvoriť atmosféra, ktorá diváka vtiahne do príbehu. Ako sa vytvára atmosféra, ktorú si vieme iba domýšľať možno na základe starých obrazov, literatúry? Pretože iba kostým a dekácia nestačia.

— Samozrejme, obrazy sú najbližšie po ruke, ale je to iba časť skladačky. Hlavne asi ide o to, aký projekt robíte a akú predstavu má o ňom režisér. Každý film je ilúzia a pracuje sa pri ňom so štylizáciou. Vašou úlohou je pomôcť režisérovi nájsť a vytvoriť tú správnu pre daný scenár. Keď v tejto súvislosti hovoríme o obrazoch, tie podliehajú silnej štylizácii doby svojho vzniku a touto sa môžete inšpirovať, ale nemusíte. Môžete vychádzať aj z úplne súčasných podnetov – ako to urobila napríklad Sofia Coppola vo filme *Mária Antoinetta* –, aby ste lepšie predstavili vtedajší život. Či to funguje, to už je na divákovi. Kamera je spolu s prácou kostýmového výtvarníka a architekta súčasťou obrazového celku, ktorý určuje režisér filmu.

Je rozdiel medzi historickým filmom a historickým seriálom alebo dvojdielnym televíznym projektom, ako bola *Mária Terézia*?

— Určite je, hlavne v scenári. Tu je, myslím, zásadný prístup podľa distribúcie diela – teda či ide do kina, alebo do televízie, prípadne či to bude seriál. Každý z týchto spôsobov kladie na scenáristu iné požiadavky, odlišne sa pri nich pracuje s pozornosťou diváka a podobne. V ostatných zložkách výroby nevidím v súčasnosti až taký veľký rozdiel. Kvalita televíznej produkcie v posledných rokoch nesmierne stúpila a v mnohých ohľadoch predbehla kinofilm. Väčšia plocha, s ktorou scenáristi pri seriáli pracujú, a financie, ktoré vedú televízie do projektov vložiť, robia toto médium veľmi úspešným a vznikajú zaujímavé a podnetné projekty.

Opätovne spolupracujete s režisérom Jonášom Karáskom, blíži sa premiéra novinky *Amnestie*. Ako sa pracuje kameramanovi s režisérom, ktorý nemá rád dlhé zábery?

— Zaujímavá otázka. On ich nemá rád? Nemá ich rád iba vtedy, keď mu formálne nič nehovorí a nudia ho. Má totiž rád, keď príbeh napreduje aj formou. V každom projekte, na ktorom sme spolupracovali, máme dlhé zábery, sú však vopred premyslené, majú vystavanú dramaturgiu a teda aj dôvod pre svoju dĺžku. Samozrejme, Jonáš je ako režisér pre kameramana požehnaním, pretože je veľmi vnímavý a esteticky založený, dokáže vymyslieť aj veľmi komplikovaný

„Historická téma býva bohatá na obraz a zaujímavá pre svetlo a atmosféru. Z tohto hľadiska to považujem pre kameramana za dar.“

záber a pripraviť jeho realizáciu. Kamera je v jeho projektoch nesmierne dôležitá a estetika záberov je akoby ich ďalšou výraznou postavou. Na každý jeho film sa veľmi teším.

Spomenula by som ešte film *Backstage*. Snímať tanečné scény musí byť náročné. Ako sa vám pracovalo na tomto projekte?

Určite má takýto typ filmu svoje špecifiká – hlavne treba pomôcť tancu, natočiť ho zaujímavo, a zároveň ho nezničiť. Bola to zábava a pomohol nám v tomto smere hlavne choreograf a tanečník Miňo Kereš, ktorý má s takýmito projektmi nenahraditeľné skúsenosti.

***Backstage* ste nakrúcali s režisérkou Andreou Sedláčkovou. Spolupracovali ste aj s Evou Borušovičovou či Laurou Sivákovou, a to v čase, keď sa na Slovensku veľa nenakrúcalo. Keď teraz učíte na VŠMU, je to už obdobie, keď ani kameramanky nie sú výnimkou. Ako vnímate tento výrazný ženský element v slovenskom filme?**

Nerozdeľujem tvorcov a spolupracovníkov na mužov a ženy, ale na dobrých a na tých, s ktorými sa mi spolupracovať nechce. Určite však máme aj v ateliéri

„Jonáš (Karásek) je ako režisér pre kameramana požehnaním, pretože je veľmi vnímavý a esteticky založený, dokáže vymyslieť aj veľmi komplikovaný záber a pripraviť jeho realizáciu.“

kameramanskej tvorby viac dievčat ako voľakedy. Dôvodov je viac. Jednak už snímacia technika nevyžaduje od človeka také fyzické predpoklady, ale hlavne sú dievčatá veľmi šikovné a esteticky veľmi vnímavé. Na prijímačkách sú lepšie ako chlapčenský uchádzači, tak sa na školu dostanú. A ja sa teším – určite dokážu priniesť do projektov nový zaujímavý pohľad.

Vaše meno nájdeme aj v titulkoch animovaných filmov vrátane snímky *V kocke* (r. Michal Struss), ktorá získala nomináciu na študentského Oscara. Ale hovorme o dokumentoch. Napokon, v auguste si pripomenieme nedožitý narodeniny Aleša Votavu a vy ste s Jurajom Johanidesom o ňom nakrútili dokument *Múry sú vysoké a hrubé*. Dokumenty sú však vo vašej filmografii skôr výnimkou. Nie je to pre vás až taká zaujímavá forma alebo len jednoducho nedostávate z tejto oblasti ponuky?

Bude to asi kombinácia týchto faktorov. Určite sú mi bližšie projekty, kde mám výslednú atmosféru záberu viac v rukách a môžem prostredníctvom svetla niečo slobodne vytvárať. Dokument je pre mňa predovšetkým o stretávaní zaujímavých ľudí a o zaujímavých situáciách. Film o Alešovi znamenal pre mňa veľa z oboch

hľadísk. Bol to môj prvý projekt realizovaný s Jurajom Johanidesom, jedným z najtalentovanejších filmárov, akých poznám. A Aleš bol, samozrejme, jedinečný človek. Aj dokument *38* o Pavlovi Demitrovi pre mňa veľa znamenal, cesta vlakom do mesta Jaroslavl patrí k najpozoruhodnejším, aké som kedy absolvoval. Ešte by som spomenul nakrúcanie pre humanitárnu organizáciu Magna v Sudáne, kde si v utečeneckom tábore naozaj uvedomíte životné priority.

Animovaný film je zase zaujímavý svojím absolútne odlišným vyjadrovacím jazykom a veľakrát technickým prístupom, čo je oblasť, ktorá mi je veľmi blízka.

Venujete sa aj seriálovej tvorbe, často ide o kriminálky. Museli ste si k seriálovej produkcii nájsť vzťah alebo to nevnímate ako menej tvorivú prácu?

Asi by som povedal, že nie je seriál ako seriál, a tie, na ktorých som sa zúčastnil, ma vo svojom základe bavili. Až na výnimky som v nich našiel tvorivé sebarealizovanie. A ako som spomínal vyššie, myslím si, že momentálne sme v období seriálov a minisérií, keď tento formát vie svojou pútavosťou predstihnúť aj film.

Film je kolektívna práca – ako vnímate svoju pozíciu kameramana?

Film je kolektívne dielo a spájajú sa s tým výhody aj nevýhody. Podľa mňa má byť kameraman ako súčasť tohto kolektívu hlavne nápomocný téme diela a režisérovi, má vytvoriť čo najoptimálnejšie vizuálne riešenie jednotlivým scénam i celému projektu. Jedinečnosť vidím v práci so svetlom. To je asi výsostná disciplína kameramana, oblasť, v ktorej máte najväčšiu slobodu i zodpovednosť. Vytvoriť správne svetlo, to je to, čo aj v dnešnej zjednodušenej digitálnej dobe, keď môžete nakrútiť film aj sám na iPhone, definuje pozíciu kameramana. ◀

Vladimír Beskid

[historik umenia a riaditeľ Galérie Jána Koniarka v Trnave]

Svet filmu je paralelným, rozhybaným svetom výtvarného umenia. Je predstaviteľom súčasnej vizuálnej kultúry a jej obrazov. Je vlastne nasekaným sledom malých obrázkov. Možno aj preto som mal vždy rád silné „obrazové“ a metaforické kino talianskej školy od Felliniho po Sorrentina. Z domácej kinematografie predomnou vyčnieva oscarová snímka *Obchod na korze* (1965). Jednak pre prenikavú sondu do totalitného slovenského štátu, jednak pre nezameniteľný výkon Jozefa Kronera a aj pre historické kulisy mesta Sabinov, ktoré si dodnes hovorí „oscarové mesto“. Myslím, že s touto bolestivou a tragickou kapitolou arizácie sme sa doteraz nevyrovnali – stále sme trochu pokrivení. Na druhom brehu stojí Hanákove dokumentárne superkino pod názvom *Obrazy starého sveta* (1972). Sugestívne príbehy individuálnej histórie. Dojemné, poetické a oslobodzujúce rozprávanie starých ľudí z Liptova a Oravy, plné životnej múdrosti, naivity a čistoty. Tu nesmierne dôležitú rolu zohrávajú aj „zamrznuté“ obrazy fotografií od magického Martina Martinčeka. Z 80. rokov ma očarila predovšetkým rodinná sága *Tisícročná včela* (1983) od Juraja Jakubiska, pamätám sa aj na pôvabný plagát od Albína Brunovského, aj na dobové „pozdvížení“ za uznanie a ceny zo Západu – z festivalov v Benátkach a Seville. K slzám ma rozosmiala podivná východniarska groteska *Pásla kone na betóne* (1982) od Štefana Uhra a Milky Zimkovej. Z porevolučných čias je to určite Šulíkova *Záhrada*, možno Škopova *Eva Nová* či Bebjakova *Čiara*. Vo všetkých sú skvelé tečúce „obrazy“ kamery. ◀

Juraj Nvota [režisér]

Vyrastal som v čase, keď sme žili v područí Moskvy. Tak sa volalo aj piešťanské kino, kde medzi vojnovými filmami zasvietil *Človek obojživelník*. Bol som druhák na základnej škole. Zrazu akoby som nazrel do fantastického sveta Julesa Verna a v ňom som našiel nekonečne osamelého mládenca. Bol iný ako ostatní, a preto mu išlo o život. To, čo sme mu závideli – že môže dýchať pod vodou a žiť aj na suchu, sa stalo príčinou jeho prenasledovania. Narodil som sa v znamení Rýb a keď som pri mori, väčšinu času trávim pod hladinou. Asi s tým súvisí aj druhý zásah do môjho srdca – film Luca Bessona *Magická hĺbočina*. Viac ako príbeh sa mi vryl do pamäti lákavý vesmír mora a nepochopiteľne definitívny ponor hlavného hrdinu. Poznanie, že existuje neodolateľná príťažlivosť ticha aktivovalo všetky moje zmysly hľadať čosi, čo je viac ako celý svet. Ale netušil som, čo by to mohlo byť.

Andrej Rubľov sa vynoril spomedzi všetkých tých Bergmanov a Felliniho a bolo to Zjavenie. Po vpáde okupantských tankov v roku 1968 sme Rusov neznášali, ale Tarkovského film bol z iného sveta. Vtiahol ma dovnútra nepochopiteľnou duchovnosťou na jednej strane a na strane druhej nepochopiteľnou ľudskou surovosťou a krásnou pohanskou hriechnosťou. Jung chápal umelecké dielo ako preklad archetypálnych obrazov do jazyka súčasnosti, keď sa stvárnjuje vždy práve to, čo „duchu doby“ najviac chýba. To vtedy urobil Andrej Tarkovskij. V dobe normalizácie nás trápila vlastná zbabelosť, chýbal zmysel a odvaha. Inými slovami láska, viera a nádej. Pamätám si na heroický zápas Boriska, mladého zvonárovho syna. Sám sa prihlási, že vie urobiť to, čo urobiť nevie. Jeho predkov skosil mor skôr, ako mu stihli odovzdať tajomstvo výroby zvonov. Nikto mu neveril, že ho dokáže vyrobiť a asi aj preto sa pri rozdeľovaní prác začal chovať ako diktátor. Nakoniec sa mu dojemne, s vypätím všetkých síl podarí nový zvon odliat. Robí to, ako aj Andrej Rubľov, celým srdcom, celou dušou, celou silou i celou myslou, a vie, že ho vedie čosi, čo ho presahuje. Sám Tarkovskij vravel, že „vo filme je dôležité nevysvetľovať, ale pôsobiť na divákove city, lebo práve prebudené emócie umožňujú vznik myšlienok“. Film sa končí, znie *Kyrie eleison* a my s dojatím hľadáme do duše Rubľovových ikon – *Zvestovanie Panny Márie, Narodenie Krista, Krst Krista, Vzkriesenie Lazara, Najsvätejšia trojica...* ◀

› **3. 7. 2019**

Spider-Man: Ďaleko od domova

‹ **Spider-Man: Far from Home**, USA, 2019, r. Jon Watts ›

hrajú:

 Tom Holland, Jacob Batalon, Zendaya, Jake Gyllenhaal, Marisa Tomei, Angourie Rice, Hemky Madera, Samuel L. Jackson – akčná fantasy komédia, 119 min., MP 12 – Itafilm

› **4. 7. 2019**

Mŕtvi neumierajú

‹ **The Dead Don't Die**, USA/Švédsko, 2019, r. Jim Jarmusch ›

hrajú:

 Bill Murray, Adam Driver, Tilda Swinton, Chloë Sevigny, Steve Buscemi, Danny Glover, Caleb Landry Jones, Rosie Perez, Iggy Pop, Sara Driver, RZA, Selena Gomez, Carol Kane, Tom Waits – komédia/horor, 105 min., MN 15 – CinemArt SK

Pavarotti

‹ Spojené kráľovstvo/USA, 2019, r. Ron Howard ›

účinkujú:

 Luciano Pavarotti – dokument, 114 min., MP – Bontonfilm

Trafikant

‹ **Der Trafikant**, Rakúsko/Nemecko, 2018, r. Nikolaus Leytner ›

hrajú:

 Simon Morzé, Bruno Ganz, Emma Drogunova – dráma, 117 min., MN 15 – Film Europe

› **11. 7. 2019**

Korist'

‹ **Crawl**, USA, 2019, r. Alexandre Aja ›

hrajú:

 Kaya Scodelario, Barry Pepper, Ross Anderson, Morfydd Clark, Colin McFarlane – triler/horor, 87 min., MN 15 – CinemArt SK

Spolujazda

‹ **Stuber**, USA, 2019, r. Michael Dowse ›

hrajú:

 Kumail Nanjiani, Dave Bautista, Betty Gilpin, Iko Uwais, Joshua Mikel, Amin Joseph – akčná komédia, 94 min., MN 15 – CinemArt SK

Stará láska nehrdzavie

‹ **Long Shot**, USA, 2019, r. Jonathan Levine ›

hrajú:

 Charlize Theron, Seth Rogen, Alexander Skarsgård, Andy Serkis,

O'Shea Jackson Jr. – komédia, 125 min., MN 15 – Forum Film

Willy a kúzelná planéta

‹ **Terra Willy: Planète inconnue**, Francúzsko, 2019, r. Eric Tosti ›

v slovenskom znení:

 Braňo Deák, Dominika Žiaranová, Dominik Budinský – animovaný/rodinný, 90 min., MP – Magic Box Slovakia

› **18. 7. 2019**

100 vecí

‹ **100 Dinge**, Nemecko, 2018, r. Florian David Fitz ›

hrajú:

 Florian David Fitz, Matthias Schweighöfer, Miriam Stein, Hannelore Elsner, Wolfgang Stumph, Katharina Thalbach – komédia, 111 min., MP 12 – Magic Box Slovakia

Leví kráľ

‹ **The Lion King**, USA, 2019, r. Jon Favreau ›

v slovenskom znení:

 Dávid Hartl, Táňa Pauhofová, Michal Hudák, Filip Tůma, Štefan Richtárech, Dušan TarageĽ, Peter Krajčovič – rodinný/animovaný/dobrodružný, 118 min., MP 7 – Saturn Entertainment

Loli paradíčka

‹ Slovensko, 2019, r. Richard Staviarsky, Vífo Staviarsky ›

hrajú:

 Kamila Mitrášová, Michal Ilkanin, Michal Soltész, Kveta Stražanová – romantická komédia, 89 min., MP 12 – Forum Film

› **25. 7. 2019**

A dýchajte pokojne

‹ **Andið eðlilega**, Island/Švédsko/Belgicko, 2018, r. Ísold Uggadóttir ›

hrajú:

 Kristín Þóra Haraldsdóttir, Babetida Sadjo, Patrik Nökkvi Pétursson, Þorsteinn Bachmann, Sveinn Þórir Geirsson – dráma, 100 min., MN 15 – ASFK

+ krátky animovaný film

Persona grata
‹ Slovensko, 2018, r. Daniela Krajčová ›

Detská hra

‹ **Child's Play**, USA, 2019, r. Lars Klevberg ›

hrajú:

 Aubrey Plaza, Brian Tyree Henry, Gabriel Bateman, Ty Consiglio, Nicole

Anthony, Mark Hamill – horor/triler, 120 min., MN 15 – Bontonfilm

Free Solo

‹ USA, 2018, r. Jimmy Chin, Elizabeth Chai Vasarhelyi ›

– dokument, 100 min., MP 12 – Forum Film

Ibiza

‹ Francúzsko, 2018, r. Arnaud Lemort ›

hrajú:

 Christian Clavier, Mathilde Seigner, Pili Groyne, Joey Starr, Olivier Marchal, Frédérique Bel – komédia, MP 12 – Continental film

› **1. 8. 2019**

Labková patrola

‹ **Paw Patrol: Mission Big Screen**, USA, 2017 ›

– Bontonfilm

Noví mutanti

‹ **The New Mutants**, USA, 2019, r. Josh Boone ›

hrajú:

 Maisie Williams, Anya Taylor-Joy, Antonio Banderas, Alice Braga, Charlie Heaton, Happy Anderson, Henry Zaga, Blu Hunt – horor/sci-fi/akčný – CinemArt SK

Rýchlo a zbesilo: Hobbs & Shaw

‹ **Fast & Furious Presents: Hobbs & Shaw**, USA, 2019, r. David Leitch ›

hrajú:

 Dwayne Johnson, Jason Statham, Vanessa Kirby, Idris Elba, Eiza González, Eddie Marsan, Joe Anoa'i, Teresa Mahoney, Stephanie Vogt – akčný – CinemArt SK

Slnovrat

‹ **Midsommar**, USA, 2019, r. Ari Aster ›

hrajú:

 Florence Pugh, Jack Reynor, Will Poulter, William Jackson Harper, Vilhelm Blomgren, Archie Madekwe – dráma/horor, 130 min., MN 15 – Continental film

› **8. 8. 2019**

Kráľovné zločinu

‹ **The Kitchen**, USA, 2019, r. Andrea Berloff ›

hrajú:

 Melissa McCarthy, Tiffany Haddish, Elisabeth Moss, Margo Martindale, Bill Camp, Brian d'Arcy James, Maren Heary – akčný/sci-fi/dráma – Continental film

Nočné mory z temnôt

‹ **Scary Stories to Tell in the Dark**, USA, 2019, r. André Øvredal ›

hrajú:

 Zoe Margaret Colletti, Gabriel Rush, Austin Abrams, Dean Norris, Gil Bellows, Lorraine Toussaint, Javier Botet, Stephanie Belding – horor – Bontonfilm

Toy Story 4

‹ USA, 2019, r. Josh Cooley ›

– animovaný, 100 min., MP 7 – Saturn Entertainment

› **15. 8. 2019**

Bécassine!

‹ Francúzsko, 2018, r. Bruno Podalydès ›

hrajú:

 Emeline Bayart, Karin Viard, Josiane Balasko, Michel Vuillemoz, Vimala Pons, Denis Podalydès – komédia/dobrodružný/rodinný, 102 min., MP 12 – Film Europe

Diego Maradona

‹ Spojené kráľovstvo, 2019, r. Asif Kapadia ›

účinkujú:

 Diego Amando Maradona, Diego Maradona Jr., Cristiana Sinagra – životopisný/dokument, 130 min., MP 12 – Continental film

Vtedy v ... Hollywoode

‹ **Once Upon a Time ... in Hollywood**, USA, 2019, r. Quentin Tarantino ›

hrajú:

 Leonardo DiCaprio, Brad Pitt, Margot Robbie, Al Pacino, Kurt Russell, Tim Roth, Michael Madsen, Damian Lewis, Timothy Olyphant, Emile Hirsch, Damon Herriman, Dakota Fanning, Lena Dunham, Lorenza Izzo – charakterová dráma, komédia, 159 min., MN 15 – Itafilm

› **22. 8. 2019**

Kto je ďalší?

‹ Slovensko, 2019, r. Miro Drobný ›

hrajú:

 Alessia Capparelli, Peter Brajerčík, Vitalij Raskalov, Vadim Machorov, Angela Nikolau – poviedkový/dráma, 90 min. – Bontonfilm

Nevesta na zabitie

‹ **Ready or Not**, USA, 2019, r. Matt Bettinelli-Olpin, Tyler Gillett ›

hrajú:

 Samara Weaving, Andie MacDowell,

Mark O'Brien, Adam Brody, Henry Czerny – horor/komédia, 90 min., MN 15 – CinemArt SK

Where'd You Go, Bernadette

‹ **Where'd You Go, Bernadette**, USA, 2019, r. Richard Linklater ›

hrajú:

 Cate Blanchett, Kristen Wiig, Judy Greer, Billy Crudup, Troian Bellisario, Laurence Fishburne – komédia/dráma MP 12 – Forum Film

› **29. 8. 2019**

Anna

‹ Francúzsko, 2019, r. Luc Besson ›

hrajú:

 Sasha Luss, Luke Evans, Cillian Murphy, Helen Mirren – akčný triler, 119 min., MN 15 – Forum Film

Cez prsty

‹ **Přes prsty**, Česko, 2019, r. Petr Kolečko ›

hrajú:

 Jiří Langmajer, Petra Hřebíčková, Jakub Prachař, Denisa Nesvačilová, Jakub Gottwald, Jan Komínek, Radka Pavlovčinová, Kristína Greppelová, Markéta Krejčová – komédia/športový – Bontonfilm

Deväťdesiate

‹ **Mid90s**, USA, 2018, r. Jonah Hill ›

hrajú:

 Sunny Suljic, Lucas Hedges, Katherine Waterston, Jerrod Carmichael, Alexa Demie, Na-kel Smith, Olan Prenatt, Gio Galicia – dráma, 85 min., MN 15 – ASFK

Fabrika

‹ **Zavod**, Rusko/Arménsko/Francúzsko, 2018, r. Jurij Bykov ›

hrajú:

 Andrej Smoljakov, Denis Švedov, Alexej Faddejev, Vladislav Abašin – triler, 109 min., MN 15 – Film Europe

PLAYMOBIL vo filme

‹ **Playmobil, le Film**, Francúzsko/Nemecko, 2019, r. Lino DiSalvo ›

– animovaný, 99 min. – Bontonfilm

‹ V ZOZNAME LETNÝCH PREMIÉR VIACERÉ DISTRIBUČNÉ ÚDAJE K FILMOM CHÝBAJÚ, PRETOŽE V ČASE UZÁVIERKY FILM.SK EŠTE NEBOLI K DISPOZÍCII. ›

Môj dedo spadol z Marsu (Moj dida je pao s Marsa, Chorvátsko/Luxembursko/Nórsko/Česko/Slovensko/Slovinsko/Bosna a Hercegovina, 2019) RÉŽIA Dražen Žarković, Marina Andree Škop SCENÁR Pavlica Bajsić, Branko Ružić
KAMERA Sven Pepeonik STRIH M. Andree Škop HUDBA Stein Berge Svendsen HRAJÚ Petra Polnišová, Lana Hranjec, Nils Ole Oftebro, Ozren Grabarić, Alex Rakoš, Sven Barac
MINUTÁŽ 75 min. HODNOTENIE ●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 6. 6. 2019

— text: Peter Kováč / poslucháč audiovizuálnych štúdií
na FTF VŠMU — foto: Continental film —

Roboti, mimozemšťania, všetko

Predstava chorvátskeho rodinného sci-fi vyvoláva vopred mierne obavy. Žánrový film z tohto súdka vzniká v kontexte malých národných kinematografií často v poloamatérskych podmienkach, z iniciatívy nadšencov a fanúšikov. *Môj dedo spadol z Marsu* je však trochu iný prípad – aj preto, že jeho cieľovou skupinou je hlavne mladé publikum a film vznikol v rozsiahlej európskej koprodukcii s minoritnou účasťou Slovenska.

Už z plagátu filmu môžeme odčítať inšpirácie tvorcov, režisárskej dvojice Dražen Žarković a Marina Andree Škop. Veľká žiarivá planéta v pozadí a v popredí dve postavy – jedna ľudská, druhá robotická. Navzájom k sebe ňaťahujú končatiny, aby sa dotkli. Podoba so slávnym plagátom k filmu *E. T. mimozemšťan* (ktorý sám vizuálne cituje Michelangelovo *Stvorenie Adama*) dáva tušiť, akým smerom sa *Môj dedo* bude uberať. Takýto antropocentrický model zároveň vyvoláva konotácie: detská hrdinka Una odovzdáva robotovi ľudské poznanie o empatii a kamarátsť a obohacuje tým jeho čisto logické, matematicky presné myslenie. Kultivovaný človek sa znovu stáva učiteľom exotického, mimozemského „divocha“.

Film *Môj dedo spadol z Marsu* však chce byť hlavne dobrodružstvom záchranu a vzájomného spoznávania sa v duchu kinematografickej nostalgie. A nostalgie sa nám dostáva či už v rovine scénografie, snímania, alebo rekvizít. Toto retro sa v plnej miere predvedie hneď v úvode filmu – odkazom na videohru *Space Invaders*, popovým chorvátskym šláglom, ktorý znie zo slúchadiel walkmana alebo záberom hviezdnej oblohy ako od Spielberga.

V príbehu o mladej Une je všetko – vesmír, mimozemšťania, roboti, hviezdne koráby, cudzie planéty a civilizácie. No napriek tomu nepôsobia tieto zložky skutočne prítomne; často sa javia len ako nutná ilustrácia a nie ako organická súčasť fantastického, nového, nepoznaného sveta. A to veľmi zamrzí, hlavne pri zohľadnení prvej, vydarenejšej polovice filmu. Keď sa nám v nej napríklad predstavuje záhadná civilizácia nesmrteľných entít (z ktorej pochádza aj Unin dedo), tvorcovia používajú výraznú, sterilnú počítačovú animáciu. Dokážu tak vytvoriť odstup od čohosi ľudského, reálneho, a takýto stylistický prvok si podáva ruku s tematickým rozprávaním o samote a odcudzení.

Zaujímavo vyznievajú aj iné vizuálne efekty – nesnažia sa pôsobiť futuristicky, ale čerpajú z audiovizuálnej histórie. Po chvíli však začneme pochybovať, či takýto prístup nie je skôr opatrným konštruovaním emocionálnej odozvy u diváka než plnohodnotným au-

torským vkladom. A hlavne – nie je to nijaká novinka. Či už ide o vizuálnu stylizáciu alebo o atmosféru tajomného dobrodružstva ako z hollywoodskeho filmu 80. rokov, *Môj dedo spadol z Marsu* nepracuje s týmito prvkami tak sústredene ako napríklad súčasný seriál spoločnosti Netflix, *Stranger Things*. K tejto vlne spomínania a snívania o vzrušujúcich filmových zážitkoch nášho detstva sa však dá určite zaradiť.

Problémom môže byť, že snímka nevykračuje smerom k invencii alebo aspoň k zručnému narábaniu so známymi prvkami. Namiesto toho sa skôr bezpečne (občas aj rozpačito, niekedy trochu hlúpo) drží klasického rozprávania (a vizuálnych postupov) a pôsobí viac zastaralo ako príjemne nostalgicky či sebareflexívne. Od filmu to síce netreba nutne vyžadovať, ale nedá sa odrazu zabudnúť na vývoj žánru a na stav, v akom sa nachádza v súčasnosti. Preto snímka *Môj dedo spadol z Marsu* ponúka častejšie to očakávateľné a len kde-tu dokáže prekvapiť. No pritom ešte v prvej polovici tvorcovia zručne pracujú s napätím a postupným odkrývaním Uninej rodiny a všetkých záhad okolo nej. Dá sa tak hovoriť skôr o premárnenom potenciáli než o zlom filmárskom remesle. Aj mladá herečka Lana Hranjec, ktorá stvárnila hlavnú úlohu, je zábavná a sympatická a film získava veľkú časť svojej energie práve vďaka nej.

Čo už je však neúnosné, to je narastajúci pátos v závere filmu, vytrácanie motivácií a finálne riešenia situácií. Snímka si nenahromadí dostatočný objem citovosti vo vzťahoch na to, aby mohla sprostredkovať dojemné vyústenie príbehu a neprepadnúť zároveň do umelej sentimentálnosti.

Napriek tomuto všetkému (a nie je to žiadna okrajová poznámka) nemožno tvrdiť, že snímka ako celok nefunguje. Nie je úplne súdržná a hlavne v druhej polovici sa tvorcovi mnohé súčasti vymykajú spod kontroly. V konečnom dôsledku však obstojí ako konvenčný rodinný sci-fi film s bezpečným prístupom k látke, hoci potenciál dosiahnuť vyššiu úroveň ako takýto štandard zostal nevyužitý. ◀

Prečo musia byť mačky v klietkach?

Aj islandská kinematografia posledných rokov sa globalizuje. Už to nie je len „islandskosť“ – dôraz na lokálny, mytológiou predchnutý kolorit a špecifickú identitu, ono severské „podivno“. Po pionieroch ako Hrafn Gunnlaugsson, Fridrik Thór Fridriksson či Baltasar Kormákur sa etabloval celý rad tvorcov, ktorí chcú komunikovať so súčasným publikom a riešiť aj univerzálnejšie, aktuálne témy. Jednou z nich sú migranti a utečenecká kríza. Zameriava sa na ňu aj režisérka Ísold Uggadóttir v snímke A dýchajte pokojne.

— Lara je slobodná matka na mizine a bývalá narkomanka. Je však pripravená bojovať do posledného dychu o možnosť starať sa o svojho syna. Máme isté dôvody držať jej palce. Keď sa jej konečne podarí získať prácu, sme úprimne šťastní: bude súčasťou pohraničnej stráže na islandskom letisku. K jej povahe sa to síce hodí ako pankáč do banky (scenár možno nie celkom zodpovedá sociálnej realite), ale dobre. Aby si lukratívne zamestnanie, a teda budúcnosť pre dieťa, udržala, prejavuje sa až prehnane snaživo, vďaka čomu dostane do problémov Adju, mladú černošskú ilegálnu migrantku. Aj ona je matka. Aj ju zadržanie násilne oddelilo od dcéry. Aj ona je... lesbička.

— V tomto momente asi treba spozornieť. Bohužiaľ, nevyhneme sa predvídateľnému, „politicky správne“ rozuzleniu. Lara sa musí rozhodnúť, či pomôcť alebo sa držať bokom. Zvíťazí ľudskosť? Režisérkin debut vznikol v spolupráci s Netflixom a premiéru mal minulý rok na festivale Sundance, kde získal cenu za réžiu. Pre niekoho „sociálne porno“, „politicko-korektná propaganda“, „agitačná moralita“ či „nenápadná tlačienka“,

pre iných upozornenie na zúfalú situáciu utečencov a vyjadrenie elementárneho súcitu a solidarity. Tak či onak, spoločenskú objednávku v pozadí je pomerne ťažké prehliadnuť.

— Ako typický produkt pre festivalové publikum snímka efektívne zaplní svoju trhovú niku. Prihovára sa jazykom, ktorému takéto „elitné“ publikum rozumie: pomalé tempo rozprávania, dlhé observačné zábery, trochu „zašpinený“ obraz (fádne sivé biotopy ľudských existencií na okraji spoločnosti), režijný minimalizmus a až dokumentaristický spôsob snímania. Treba uznať, že režisérke sa vďaka dôsledne neromantickej, civilnej forme podarilo vyhnúť zbytočnému sentimentu, sociálnemu pátosu a emočnému žmýkaniu diváka.

— Ak je Island pre mnohých synonymom fotografickej prírodnej scenérie, Uggadóttir ukazuje menej pohľadnicovú podobu tejto ostrovnej krajiny: ošumelé, neosobné sídliská s čisto funkčnou architektúrou bez akéhokoľvek prvku estetiky. Namiesto vizuálne opulentných širokouhlých záberov a veľkých krajinných celkov sú tu klaustrofobicky stiesnené priestory uby-

tovní či interiéru auta. V pozadí často vidíme širokú viacprúdovú diaľnicu prechádzajúcu prázdnu krajinou alebo vysoký farebný vodojem, jediný objekt, ktorý púta pozornosť. Blahobyť bez farby. Účelnosť bez štýlu. *Všeobecné bez jedinečného.*

— Naopak, metódou sociálnej drámy je potom zdôraznenie *individuálneho* (svedomie, súcit, milosrdenstvo) oproti *všeobecnému* (zákon, pravidlá, systém, štát). Jedinečného oproti typickému, subjektívneho oproti objektívnemu. Ideálneho oproti – reálnemu. Režisérka totiž ponúka divákovi idealizovanú, vykonštruovanú situáciu, ktorú by bežný človek (nie nutne bezcitný...) zrejme riešil inak, menej vznešene ako filmové postavy. Tie sa navyše správajú často nelogicky (prečo Lara uteká z bytu, práve keď si našla dobrú prácu?). Áno, je kruté, že mačky musia byť aj v útulku v klietkach. Rovnako krutá, a nevyhnutná, je aj deportácia ilegálnych migrantov späť do krajín, z ktorých za cenu obrovských obetí utiekli.

No veriť, že sa to dá zmeniť prostým načúvaním hlasu svedomia, to je predsa len trochu naivné.

— Koncept filmu „o ľudských právach“ jednoducho nedokáže plne postihnúť komplikovanú sociálnu realitu súčasného sveta. Snaha o jednoznačnú výpoveď, zaujatie jasného postoja robí zo snímky politicky angažovaný manifest humanizmu, ktorý z nás má vytiahnuť to najlepšie a dojať, no v konečnom súčte vedie skôr k mentorskému poučovaniu a moralizovaniu.

— Ani z politického hľadiska nič nerieši: Lara bude musieť odmietnuť množstvo ďalších ilegálnych prístahovaleckých s podobným osudom ako ten Adjin! Prečo pomôcť iba jej? Riešenie je len iluzórne, nedá sa zovšeobecniť. Skutočný konflikt je pritom skôr zamlčaný ako otvorene exponovaný: mám zachrániť trpiaceho cudzieho človeka, alebo myslieť na svoje vlastné dieťa? Film sa tvári, akoby tento konflikt neexistoval. Áno, idealizmus je stále dôležitý, nemožno si ho však takto zjednodušovať. ◀

A dýchajte pokojne (Andiš eðlilega, Island/Švédsko/Belgicko, 2018) SCENÁR A RÉŽIA Ísold Uggadóttir

KAMERA Ita Zbronic-Zajt HUDBA Gísli Galdur HRAJÚ Kristín Þóra Haraldsdóttir, Babetida Sadjo, Patrik Nökkvi Pétursson

MINUTÁŽ 100 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 25. 7. 2019

Mŕtvi neumierajú (The Dead Don't Die, USA/Švédsko, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Jim Jarmusch

KAMERA Frederick Elmes HRAJÚ Bill Murray, Adam Driver, Chloë Sevigny, Tilda Swinton, Selena Gomez, Iggy Pop, Steve Buscemi, Danny Glover MINUTÁŽ 105 min. HODNOTENIE ●●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 4. 7. 2019

— text: Nina Šilanová / filmová publicistka

— foto: CinemArt SK —

Káva a mŕtvoly

„Stretnú sa Bill Murray, Adam Driver, Tilda Swinton, Chloë Sevigny, Steve Buscemi a Tom Waits v hororovej zombie komédii Jima Jarmuscha.“ Takto by mohol vyzerat začiatok dobrého vtipu. Lenže jeho autor ho nevie dobre povedať, zabúda na niektoré podstatné detaily a pridáva niečo, čo sa mu tam priplietlo z úplne inej historiky. A čo je pre poslucháčov (a v tomto prípade divákov) takéhoto vtipu najhoršie? Že sú na konci v neistote, či správne pochopili pointu.

Veľké očakávania vzbudila informácia, že Jim Jarmusch, ikona amerického nezávislého filmu, nakrúca hororovú zombie komédiu *Mŕtvi neumierajú*. Nadšenie divákov a verných fanúšikov Jarmuschových filmov ešte stúplo, keď sa dozvedeli o hereckom obsadení, ktoré v oblasti nezávislej filmovej produkcie nemá konkurenciu. O to väčšie môže byť ich sklamanie po dozvedení najnovšieho prírastku do režisérovej žánrovo rozmanitej filmografie. Bohužiaľ, hodnotenia snímky zrejme nezachránia ani skalní fanúšikovia béčkových zombie hororov (alebo paródii), pretože na to, aby ju ocenili, obsahuje žalostne málo nových nápadov a ešte menej drsných gore scén. Navyše nie je ani trochu strašidelná, čo by ani tak neškodilo, keby bola aspoň vtipná.

Dej filmu sa odohráva v typicky ospalom americkom zapadáckove, v malom mestečku Centerville. Dvaja miestni policajti sa v aute zdudene presúvajú po jeho uliciach a čakajú na koniec šichty. Tento deň však nevyzerá ako ostatné a oni začínajú tušiť, že zažijú poriadne dlhú noc. Starnúci šerif Robertson (Bill Murray) netrpezlivo odpočítava nielen hodiny do konca služby, ale aj zostávajúce dni do dôchodku. Jeho mladší kolega Peterson (Adam Driver) zase stále dúfa, že sa konečne dostane k nejakému poriadnemu vyšetrovaniu. Hodiny pribúdajú, slnko nezapadá a z rádia sa stále ozýva rovnaká odrhovačka *The Dead Don't Die* od Sturgilla Simpsona. Prerušované správy z autorádia hlásia, že v dôsledku „polárneho štiepenia“ dochádza k vychýleniu zemskej osi, čo môže mať za následok práve tieto nezvyčajné javy. No policajti Peterson už tuší, že za tým bude niečo viac.

Kým sa však jeho teória o zombíkoch potvrdí a policajti nájdu prvé dokaličené mŕtvoly, prejde skoro hodina filmu. Divák potom konečne zdvihne zo sedadla pohľad na prvého zombíka v podaní Iggyho Popa. Úloha mu pristane. Škoda len, že dostal tak málo priestoru. Oveľa viac ho má skvelá Tilda Swinton v úlohe novej šéfkly pohrebného ústavu, ktorá so škótskym prízvukom a samurajským mečom odtína hlavy rad radom. Je to divná postava a v závere prekvapí jej zvláštny osud, ktorý už len podčiarkne absurditu celého filmu. Bol to režisérsky zámer?

Sympatické je, že Jarmuschovi zombíci nejdú len po mäse. Mŕtvoly tu ožívajú aj preto, aby si mohli znova vychutnať silnú kávu, napiť sa lahodného Chardonnay, pripojiť sa na wi-fi či cez Bluetooth, čakať v rade pred svojím obľúbeným železiarstvom alebo sa pred lekárnou dožadovať Xanaxu na upokojenie. Takéto momenty, a najmä neustále opakovanie, že so Zemou sa niečo deje, napovedajú, že nemá ísť len o prázdnu „vyvražďovačku“ ani o priamočiary film s politickým posolstvom, ale skôr o vtipnú metaforu toho, že ak sa nespamätáme a nezbačíme zlozvykov, ktoré sa stali súčasťou našej každodennosti, hrozí, že pre ľudstvo bude najlepšie nasadnúť na prvý lietajúci tanier a zmiznúť na nejakú inú planétu. Jim Jarmusch to aj sám naznačil pri premiérovom uvedení filmu v Cannes, keď povedal, že *Mŕtvi neumierajú* sú v podstate jeho výzvu ľudstvu na ochranu Zeme.

Škoda, že tento postoj prekrývajú vo filme jeho nedostatky. Herecky je opäť výborne zvládnutý. Ale ne nájdeme v ňom silné stránky žánrových filmov, ako sú *Noc živých mŕtvych* (1968) a *Úsvit mŕtvych* (1979) Georgea A. Romera, o ktoré sa Jarmusch opiera, a márne v ňom budeme hľadať aj to povestné čaro každodennosti, známe z predošlých filmov režiséra. Mimochodom, keď už spomíname hororové žánre, Jarmuschovmu štýlu viac pristal upírsky film *Prežijú len milenci* (2013).

Keď Adam Driver v snímke *Mŕtvi neumierajú* neustále opakuje repliku „Toto nedopadne dobre“, v duchu (a možno aj nahlas) s ním súhlasíte. Jarmuscha však máte radi, a tak si pomyslíte, že je to len taká jeho hra, sarkastická sebareflexia. Bohužiaľ, príbeh sa rozbieha veľmi pomaly, stráca iskru i tempo, opakované vtipy prestávajú byť zábavné a zombíci nie a nie zaútočiť. Takže na záver už musíte sklamať skonštatovať, že takýto odvar, ktorý nie je ani komédiou, ani zombie hororom, vám jednoducho nestačí. Ostáva len veriť, že to bola iba slepá ulička, z ktorej sa Jarmusch môže vrátiť späť a to inak ako oživená mŕtvola. ◀

Keď je kamera najkvalitnejšou zložkou filmu

— text: Erik Binder / filmový publicista —

Česko-nemecko-slovenský film *Uzly a pomaranče* nakrútil režisér Ivan Pokorný na motívy knihy spisovateľky Ivy Procházkovej, ktorá sa podieľala aj na scenári. Ústrednou postavou príbehu je štrnásťročný Darek a hlavnou témou rozprávania prechod od bezstarostných detských rokov do obdobia prvej lásky, životných sklamaní, priamejších konfrontácií s okolitým svetom a schopnosti prijímať ho taký, aký je, nie taký, akým by sme ho chceli mať na základe detských predstáv a prianí.

Darek prišiel o svoju milovanú mamu a žije len s otcom a so sestrou, ktorá má Downov syndróm. Na tejto ploche scenár rozohráva viacero dejových línií, no, žiaľ, žiadnej z nich nedokáže venovať dostatočnú pozornosť, a tak niektoré zostávajú otvorené. Časť publika to môže považovať za tvorivý zámer, druhá časť zase za znak toho, že *Uzly a pomaranče* sledujú príliš veľa tém a motívov naraz, pričom autori nevedia v rámci 90-minútovej plochy elegantne ukončiť všetko, čo si vzali na plecia. Film by rozhodne neutrpel, ak by sa zameral napríklad len na Darekovu rodinnú

— foto: Continental film —

situáciu a vznikajúcu lásku s nemeckou gymnazistkou Hankou. Chlapcova nádejná kariéra futbalistu tu napokon aj tak vyšumí dostratena.

Knižná predloha ponúka podľa všetkého materiál na seriál a v ňom by sa dali šikovnejšie rozohrať i uzavrieť všetky dejové línie. Na filme však treba jednoznačne vyzdvihnúť kameru Jürgena Rehberga, ktorý zaplňa plátno krásnymi obrazmi prírody severných Čiech.

Milovníci československých klasík z oblasti filmovej tvorby pre deti a mládež by si mohli trochu naivne nakrútené *Uzly a pomaranče* užiť viac než cynickejšia generácia súčasných tínedžerov, žijúcich predovšetkým vo virtuálnom svete. ◀

Uzly a pomaranče (Uzly a pomeranče, Česko/Nemecko/Slovensko, 2019) RÉŽIA Ivan Pokorný SCENÁR Iva Procházková KAMERA Jürgen Rehberg HUDBA Jiří Hájek HRAJÚ Stanislav Majer, Steffen Groth, Ewa Fařna, Leoš Noha, Eva Sakalová, Tomáš Dalecký, Hana Bartoňová MINUTÁŽ 92 min. HODNOTENIE ●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 13. 6. 2019

All you need is love... k romantickej komédii

— text: Zuzana Točíková Vojteková / filmová publicistka —

Po *Bohemian Rhapsody* a *Rocketmanovi* prichádza do kín ďalší hraný film venovaný hudobnej legende. Jeho autori sa však nevybrali cestou klasickej životopisnej drámy, ale svoju poctu najznámejšej britskej skupine postavili na zaujímavej premise: Čo keby ste sa zobudili do sveta, ktorý nepozná Beatles? Práve to sa stalo hrdinovi príbehu Jackovi Malikovi, neúspešnému pesničkárovi, ktorý si zrazu môže pridať do repertoára všetky hity Johna, Paula, Ringa a Georgea. Vlastne, iba tie, na ktoré si sám spomenie, keďže „vygoogliť“ sa už nedajú.

Často využívaný princíp straty pamäte sa tentoraz originálne obracia z jednotlivca na celú spoločnosť, čo otvára veľa možností, ako sa dá s týmto nápadom vyhrať. To súvisí aj s diváckymi očakávaniami. A práve tie môžu priniesť sklamanie. Richard Curtis ako scenárista komerčne úspešných romantických komédií zostáva verný svojmu žánru a ani jeho spolupráca s Dannyom Boylom neprináša oveľa viac ako naivnú žánrovku s hudobným leitmotívom Beatles. Klasické romantické kliše a karikovanie postáv,

— foto: CinemArt SK —

najvýraznejšie pri ziskuchtivej hudobnej producentke, vznievajú miestami prvoplánovo, a hoci je voľba tohto žánru vzhľadom na popový charakter Beatles koniec-koncov prirodzená, evidentné zacielenie na mainstreamové publikum pôsobí trochu ako zmarená príležitosť posunúť príbeh o stupienok vyššie. *Yesterday* má však aj veľa svetlých momentov v podobe odkazov čitateľných pre verných fanúšikov kapely, ale najmä vďaka hereckému obsadeniu hlavnej postavy. Sympatický Himesh Patel dodáva starým piesňam nové čaro a pri ich výbere nešli filmári iba po najväčších hitoch, takže skladby skôr funkčne posúvajú dej. Napokon všetko, čo divák potrebuje, aby si *Yesterday* užil, je nečakať príliš veľa. ◀

Yesterday (Spojené kráľovstvo, 2019) RÉŽIA Danny Boyle SCENÁR Richard Curtis KAMERA Daniel Pemberton HUDBA Nacho Ruiz Capillas HRAJÚ Himesh Patel, Lily James, Ed Sheeran, James Corden, Kate McKinnon MINUTÁŽ 117 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 27. 6. 2018

— ako ďalej, absolvent? —

DANIEL RIHAK

Vo Film.sk sa vraciame k staršej rubrike Ako ďalej, absolvent?, aby sme predstavili začínajúcich filmárov, zistili, aké skúsenosti získali počas štúdia a s akými predstavami a ambíciami vstupujú do profesionálneho života.

Tentoraz prinášame vyjadrenia absolventa Ateliéru filmovej a televíznej réžie na FTF VŠMU v Bratislave

Daniela Riháka. Jeho absolventský film *Výlet* bol zaradený do užšieho výberu nominantov na ocenenie BAFTA Student Film Awards 2019.

Martin Šulík začal prvý deň školy myšlienkou, ktorá ovplyvnila celé naše štúdium: „Je len na vás, aby ste si určili svoj študijný program. Môžete experimentovať vo vašich filmoch, ponárať sa do teórie, bádať v knižniciach, cestovať po Erasmoch, túlať sa po krčmách, spoznávať spolužiakov a vytvárať si kamarátstva na celý život. Týchto päť rokov sa už nikdy nezopakuje – vyťažte z toho maximum.“ Tento pocit slobody a zodpovednosti, taký odlišný od základnej a strednej školy, nás poriadne nakopol a inšpiroval počas celého štúdia. Prvý ročník bol intenzívny: za rok sme natočili 8 krátkych filmov, neustále sme striedali zloženie štábov a navzájom sme sa ako spolužiaci výborne spoznali. V ďalších ročníkoch sme už natáčali menej filmov s ustálenejšími tímami a na magisterskom stupni sme sa už prakticky všetci venovali len absolventským projektom. Študoval som s veľmi talentovanými spolužiakmi, s ktorými sme si pomáhali a zároveň sa vzájomne motivovali k lepším výkonom. Mám ich veľmi rád a chýba mi, že už nie sme tak intenzívne spolu. Mali sme veľké šťastie, že našimi profesorami boli špičkoví aktívni režiséri (okrem Šulíka napríklad aj Peter Bebjak), ktorí nám často sprístupnili detaily nakrúcania ich aktuálnych projektov, a tak sme si mohli vytvoriť veľmi konkrétnu predstavu o tom, čo v sebe nesie vývoj a réžia súčasného slovenského filmu. Často riešili rovnaké problémy ako my v našich školských cvičeniach, len vo väčšej mierke a pod väčším časovým tlakom.

So školou som ešte stále v kontakte, keďže absolventský film *Výlet* cestuje momentálne po rôznych festivaloch a niekedy s ním cestujem aj ja. Nedávno sa nám s *Výletom* podarilo dostať do užšieho výberu na ceny Britskej akadémie filmového a televízneho umenia (BAFTA), čo nám zvyšuje prestíž a šance pri financovaní ďalších projektov. Festivaly sú výbornou skúsenosťou, lebo človek môže vidieť v krátkom čase množstvo dobrých filmov, zoznámiť sa s ich tvorcami

a spoznať ich tvorivé prístupy a kultúru. Takisto aj spätná väzba zvonku je svieža a obohacujúca – je to možnosť vidieť silné a hlavne slabé stránky nášho filmu a poučiť sa z nich.

Po skončení štúdia sa snažím rozdeliť si čas medzi vývoj a prípravu autorských projektov a prácu v komerčnom prostredí – režíroval som niekoľko dielov krimiseriálu pre českú komerčnú televíziu (titul *Specialisté* – pozn. red.) a zopár reklamných projektov. Komerčnú žánrovú tvorbu považujem za výbornú možnosť na brúsenie režijného citu, koncentráciu a pohotovosť, a tieto zručnosti sa potom dajú využiť v umelecky ambicióznějších projektoch. Navyše, v štáboch je mnoho veľmi talentovaných a skúsených filmárov, od ktorých sa dá veľa naučiť.

Hlavná časť mojej tvorivej energie sa momentálne koncentruje na rešerš a písanie autorského projektu. Písanie prvej verzie scenára je najkrajšie v tom, že ešte nemá žiadne limity. Keď „počúvame“ postavy, ich túžby a spôsob, akým sa vyrovnávajú s prekážkami, často príbeh zvrtnú prekvapivým smerom. Je to vzrušujúci proces a vždy, keď ráno otvorím oči, teším sa na to dobrodružstvo!

Som veľmi vďačný za päť rokov štúdia na VŠMU, za znalosti a láskavosť našich profesorov, za tvorivé priateľstvá so spolužiakmi, ktoré sa medzičasom preliali do profesionálneho života. Týmto sa však štúdium nekončí – je radosťou pracovať na sebe ďalej a zlepšovať sa. Ak chce človek robiť dobré filmy, musí neustále vychádzať zo svojej osobnej bubliny, spoznávať svet a ľudí, stávať sa pozornejším, citlivejším a empatickejším. Nakoniec ho to zmení k lepšiemu aj ako človeka. A to je na práci filmára to najkrajšie! ◀

— spracovala Jaroslava Jelchová —

— text: Martin Kudláč / filmový publicista —
 foto: Goethe-Institut/Mišenka Plantážnik —

**Nechcem
 vo filmoch
 žiadne dogmy.
 Chcem byť
 slobodný**

Celkovo šesť Nemeckých filmových cien vrátane kategórii najlepší film a réžia získal tento rok titul *Gundermann*. Nakrútil ho Andreas Dresen, ktorý patrí k najuznávanejším nemeckým filmárom a jeho snímky uspeli aj na festivaloch v Cannes, Berlíne, Karlových Varoch či San Sebastiane. Pri príležitosti 30. výročia pádu Berlínskeho múru sa v bratislavskom Kine Lumière uskutočnilo v júni podujatie Sloboda. Nádej. Skutočnosť, ktoré bolo zamerané na Dresenove filmy a organizovalo ho Veľvyslanectvo SRN a Goetheho inštitút. Zavítal naň aj sám režisér.

Pesničkár Gerhard Gundermann zomrel v roku 1998 – prečo ste sa rozhodli natočiť o ňom film až teraz?

— Aby som bol úprimný, film sme sa rozhodli natočiť už v roku 2006. Bol to celkom dlhý zápas, kým sme zrealizovali prípravu, stretli sme ľudí, čo ho poznali. Scenárista strávil 2-3 roky na príprave prvej verzie scenára. A bolo treba osem verzií, kým sme našli správny spôsob rozprávania. Nakoniec to chcelo aj dosť trpezlivosti, kým sa podarilo zabezpečiť financovanie a nájsť partnerov. Veľa ľudí nám hovorilo: „No tak, kto sa chce pozeráť na film o spevákovi a baníkovi? Nikoho to nebude zaujímať.“ Ak vám to začne hovoriť dostatočné množstvo ľudí, tak tomu v istom momente začnete sami veriť. Ale dôvod, prečo sme na tomto projekte pracovali, bol v prvom rade ten, že sa nám páčila jeho hudba – je jedným z najlepších rockových básnikov, akých sme v Nemecku mali. A potom, samozrejme, všetky tie jeho zaujímavé protiklady a jeho osobnosť. Je baník a zároveň umelec, čo je zvláštna kombinácia. Pracoval pre Stasi, ale boli aj takí, ktorí zase sledovali jeho. Bol komunistom, ale vyhodili ho z komunistickej strany. Je tam veľa zvláštnych a protirečivých bodov, čo nám poskytovalo možnosť rozprávať o tom, aká zložitá bola východonemecká spoločnosť.

Váš štýl a rozprávanie sú povestné realizmom. *Gundermann* sa zdá byť po formálnej stránke viac štylizovaný ako vaše predchádzajúce filmy. Prečo ste zmenili estetický prístup?

— Vždy mením estetický prístup. Môj predchádzajúci projekt bol rozprávka pre deti s animovanými postavami (*Timm Thaler oder das verkaufte Lachen* – pozn. autora). Predtým som zase natočil podľa knižnej predlohy film *Keď sme snivali*, v ktorom znie techno, predtým som pracoval na improvizovanom filme o umierajúcom mužovi (*Konečná uprostred cesty* – pozn. autora). Vždy začínam obsahom a estetika sa tomu následne musí prispôbiť. Ak viem, o čom budem hovoriť, môžeme zvoliť estetickú formu príbehu. Čo sa týka *Gundermanna*, mali sme veľmi dobre pripravený scenár. Od začiatku bolo jasné, že pôjde o viac-menej klasický historický film a s historickými reáliami je veľa práce, takže to nebol vhodný projekt na improvizáciu. No na druhej strane

nemá tradičnú časovú štruktúru, a keď sme ho strihali, vložili sme doň aj úryvky dokumentárneho i animovaného filmu. Neskôr som ich síce vystrihol, ale pri budovaní príbehu sme sa pohrávali s rôznymi zložkami. Vždy sa snažíte nájsť ten najlepší spôsob, akým vyrozprávať príbeh, ale nie vždy ho viete odhadnúť hneď na začiatku. Povedal by som, že ide o hľadanie cesty za pochodu.

Kedysi ste spomínali, že na váš štýl mala vplyv estetika hnutia *Dogma 95*, preto sa pýtam na štylizáciu v tomto prípade.

— V *Gundermannovi* nie je až toľko štylizácie, je to príbeh rozprávaný realistickým spôsobom.

Ale v porovnaní s *Dogmou 95*...

— *Dogmu 95* som nenapodoboval. Natočil som niekoľko filmov, ktoré mali k tejto metóde istým spôsobom blízko – napríklad som improvizoval. Ale vždy som považoval *Dogmu 95* skôr za zaujímavú marketingovú stratégiu. A nepoznám jediného režiséra, ktorý by skutočne rešpektoval všetky jej pravidlá, každý sa neskôr priznal, že jedno alebo dve porušil. Bol to nádherný marketingový trik, natočili sa krásne filmy, ale každý režisér nasledoval svoje vlastné úmysly.

— Pri *Láske na grile* z roku 2001, keď bola *Dogma 95* takmer na vrchole a z mojich filmov má tento možno najbližšie k tradícii tohto hnutia, sa ma neustále pýtali: Prečo ste ho nezaregistrovali ako *Dogmu 95*? Odpovedal som, že nechcem mať vo filmoch žiadne dogmy. Chcel som sa cítiť slobodný, mimo akéhokoľvek tlaku filmového priemyslu, nasledovať len vlastné pravidlá. Chcel som si robiť, čo mi napadlo. Preto som nemal potrebu byť súčasťou akejkolvek deklarácie.

Okrem *Gundermanna* bol súčasťou bratislavských projekcií aj váš hraný celovečerný debut *Tichá krajina*, situovaný do východného Nemecka roku 1989 pred pádom Berlínskeho múru, a takisto film *Keď sme snivali*, ktorý sa už odohráva v ranom štádiu spojeného Nemecka. Vašími kolegami bývate označovaný za „východonemeckého režiséra poslednej generácie“. Nesie to so sebou aj určitú zodpovednosť?

— Nepocitujem žiadnu zodpovednosť. Je to zvláštne, pretože keď má v Nemecku premiéru môj film, tak ho uvedú ako film „východonemeckého režiséra Andreasa Dresena“. Vtipné na tom je, že nemáme žiadnych západonemeckých filmárov. Iba nemeckých a východonemeckých. Vlastne jedného východonemeckého. Toto, samozrejme, nie je problém, len mi to pripadá zábavné. Ale vypovedá to veľa o procese znovuzjednotenia krajiny, keď delíme režisérov na nemeckých a východonemeckých ešte 30 rokov po páde Berlínskeho múru.

— Ja som na svoju východonemeckú minulosť hrdý. Možnosť pozrieť sa na seba v transformačnom procese, keď ste chvíľami odvážny i plný strachu, považujem za skvelý dar. Vďaka tomu som narazil na množstvo príbehov, a tak mám teraz čo rozprávať. Natočil som o tejto transformácii niekoľko filmov. *Gundermann* môže byť posledným z tohto cyklu, neviem, či by som chcel nakrútiť ešte ďalší. Možno, ale už iným spôsobom.

Vyjadri ste sa, že „filmová reprezentácia histórie Nemeckej demokratickej republiky bola dominantne zobrazovaná filmármi zo Západu“. Preto sa pýtam, či pociťujete zodpovednosť alebo akési poslanie zobrazovať minulosť východného Nemecka z vašej pozície.

— Myslím si, že filmy o východnom Nemecku môžu točiť ktokoľvek. Nemám problém s tým, že západonemeckí filmári vstupujú do východonemeckej minulosti. Prečo nie. Ale takisto by mali existovať pôvodní východonemeckí tvorcovia. Hneval som sa na situáciu, keď bolo pre mňa čoraz zložitejšie nakrúcať, pretože som narazil na ťažkosti pri zháňaní peňazí a musel som obhajovať, prečo som si ako tému vybral Gundermanna. Úprimne, nikto tomu nerozumel, bolo to veľmi náročné. A to ma nahnevalo. Hovoril som im: „Prosím vás, neodmietajte to, že chcem hovoriť o vlastnej minulosti. Ak je to dovolené mojim západonemeckým kolegom, malo by to byť umožnené aj mne.“

Povedali ste, že by ste chceli svojimi filmami reformovať spoločnosť východného Nemecka.

— Nemyslím si, že je možné reformovať akúkoľvek spoločnosť filmami. Ak chcete reformovať spoločnosť, musíte ísť do ulíc. Myslím, že úmysel reformovať východné Nemecko bol na začiatku revolúcie. Nebolo to zjednotenie krajiny, to prišlo neskôr. A podľa mňa až prirýchlo. Na počiatku bolo pranie zmeniť systém východného Nemecka; dúfali sme, že bude možné vytvoriť otvorenejšiu a demokratickejšiu spoločnosť. Netúžil som však po kapitalistickom systéme, pretože si nemyslím, že je to riešenie našich problémov. To je hlúpe, pre mňa ide o krok späť. Žijeme v spoločnosti, ktorá nivočí celú planétu, a to riešením nemôže byť.

O svojom filme *Siedme nebo* ste sa vyjadri, že ho považujete za svoj najradikálnejší.

— To som povedal? Kedy? (smiech) Neviem. Možno ľudia ho považujú za radikálny.

Nebol to teda úmysel?

— Nie. Úmyslom bolo rozprávať o senioroch iným spôsobom. Keď sme film dokončili, bolo to experimentálne dielo a nikdy som ani nerozmýšľal nad tým, že by mal úspech v kinách. Hovoril som, že nikto nebude chcieť vidieť nahých seniorov na veľkom plátne. Ale film mal nečakaný úspech, ľudí zaujímal, no nie, samozrejme, pre tú nahotu. Pri *Siedmom nebi* som sa chcel vyhnúť tým sentimentálnym sépiovým záberom na to, ako sa starší ľudia zamilovávajú. Aké hlúpe to je – nie je tam napätie, skutočná túžba, skutočná vášeň... Prečo tam nie je sex? Nikde ho nevidím, ale ono to k tomu patrí, potvrdili mi to mnohí seniori. Tak som si povedal, poďme to urobiť. Pri strihaní filmu som si pomyslel, že niekto to môže vnímať ako provokáciu, ale zámer to nebol. Za ten film som si vyslúžil dosť kritiky a niekoľko ľudí išlo proti mne na diskusiách po premietaní, pretože záver takého osobitého filmu vnímali ako potrestanie hlavnej postavy. Ale mojím úmyslom nebolo postavu trestať, práve naopak. Možno sme urobili niečo nesprávne, keď toľko divákov dezinterpretovalo záver filmu. Prekvapilo ma

to. Chcel som totiž povedať, že aj keď máte 70 alebo 80 rokov, môžete sa zamilovať rovnakým spôsobom, ako keby ste mali 20 alebo 40. V citoch žiadny rozdiel nie je, no v konzekvenciách áno. Ak niekoho opustíte alebo vás opustia v sedemdesiatke, je to iné, pretože čas sa už mína. Preto sme chceli ukázať obe strany pravdy.

Už ste spomínali, že ste nakrúcali aj bez scenára. Konkrétne išlo o *Lásku na grile* a *Konečnú uprostred cesty*. Pri týchto projektoch neexistoval žiadny scenár?

— Žiadny.

Celý dej bol improvizovaný?

— Áno.

Ani žiadne skúšky?

— Nie. Nie spôsobom, akým ich poznáte z divadla. Mali sme však dlhé debaty o postavách a spolu s hercami sme vymýšľali príbeh. Navštívili sme miesta, ktoré figurujú v oboch filmoch, snažili sa spolu cítiť komfortne a napojiť sa v istých fázach na to, o čom sme chceli rozprávať. Ale nie formou tradičných skúšok, keď máte k dispozícii písané dialógy a zisťujete, ako znejú. Každý dialóg prednesený hercami vznikol v momente ich rozprávania. Snažili sme sa zistiť, či sa dokážeme dostať čo najbližšie k skutočnému životu počas vytvárania filmu. Zvyčajne máte pripravené dialógy a potom ich chcete nechať zaznieť tak dobre a tak verne skutočnému životu, ako sa len dá. Náš spôsob bol opačný.

Ak ste mali problém zohnať financie na Gundermanna, ako sa vám podarilo získať prostriedky na projekty bez scenára?

— Najprv sme natočili *Lásku na grile*, a to bolo celkom ľahké, lebo sme dostali cenu a s ňou aj peniaze, ktoré sme použili na produkciu. Nebol to drahý film, preto sme ho mohli urobiť. A keďže *Láska na grile* bola veľmi úspešná, už bolo ľahké získať prostriedky na ďalší improvizovaný film. Ľudia z fondu už vedeli, že dokážeme urobiť svoju prácu dobre a že sa dá nakrúcať týmto spôsobom. *Siedme nebo* sa dostalo do Cannes, kde vyhralo cenu, a keď to ľudia vnímajú, získate financie. Na druhej strane, tieto improvizované filmy sa stávali čoraz modernejšími, veľa tvorcov ich točí doteraz, preto ma už príliš nezaujímajú. Keď sme na nich začali pracovať my, bolo to pre nás niečo nové, nový spôsob filmárstva a experimentovania. Ale v súčasnosti je to už etablovaná forma. ◀

Rozšírenú verziu rozhovoru čítajte na www.filmsk.sk.

Creative Europe Desk Slovensko informuje

Výkonná agentúra EACEA zverejnila dlho očakávané výsledky výzvy EACEA/05/2018, Automatická podpora kinodistribúcie. Slovenské distribučné spoločnosti získali celkovo podporu vo výške 244 760 eur: ASFK sumu 33 013 eur, Bontonfilm 51 327 eur, CinemArt SK 19 806 eur, Continental Film 43 142 eur, Film Europe 29 896 eur, Garfield Film 10 695 eur, ITA agentúra 5 505 eur a Magic Box Slovakia 51 376 eur. Všetkým srdečne gratulujeme. V júli a auguste nemá program Kreativna Európa – MEDIA žiadne uzávierky, preto uvádzame iba avízo na september: 5. 9. je uzávierka výzvy EACEA/27/2018, Automatická podpora kinodistribúcie. V dňoch 9. a 10. 9. sa uskutoční ďalší, už 10. ročník workshopu DOX IN VITRO. Workshop je určený začínajúcim producentom a autorom dokumentárnych filmov v ranej fáze vývoja a jeho cieľom je poskytnúť účastníkom prvé skúsenosti s reálnym svetom trhov a pitchingových fór európskeho dokumentárneho filmu. Na podujatí sa môžu zúčastniť tímy s projektom alebo jednotlivci bez projektu. Renomovaní medzinárodní a domáci experti (zatiaľ sú potvrdení Ove Rishoj Jensen z European Documentary Network a za Slovensko Ondrej Starinský, šéfdramaturg dokumentárnej tvorby v RTVS) poskytnú účastníkom podrobné konzultácie o rôznych aspektoch realizácie ich projektu. Viac informácií nájdete na www.cedslovakia.eu.

— vs —

Fond Eurimages podporil slovenské projekty

Na 155. zasadaní Rady fondu Eurimages, ktoré sa konalo od 24. do 28. 6. v Ženeve, sa podarilo obhájiť dva z troch prihlásených slovenských projektov a získali tak podporu v celkovej výške 480 000 eur. Majoritne slovenský dokumentárny film *Cenzorka* režiséra Petra Kerekesa (producentom je Ivan Ostrochovský z Punkchart films) bol podporený sumou 140 000 eur. Minoritne slovenský projekt animovanej snímky *Moje slunce Maad* režisérky Michaely Pavlátovej (slovenským koproducentom je Peter Badač zo spoločnosti BFILM) získal 340 000 eur.

Celkovo fond odsúhlasil podporu pre 23 projektov – 17 hraným, dvom dokumentárnym a štyrom animovaným.

— jj —

Prehliadka Herzových filmov v New Yorku

V kine Metrograph v New Yorku sa 2. až 15. 8. uskutoční retrospektívna prehliadka filmov Juraja Herza. V rámci nej sa premietne aj film o režisérovi, ktorý nakrútil Martin Šulík pre cyklus *Zlatá šedesátá*. V New Yorku okrem toho uvedú Herzove snímky *Sběrné surovosti* (1965), *Znamení Raka* (1966), *Spalovač mrtvol* (1968), *Petrolejové lampy* (1971), *Morgiana* (1972), *Panna a netvor* (1978), *Upír z Feratu* (1981) aj film *Zastihla ma noc* (1985), ktorý vznikol v koprodukcii Barrandova a Koliby.

— jj —

RECfruit počká na videá dlhšie

Súťaž pre začínajúce talenty vo video-tvorbe RECfruit, ktorá je určená pre autorov vo veku 12 až 26 rokov, predlžuje svoju uzávierku na prihlasovanie súťažných prác. Videá v dĺžke od 30 sekúnd do 2 minút na tému Bola to náhoda? je možné prihlasovať až do 22. júla. Podľa organizátorov sa do súťaže často zapájajú študenti, ktorí majú v mesiacoch máj a jún povinnosti súvisiace s koncom školského roka, preto sa im týmto krokom snažia vyjsť v ústrety. „Keď sa minulý rok posunul dátum odovzdania, tak som si povedal, že stíham natočiť ešte jeden film – a práve ten bol víťazný,“ hovorí vlnajší víťaz Tomáš Biely, ktorý odporúča prihlásiť sa do súťaže. „Prinajmenšom sa určite niečo naučíte a niekam sa posuniete bez ohľadu na to, či vyhráte alebo nie.“ Biely zároveň oceňuje skúsenosti, ktoré získal na letnej škole ArtCamp v Plzni, kam sa dostal práve vďaka súťaži RECfruit. Jej aktuálny 3. ročník bude bohatší o verejné hlasovanie na webovej stránke, ktoré spustia hneď po uzávierke na prihlasovanie videí. O nápaditosti tvorcov tak bude môcť rozhodovať okrem odbornej poroty aj široká verejnosť. Na víťazných autorov čakajú ceny v celkovej hodnote viac než 4 000 eur. Ďalšie informácie nájdete na www.recfruit.sk, kde sa zároveň dajú prihlasovať súťažné videá.

— jj —

Pocta prírode a Pavlovi Barabášovi

Letný medzinárodný festival klasickej hudby Viva Musica! ponúkne v spolupráci s Michalom Novinským v rámci svojho 15. ročníka špeciálny koncert pri príležitosti septembrových 60. narodenín slovenského dokumentaristu Pavla Barabáša. Prostredníctvom hudby prenesie návštevníkov do rôznych kútov sveta, ktoré Barabáš vo svojich filmoch navštívil a zaznamenal. Koncert Pavol Barabáš: Symfónia o Zemi sa uskutoční 22. 8. v Starej tržnici v Bratislave a zaznie na ňom hudba Novinského, Martina „Maoka“ Tesáka, Oskara Rózsu a Martina Maroša Barabáša v podaní Symfonického orchestra a zboru Viva Musica!. Ide o záverečný koncert festivalu, ktorý bude zároveň hudobno-obrazovou poctou prírode.

— jj —

Aktuálne uzávierky

ScripTeast

Uzávierka: 31. 7. 2019

ScripTeast je niekoľkomesačný program pre scenáristov zo strednej a východnej Európy. Skladá sa z troch rezidenčných workshopov (Poľsko, Berlín/Nemecko, Cannes/Francúzsko) a dvoch online sedení. Program zabezpečí uchádzačom účasť na MFF v Berlíne a Cannes, konzultácie ich scenárov s poprednými európskymi profesionálmi a možnosť nominácie na ocenenie ScripTeast – Krzysztof Kieślowski Award (finančná odmena 10 000 eur) pre autora najlepšieho scenára. Viac na www.scripteast.pl.

EAVE: Producers Workshop

Uzávierka: 30. 8. 2019

Ide o celoročný program pre producentov (v prípade účastníkov s projektmi aj pre scenáristov), ktorý je zameraný na profesijný rozvoj prostredníctvom spolupráce na vývoji hraných a dokumentárnych filmov. Prvý workshop sa uskutoční v dňoch 6. až 13. 3. 2020 v Luxembursku, druhý sa bude konať od 8. do 15. 6. 2020 v Írsku a tretí od 19. do 26. 10. 2020 v Chorvátsku. Viac na <https://eave.org>.

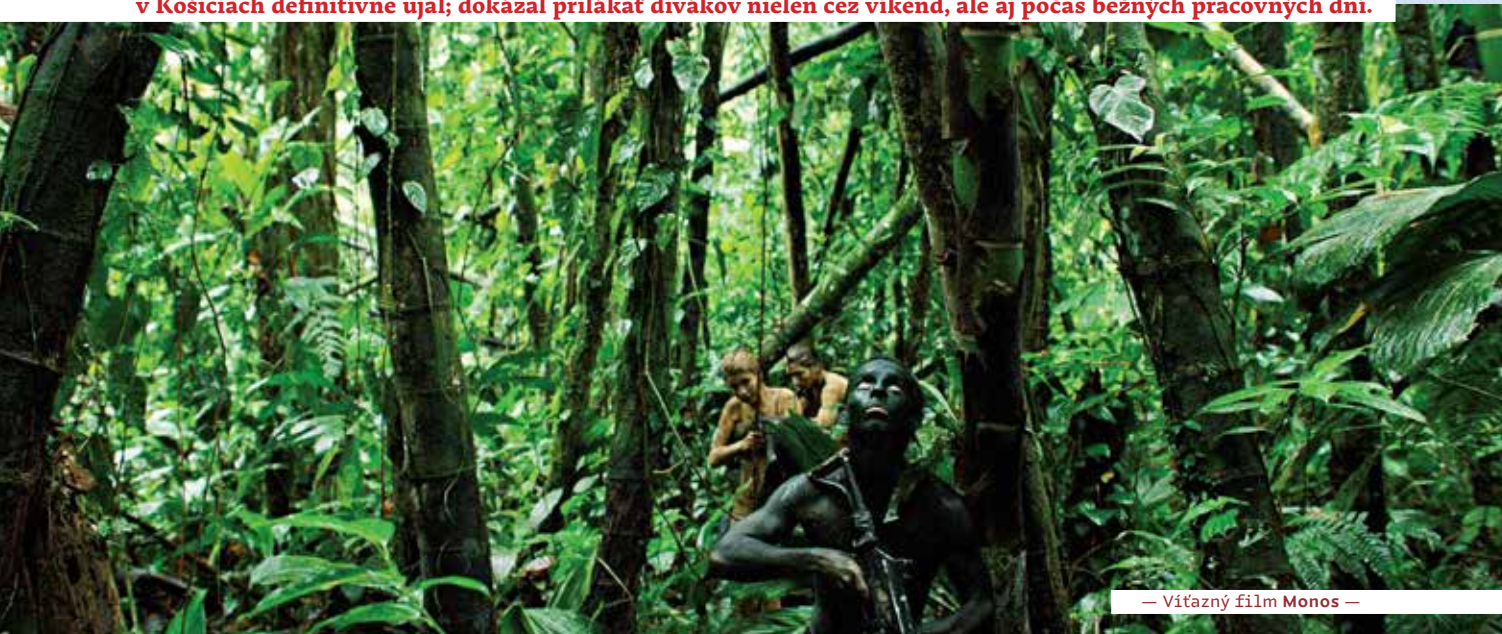
Viac uzávierok nájdete na www.aic.sk.

V bazéne, v kasárňach – v kine!

— text: Jaroslav Hochel / filmový publicista

— foto: Art Film Fest / Peter Stas —

Už po štvrtý raz sa medzinárodný filmový festival Art Film Fest – jeho 27. ročník (14. – 22. 6. 2019) – konal v metropole východu. Z niekdajšej plavárne prerobená Kunsthalle, dve sály Kulturparku zrodeného z bývalých kasární, artové kino Úsmev a atmosférou starých čias dýchajúce kino Slovan opäť poskytli festivalu vcelku prijateľnú infraštruktúru. A už z letného pohľadu na návštevnosť jednotlivých predstavení bolo zrejmé, že AFF sa v Košiciach definitívne ujal; dokázal prilákať divákov nielen cez víkend, ale aj počas bežných pracovných dní.

— Víťazný film *Monos* —

Na osvedčenej programovej štruktúre festivalu sa veľa nezmenilo. Opäť jej dominovala súťaž hraných filmov, v ktorej sa stretol tucet snímok. Viaceré z nich už predtým prešli ohňom renomovaných festivalov (Berlinale, Cannes, Rotterdam, Toronto) a zároveň ukázali, že mladí tvorcovia pohotovo reagujú na aktuálne problémy súčasného sveta, akými sú vzrast terorizmu a extrémizmu, ekonomická migrácia, novodobé otroctvo. Nechýbali však ani snímky zaoberajúce sa rodinnými vzťahmi či drogovou závislosťou a nostalgické pohľady do minulosti. Päťčlenná medzinárodná porota najvyššie ocenila film režiséra Alejandra Landesa *Monos*, natočený v koprodukcii šiestich štátov s Kolumbiou na čele, ktorý spracúva tému paramilitaristickej jednotky zloženej z tínedžerov, občas ešte takmer detí, pôsobiacej kdesi v juhoamerickej džungli. Ide o kontroverznú tému, ale je spracovaná bravúrnym spôsobom s pôso-

bivou kamerou a autentickými hereckými výkonmi. Modrého anjela za réžiu získal americký herec Jonah Hill za svoj režijný debut *Deväťdesiate* z prostredia skejtbordovej subkultúry v Los Angeles v polovici 90. rokov minulého storočia. Porota ocenila intenzitu a autenticnosť stvárnenia i subjektívnu prácu kamery, ktorá vdýchla život emóciám a nádejiam hlavných postáv. Modrého anjela za najlepší ženský herecký výkon získala rakúska herečka Patrycja Planik; na jej postave stojí a padá film režiséra Andreasa Horvatha *Lillian*, voľne inšpirovaný reálnou udalosťou z roku 1927 (prenesenou do súčasnosti). Ruská emigrantka, ktorej sa nepodarí získať prácu v New Yorku, sa rozhodne vrátiť do Ruska pešo – jej putovanie po americkom Stredozápade je konkrétnym príbehom i veľkou metaforou zároveň. Cenu za najlepší mužský herecký výkon si prevzal ruský herec Alexej Agronovič, ktorý stvárnil

titulnú postavu vo filme *Humorista* režiséra Michaela Idova. V príbehu zo Sovietskeho zväzu v 80. rokoch minulého storočia ide o vzťah politiky a humoru, čo je téma nepochybne aktuálna aj dnes.

V súťaži krátkych filmov, obsadenej až 37 titulmi, zvíťazila francúzska animovaná snímka *Skočím si po cigarety* v réžii Osmana Cefrona. Podľa vyjadrenia poroty je obdivuhodné, ako film „stvárnjuje bolesť spôsobenú permanentnou absenciou rodiča – otca. Oživený štýl pankovej animácie 90. rokov vytvára surreálny svet, v ktorom sa hlavný hrdina pokúša pochopiť svoje zmätené emócie.“ Zvláštne uznanie získala rumunská hraná snímka *Vianočný darček*, ktorej režisér Bogdan Muresanu dokázal aj pri krátkej metráži pracovať s osvedčenými prvkami rumunskej novej vlny. „Film znázorňuje noc pred rumunskou revolúciou a stvárnjuje strach existujúci počas diktatúry. Vďaka dobrému herectvu, absurdite a humoru je zdrojom nových a nových prekvapení,“ uvádza sa vo výroku poroty.

V programe 27. AFF nechýbali už tradičné sekcie, ako sú Európske zákutia, Láska & anarchia, Okolo sveta, Prísľuby z východu, American indie, Nočná prehliadka. K pozitívnemu posunu došlo v sekcii Be2Can Starter – tá, pochopiteľne, naďalej súvisí s prehliadkou (a dnes už aj distribučným labelom) Be2Can, ktorú vymyslela a organizuje distribučná spoločnosť Film Europe a ktorá prináša vybrané tituly z festivalov v Berlíne, Benátkach a Cannes, ale tentoraz boli do nej zaradené aj tituly iných distribučných spoločností a tituly zapožičané výlučne na festival, vďaka čomu si mohli diváci vychutnať napríklad Ozonov film *Z milosti božej* o pedofílii v katolíckej cirkvi či drámu talianskeho režiséra Claudia Giovannesiho *Pirane s detskou tvárou* o mafiánskych „učňoch“ v Neapole. Zostavovateľka sekcie Susedia online, ktorá pribudla do programu festivalu vlni, Viera Langerová zasa rozšírila pôvodný záber (Poľsko, Maďarsko, Ukrajina) o Česko a Rakúsko a zostavila kolekciu filmov sústredenú na problém inakosti v historických i súčasných súradniciach v tematicky i žánrovo pestrej zmesi so zameraním na divácky atraktívne tituly. Spomeňme pars pro toto aspoň ukrajinskú komédiu *Ja, ty, on, ona*, v ktorej hrá hlavnú mužskú rolu súčasný ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj (spolu s Davidom Dodsonom ju aj režíroval).

V programe festivalu nechýbala ani Slovenská sezóna – popri už známych distribučných tituloch ponúkla aj viacero premiér, ktoré výrazne zarezonovali. Komédia *Loli paradíčka* režiséra Richarda Staviarskeho dokonca zvíťazila spomedzi všetkých uvádzaných filmov v diváckom hlasovaní, pri čom zohralo zrejme rolu aj to, že dej tejto žánrovky je situovaný na východné Slovensko. Spomedzi hraných filmov bolo v premiére uvedené ešte *Casino.\$k* režiséra Jána Sabola z prostredia hazardných hier. Zaujímavé témy ponúkli viacerí tvorcovia dokumentárnych filmov: Peter Kerekes prišiel so svojimi *Batastories*, Erik Praus s *Volaním* o pravoslávnom kláštore Počajivská lavra. Pavol Barabáš siahol na seba naozaj netradične po téme *Svetozár Stračina* a ďalší

dvaja tvorcovia ponúkli čiastočne či úplne rodinne motivované témy – Martin Repka *Osamelých bežcov* a Peter Gašparík snímku *Tereza – náboj lásky* o svojej matke, zosnulej prekladateľke a tlmočnicičke Tereze Gašparíkovej, ktorá bola v minulosti s Art Filmom úzko spojená.

Prvý raz sa v rámci AFF konal samostatne koncipovaný industry program vrátane masterclassov režiséra Kornéla Mundruczóa a scenáristu Petra Kolečka. Zaujímavé boli Inspirational Days, v rámci ktorých porozprávali režiséri z Poľska (Piotr Domalewski: *Tichá noc*), Maďarska (Mihály Schwechtje: *Nebezpečné city*) a zo Slovenska (Teodor Kuhn: *Ostrým nožom*) o skúsenostiach so svojimi celovečernými debutmi od spôsobu ich financovania cez samotnú produkciu až po distribúciu. Naopak, už dlhú tradíciu má odovzdávanie ceny Hercova misia, ktorej novými nositeľmi sú Roman Luknár a Jiří Lábus. Laureátom Zlatej kamery sa stal už spomínaný maďarský režisér Kornél Mundruczó a Cenu prezidenta festivalu za rozvoj filmového umenia v domácom i zahraničnom kontexte si odniesol Štefan Kvietik. ◀

• Cestu autora článku na košický Art Film Fest (cestovné) podporil Literárny fond. Ubytovanie bolo poskytnuté zo strany organizátorov festivalu.

— text: Zuzana Sotáková

— foto: Fest Anča —

Z Fest Anče sa odchádza s trvácnyimi zážitkami

Koniec júna už tradične patrí na slovenskej festivalovej mape animácii, jej tvorcom a divákovi.

Medzinárodný festival animácie Fest Anča priniesol v dňoch 27. až 30. 6. do Žiliny desiatky filmov, ktoré predviedli nielen výtvarnú, ale aj tematickú inovatívnosť.

— Z filmu Moje kozliatko —

— Malé kozliatka s veľkými vyplašenými očami vzhliadajú k mame. Ich biela mäkká srst je zlepená krvou. Odvážna mama, pripomínajúca nebojácneho samuraja, vyťahuje svoje deti z rozrezaného brucha vlka. Sú doma, sú v bezpečí. Je tomu však naozaj tak? Horrorovo ladená variácia na známu ľudovú rozprávku v bábkovom japonskom filme *Moje kozliatko* (r. Tomoki Misato) ukazuje, že to najväčšie nebezpečenstvo pre deti môže číhať doma, v spoločnosti tých, ktorí by ich mali chrániť. Desiatminútový film sa celý čas nesie v atmosfére, v ktorej sa divák zmieta medzi fantáziou a realitou. Vystupňované emócie a trpký záver filmu rezonovali v publiku ešte dlho, čomu napomohlo aj to, že išlo o záverečnú projekciu posledného súťažného

bloku. (Keď sme už pri tom, práve pri festivale ako Fest Anča sa ukazuje, akú silu a význam má dramaturgia blokov.) Spomínané animované dielo zaujalo aj medzinárodnú porotu, ktorá sa rozhodla Misatovi udeliť čestné uznanie v hlavnej súťaži krátkych filmov. „*Ide o mimoriadne podmanivý príbeh a roztomilý dizajn postáv, ktoré skrývajú šokujúco zlovestný záver,*“ zaznelo na záverečnom ceremonáli.

— Sledovať za sebou krátkometrážne filmy, ktoré sa líšia animáciou i naráciou, nabáda k porovnávaniu, čo sa nemusí zdať úplne fér a v myslí sa tým aktivuje akýsi selektívny mechanizmus, vďaka ktorému si divák dlhodobo uchová tie najsilnejšie filmové zážitky. Pre medzinárodnú porotu zloženú z troch britských animátorov

— Very Neubauer, Candy Guard a Tima Webba – to bola trojminútová, počítačom simulovaná rave párty na šedivom sídlisku vo východnom bloku *Fest* nemeckého režiséra Nikitu Diakura. „*Cítili sme, že je to niečo prekvapivé, čo sme doteraz nevideli,*“ zdôvodnili porotcovia svoje rozhodnutie udeliť tomuto filmu Anča Award.

— Nás spomedzi 27 diel, vybraných z viac ako 1 200 registrovaných titulov, zaujali snímky *Bloeistraat 11* (r. Nienke Deutz) – citlivé a minimalistické vykreslenie toho, ako puberta dokáže rozdeliť kamarátske puto, *Pán Mora* (r. Luca Tóth) – vizuálne vtahujúci surrealistický pohľad na muža a jeho neopätovanú lásku, či *Mačacie dni* (r. Jon Frickey) – absurdný, no láskavý príbeh o chlapcovi, ktorý bol mačkou. V rámci medzinárodnej súťaže krátkych filmov ocenili aj najlepší študentský titul, ktorým sa stali *Prázdniny* českého animátora Filipa Blažeka.

— Fest Anča ocenil aj najlepší slovenský film – víťazstvo Martina Smatanu a jeho *Šarkana* nebolo prekvapením. Čestné uznanie získala Michaela Mihalyiová za film *Rande*.

— V kategórii hudobných videoklipov si ocenenie odniesol poľský animátor Michał Czyż za klip *Odds and Evens*, čestné uznanie udelili slovenskej dvojici Marián Vredík a Jana Vredík Hirnerová za klip *Flush It Out*.

— Detská porota ocenila snímku *Leňoch* nemeckej animátorky Julie Ocker.

— Dvanásť ročník Fest Anče nadviazal na vlaňajšie tematické zameranie, ktorým bola propaganda, novou témou – identita. Kurátorka Eliška Děcká pri tej príležitosti zostavila šesť blokov, v ktorých sa zamerala na rôzne aspekty identity, napríklad na problematiku migrácie, pracovného života či na oblasť ľudských charakterov vyjadrených prostredníctvom zvierat. Konceptom, ktorý si zvolila, trafila klinec po hlavičke a vybrané filmy nielenže vhodne zapadli do určených mantinelov, ale priniesli aj rozličné pohľady na vytýčené témy. Navyše fokusová sekcia s ľahkosťou vniesla do kinosály humor a zábavu. Ak by sme mali vybrať jeden z desiatok filmov, ktoré sme v rámci tohto programu videli, bol by to určite *Ranný kovboj* (r. Elena a Fernando Pomaresovci). Španielsky film dokonale vykreslil, že každý jeden pokus žiť svoj život tak, ako by sme chceli a nie tak, ako sa od nás očakáva, stojí za to.

— Tu sa však program Fest Anče nekončí. Publikum si mohlo pozrieť slovenskú tvorbu nielen v súťaži, ale aj v rozsiahlej panoráme. V ponuke boli takisto profily a masterclassy medzinárodných hostí, celovečerné snímky i menšie, alternatívne sekcie, ako bola napríklad *Anička v krajine zázrakov* či *Anička v Mordore*. Okrem toho sa uskutočnil napríklad aj krst DVD *Maľovanky – Spievanky*, ktoré nedávno vydal Slovenský filmový ústav. V porovnaní s predošlými ročníkmi festival tento rok posilnil aj industry program a poskytol priestor mladým talentom na prezentáciu svojej tvorby a pripravovaných projektov. Nabitý program festivalu však nastolil nevyhnutnosť voľby a pre aktívneho diváka sa tým, žiaľ, niektoré možnosti uzavreli.

— Fest Anča je dôležitým podujatím, lebo ako jediný na Slovensku dlhodobo a koncepčne hovorí o ani-

mácií. Mohlo by sa zdať, že 12. ročník už len nabehe do predkreslených šablón, no festival zastihlo počas posledných mesiacov viacero zmien. Personálne sa obmenili niektoré pozície v organizačnom tíme, festival disponoval s nižším rozpočtom ako vlni, odčlenilo sa herné podujatie Game Days a pre požiar na Stanici Záriečie pred niekoľkými týždňami sa muselo hlavné dejisko Fest Anče presunúť do okolia Novej synagógy. Na kvalite či množstve premietaných filmov sa tieto skutočnosti neodrazili, došlo však k preskupeniu atómov festivalovej atmosféry, ktorá je pri tomto podujatí naozaj viac než len doplnkom. Stanica Záriečie bola dlhodobo liahňou debát a stretnutí, spontánnych či dohodnutých, formálnych i neformálnych. Hoci sa tento rok odohrávala časť programu aj v týchto priestoroch, odrazu tam tá povestná ančovská atmosféra chýbala.

— Odhliadnuc od toho a od programovania, ktoré si niekedy od diváka naozaj vyžadovalo Sofiine voľby, sa organizátori vysporiadali s neľahkými výzvami dôstojne, čo naznačuje, že je dôvod tešiť sa na ďalší ročník Fest Anče. ◀

— Víťazný film Fest —

59. ZLÍN FILM FESTIVAL

Medzinárodný festival filmov pre deti a mládež sa v Zlíne koná už od roku 1961 a je najstarším i najväčším svojho druhu na svete. Jeho 59. ročník sa uskutočnil od 24. 5. do 1. 6. 2019. Napísala nám o ňom

Ľubica Orechovská, ktorá tam pôsobila v medzinárodnej porote hraných európskych debutov.

Zdá sa to dnes v kontexte vývinu českej a slovenskej kinematografie až neuveriteľné, že prvá prehliadka filmov pre deti a mládež vznikla zo záujmu domácich tvorcov zo zlínskych filmových ateliérov prezentovať národnú tvorbu určenú mladému publiku. Dnes je skôr výnimkou, ak sa do medzinárodných súťaží hraných filmov dostane zástupca česko-slovenského regiónu. Ak neberieme do úvahy animované snímky a rozprávky, akoby sme na malého a mladého diváka zabudli.

O to silnejším zážitkom je vidieť v Zlíne počas festivalu plné kinosály, ktoré premietajú takmer nepretržite – tento rok ponúkli 280 filmov. Pre lepšiu orientáciu bol filmový program rozčlenený podľa vekových kategórií: 3 až 9 rokov, 10 až 14 rokov, 15 a viac rokov. Podľa umeleckej riaditeľky podujatia Markéty Pášmovej to s dôverou detského publika ani u nich nebolo vždy také ružové a štandardne silná, dokonca vzrastajúca návštevnosť je odrazom mnohoročného „vychovávaní“ svojho publika. Ako dodala, vždy ju poteší, ak sa do súťažných sekcií dostanú aj domáce snímky – tento rok to bol rodinný film *TvMiniUni: Zloděj otázek* a česko-nemecko-slovenský titul *Uzly a pomaranče*.

Festivalom ožívajú v Zlíne nielen kiná, ale aj ďalšie mestské priestory – park, kongresové centrum, zámok, filmové ateliéry, galérie, gastro prevádzky... V čase medzi premietaniami sa diskutuje s tvorcami, obľúbenými domácimi hercami, v parku sa oddychuje pri divadle či koncertoch a na tvorivých dielnach.

Festival sa pravidelne snaží upozorňovať na osobnosti či udalosti spojené so zlínskym krajom. Tohtoročné motto znelo „Objavuj a spoznávaj“ a v logu sedela zvedavá kreslená festivalová opica na legendárnej Tatre 87 – na aute, ktorým podnikli koncom 40. rokov svoju prvú veľkú výpravu Jiří Hanzelka a Miroslav Zikmund, pričom Zikmund žije dlhodobo v Zlíne a tento rok oslávil stovku. Čo sa týka zvedavosti – deti i dospelých –, tá rezonovala nielen na úvodnom a záverečnom ceremoniáli festivalu, ale niesla sa celým sprievodným programom.

Na festivale sa udeľujú štatutárne ceny pre hraný film pre deti, hraný film pre mládež, animovaný film, študentský film a európsky hraný debut. Pôsobia tam viaceré medzinárodné poroty zložené nielen z filmových profesionálov, ale aj z detí. Bola som členkou poroty v súťaži hraných európskych debutov. S kolegami Sloboda-

nom Dedeiám zo Srbska a Šimonom Šafránkom, českým režisérom a publicistom, sme videli desať titulov a až na známy belgický film *Dievča* to boli všetko české premiéry. Napriek ich národnej, tematickej aj žánrovej rozmanitosti sa v rámci sekcie opakovali niektoré motívy, ktoré sa v tom kontexte neobjavili náhodne – možno reflektujú podobné problémy, ktoré sa opakujú vo svete mladých v dnešnej Európe. Napríklad v takmer každom príbehu vystupovalo dievča alebo mladá žena, ktoré vyrastali buď bez rodičov, alebo bez jedného z nich, prípadne nenachádzali pochopenie vo svojom domácom prostredí. U väčšiny z nich však bolo cítiť intenzívnu chuť zmeniť chod vecí prinajmenšom v ich vlastnom živote. A ako na záver našej porotcovskej práce skonštatoval srbský kolega, povolaním manažér kastingu a asistent réžie (o. i. na filmoch Kusturicu, Karanovića či Paskaljevića), mali sme šťastie, že sme nemuseli udeľovať cenu za herecký výkon. Hodnotilo by sa nám veľmi ťažko, pretože herecké stvárnenie mladých hrdiniek bolo vo všetkých filmoch ohromujúce. Naša porota sa nakoniec rozhodla udeliť hlavnú cenu švédskemu snímku *Zem nezaslúbená* v réžii Victora Lindgrena. Je o dvoch dievčatách, ktoré síce nehovoria rovnakým jazykom, pretože jedno z nich je cudzinkou, no v tom podstatnom si úplne rozumejú. Zdôvodnili sme to takto: „*Film sa citlivo venuje spoložitosti rôznych kultúr v súčasnom Švédsku, ktoré sa zároveň týka celej Európy. Bez použitia stereotypu, páťosu a poučovania rozpráva príbeh o pochopení, priateľstve a hľadaní rodiny.*“ Cenu za vizuálne stvárnenie filmu sme udelili mimoriadne šarmantnej nemeckej snímke Erika Schnitta *Cleo cestuje v čase*.

Predmetom tohto textu nemá byť predstavovanie filmov, ktoré slovenský divák ešte nemal možnosť vidieť. Ide skôr o vyjadrenie obdivu k nevelkému mestu, ktoré je dlhé roky zaslúžene na veľkej mape filmových festivalov. Zlínska prehliadka pravidelne presvedča malých a mladých divákov o tom, že dobré filmy sa pre nich vo svete stále nakrúcajú. Môžeme len dúfať, že aspoň niektorý z nich sa dostane do slovenských kín či do televízie, alebo že sa podarí niektorú z našich už existujúcich filmových prehliadok rozšíriť o program pre deti a mládež. Kým sa tak stane, dá sa za ním odbehnúť do Zlína. Budúci rok tam oslavujú šesťdesiatku. A určite to bude veľké!

43. FESTIVAL ANNECY

V júni sa už tradične zišli tisíce priaznivcov animácie vo francúzskom mestečku Annecy, kde sa už od roku 1960 koná festival animovaných filmov. Spočiatku to bolo bienále, no od roku 1998 sa festival koná každoročne. Vypracoval sa na najväčšie podujatie animovanej tvorby na svete a aktuálne sa uskutočnil jeho 43. ročník (10. – 15. 6. 2019).

Na festival prichádza ročne viac ako 10 000 akreditovaných účastníkov, preto je dôležité rezervovať si vstupenky včas. Väčšina predstavení je vypredaná a prípadné voľné miesta organizátori vyplňajú ľuďmi, ktorí stoja v last minute rade. Ak chce mať človek istotu, že sa na projekciu dostane, musí prísť aj o hodinu skôr. Stále je však možnosť pozrieť si vonkajšie projekcie pri jazere, ktoré je významným mestotvorným prvkom a každý návštevník prejde popri ňom niekoľkokrát denne pri presune medzi jednotlivými sálami. Vonkajšie projekcie sa začínajú po zotmení, premietajú sa novšie i staršie filmy, a čo je dôležité – netreba si na ne rezervovať vstupenku.

Symbolom festivalových predstavení sú papierové lietadielka. Je to zvláštna tradícia, ktorá sa uplatňuje pred každým premietaním v hlavnom festivalovom kine Bonlieu. Diváci vytvoria lietadielka – zvyčajne z letákov, ktoré nájdu vo vestibule kina – a počas čakania na projekciu ich púšťajú zo svojich sedadiel do vzduchu s cieľom zasiahnuť pódium a plátno. Komu sa to podarí, zožne od všetkých veľký aplauz.

Tento rok sa na festival hlásilo 3 139 filmov a z nich zaradili dramaturgovia do programu vyše 200 titulov – dlhometrážnych, krátkych i študentských. Svoje miesto si tu našli aj televízne seriály, tvorba pre deti či dokonca VR filmy. Slovensko reprezentovala snímka Kriss Sagan *Poetika Anima*, ktorá súťažila v sekcii študentských filmov, a bábkový *Šarkan* Martina Smatanu, ktorý sa predstavil v bloku detskej tvorby.

Vítanou snímkou v kategórii dlhometrážnych filmov sa stal francúzsky titul *J'ai perdu mon corps* režiséra Jérémyho Clapina. Krištál za najlepší krátky film a zároveň možnosť uchádzať sa o Oscara získal titul *Mémorable* režiséra Bruna Colleta, v oblasti televíznej tvorby zabodoval francúzsko-belgický film *Panika v mestečku: Jarmok* (r. Vincent Patar, Stéphane Aubier) a za najlepší študentský film vybrali *Dcéru* v réžii Darie Kashcheevy z pražskej FAMU. Ale ani slovenská tvorba neobišla naprázdno – *Šarkan* získal počas záverečného ceremoniálu Cenu mladého publika.

Paralelne s festivalom prebieha od roku 1983 aj trh MIFA (Marché international du film d'animation), ktorý sa vypracoval na najväčšie svetové podujatie pre profesionálov venujúcich sa animovanej tvorbe. Pravidelne sa na ňom zúčastňuje viac ako 500 vystavovateľov a prezentujúcich z vyše 80 krajín sveta.

Okrem prezentácií jednotlivých spoločností, národných inštitúcií alebo filmových škôl prebieha v rámci festivalu aj MIFA Pitch – prezentácia pripravovaných projektov v kategóriách krátky film, televízny seriál, celovečerný film a tento rok organizátori pridali aj kategóriu VR filmov. Vlni sme sa dostali do výberu ôsmich pripravovaných krátkometrážnych projektov so snímkou Davida Štumpfa a Michaely Mihályiovej *SH_T HAPPENS*. Spomedzi vybratej osmičky len dva projekty nemali francúzskeho koproducenta. A po prezentáciách sa ho podarilo získať aj nám, pričom neskôr pribudla i podpora realizácie filmu zo strany francúzskeho fondu CNC a televízie Arte.

Tento rok sa síce na MIFA Pitch neprezentovali slovenské projekty, ale na trhu sa predstavili dva filmy s účasťou slovenských producentov. Uskutočnila sa prípadová štúdia filmu *Aj myši patria do neba* režisérov Jana Bubeníčka a Denisy Grimmovej a v programe Gap Financing sa predstavil pripravovaný česko-francúzsko-slovenský film Michaely Pavlátovej *Moje slnko Maad*.

Vďaka programu Creative Europe – MEDIA mali slovenskí producenti druhýkrát možnosť využiť zvýhodnené akreditácie na vstup na filmový trh a všetky podujatia pre profesionálov. Program zastrešoval producentov z krajín strednej a východnej Európy, ktorí mohli prezentovať svoje pripravované projekty alebo svoje spoločnosti či festivaly.

V Annecy by nemal chýbať žiadny fanúšik animovanej tvorby, ani filmár s pripravovaným projektom, ktorým chce osloviť zahraničných partnerov. Dobré meno a organizácia vytvárajú z tohto festivalu ideálne miesto na získanie kontaktov, načerpanie inšpirácie aj informácií i na dobrú zábavu.

Krízová ako dar

V dňoch 20. až 25. júna sa v Banskej Štiavnici „zrazilo“ dvanásť tútorov s rovnakým počtom projektov na medzinárodnom workshope Ex Oriente Film. Slovo „zrazilo“ môže pôsobiť nevhodne, no zdá sa, že práve z podnetnej zrážky sa rodia nové idey a nové smery uvažovania. V atmosférickom a útulnom zátiší Štiavnice sa tak uskutočnila prvá fáza 17. ročníka workshopu, ktorý organizuje český Inštitút dokumentárneho filmu a združenie Film Expanded. Podtitul Find Your Way – Vision, Space and Storytelling odkryl zameranie na literárnu prípravu projektov.

„Workshop by mal fungovať ako bezpečné miesto, kde sa snažíme komunikovať, nahliadať do najrôznejších možností pracovania s filmovou rečou, vzájomne na seba zapôsobiť,“ hovorí jeden z organizátorov a hlavných tútorov Filip Remunda. Niekedy môže ísť o zrážku charakterov a inokedy je tá zrážka terapeutická, závisí to od otvorenosti participanta. Ten sa niekedy ocitá v ťažkej dileme, vyjavujú sa pred ním mnohé cesty a on spätne nevie, ktorú nasledovať. Buď hneď pri úvodnom načrtávaní príbehu (akého príbehu vlastne?), alebo vtedy, keď sa pozerá na natočený materiál (ako selektovať, čo je dôležité?). Počúva skúsenejších, no aby vedel skúsenejší reagovať, najprv počúva on. Tue Steen Müller, tútor z Dánska, hovorí, že „deväťdesiat percent tútorstva je o psychológii. Som pripravený na projekt, no nie som pripravený na človeka.“ Najprv sa treba pýtať, potom hovoriť o možnostiach, usmerňovať. Ponúka sa slovo radiť, ale to by bolo príliš nebezpečné. Viacerí tútori by s ním asi nesúhlasili. Dalia Neis, experimentálnejšie ladená autorka a tútorka, hovorí o tom, že neprišla na workshop dávať participantom lekcie. „Som tu na to, aby som v nich spôsobila krízu. Mnohí autori dostatočne neuvažujú o tom, prečo si vybrali tú-ktorú formu alebo čo ich zaujíma na témach, o ktorých hovoria. Privádzam ich k lepšiemu zväzaniu vecí, ktoré na svojich projektoch berú ako samozrejmosť.“

Proces je dôkladne naplánovaný. Participant predstavia svoj projekt a krátku ukážku. O deň na to, rozdelení do štyroch skupín, hovoria o vízií a ťažkostiach. Nasledujú individuálne stretnutia s tútormi. Potom ďalšia skupinová terapia, ktorá už zahŕňa prezentáciu čerstvo napísaného príbehu s prípadnými zmenami. Nakoniec sa rozpráva o otázkach, ktoré sa im počas pobytu vyplavili na povrch. Stretnutia sú krátke, no intenzívne. Tvorcovia tak majú priestor uvažovať v osamotenom medzičase o konzultáciách a projektoch v nových intenciách.

Program pre verejnosť nenáhlivo vrství a zosilňuje významy povedaného, resp. videného (v tomto aj v opačnom poradí, záleží na kontexte). Maciej Kubicki doobeda prednášal o živote filmu *Over the Limit*, ktorý produkoval. Podvečer nasledovala projekcia. Divák pozerajúci film cez prizmu slov tohto poľského producenta si naraz uvedomuje skutočnú dĺžku jeho života.

Vo výsledku trvá „len“ 74 minút, tým však predchádzali roky mordovania, kríz a rôznorodých zrážok, až priamych nárazov (vrátane terapeutickú zrážku – workshopu Ex Oriente Film). Až sa chce uvažovať o akejsi priamej úmere medzi vytrvalou a poctivou prácou v období od predprodukcie po postprodukcii a životnosťou filmu po premiéru. Nevie, či funguje. V tomto prípade sa to tak zdá. Rok a pol po premiére je film *Over the Limit* živý, teraz sa premieta v podmanivej atmosfére na terase v štiavnickej Eleuzíne.

Mystickou prednáškou s názvom Spectral Glitches, Eerie Terrains & The Unfilmable zaujala Dalia Neis. Ako nafilmovať neviditeľné? Ako ukázať niečo, čo nemožno ukázať? Púšťa svoj 20-minútový študentský film z FAMU. Označuje sa za „ghostbustera“ (krotiteľku duchov). Áno, podľa toho filmu. Jej obľúbený.

Premietol sa i film ďalšieho z tútorov – *Chlapi neplačú*. Upozorňuje na neostrosť hraníc medzi dokumentárnym a hraným. Alen Drljević chcel „dokumentovať“, nakoniec napísal scenár k hranému filmu. Jedno však nevyklučuje druhé. Teda nie nejako zásadne. Jednou z možných odpovedí na Daliinu druhú otázku je teda urobiť film hraný s využitím dokumentárnych praktík a držať sa rešeršu. Remunda hovorí, že nejde ani tak o „dokumentáciu“, to slovo je príliš zavádzajúce, ale jednoducho o film – umelecké dielo. Tue Steen Müller dodáva: „Ber z každej poličky.“ Všetky konvencie majú rozpustné hranice.

Témy projektov sa prelínajú. Trauma po vojne, spoločenské zlomy a ich vplyv na jednotlivca, samota či vylúčenie. Výsledok možno len odhadovať. Ex Oriente Film pomáha stanoviť projektu akúsi úmernosť, formátovať ho. Vyvádza z krízy a slepých uličiek práve v momentoch, keď má tvorca možnosť uvedomiť si ich, resp. sám pre seba sformulovať miesto, na ktorom sa v procese nachádza. Až vtedy nadobúda „kríza“ nový zmysel.

Luboš Ptáček: Umění mezi alegorií a ideologií. Proměna reprezentace historie v českém historickém filmu a televizním seriálu (Václav Žák – Casablanca, Praha, 2019, viaz., 240 strán)

Ako sa v českej filmovej a televíznej produkcii prejavujú meniace sa ideologické, spoločenské a kultúrne pomery na reflektovaní historických tém a na formálnom prístupe pri ich naratívnej a hodnotovej prezentácii? Viacero odpovedí už priniesli referáty v zborníkoch *Film a dejiny*, ktoré vydáva Casablanca v spolupráci s Ústavom pro studium totalitních režimů – šiesty zväzok s názvom *Postkomunismus: Proměny českého historického filmu po roce 1989* pred dvomi rokmi spolueditoval práve Luboš Ptáček, historik a pedagóg Univerzity Palackého v Olomouci. V novej publikácii, ktorej vydanie podporila autorova domovská alma mater, otvára tému tromi sondami. V prvej analyzuje premeny prístupu k etnicky špecifickému prostrediu Sudet, v druhej sleduje filmovú prezentáciu tzv. normalizácie po roku 2000, v tretej sa zameril na nové postupy, ktoré pri umeleckom prieniku do domácich dejín 20. storočia a skúmaní zmyslu ich odkazu uplatnili nedávno rezonujúce televízne seriály *České století* (2013 – 2014), *Svět pod hlavou* a *Bohéma* (oba 2017).

Lucie Česálková, Kateřina Svatoňová (eds.): (De)kontextualizace fenoménu Laterny magik

(Národní filmový archiv a Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha, 2019, viaz., 412 strán)

Československý patent, ktorý sa zaskvel na svetovej výstave EXPO 1958 v Bruseli, vynikal ako nový vynález či umelecký druh, ale pôsobil aj ako svojrázna inštitúcia a politikum s významnou propagačnou a obchodnou úlohou. Graficky a štruktúrou nezvyčajná odborná publikácia s bohatým obrazovým materiálom prináša interdisciplinárne zameranú analýzu dobového pôsobenia inscenácií Laterny magiky ako experimentálneho polyekranovo-scénického umeleckého prejavu. Sústavu ambivalentných vlastností a vplyvov tohto média využíva ako podnetne fungujúcu komplikáciu pri vnímaní pôsobenia kultúry v politicky, umelecky a technologicky rôzne determinovaných obdobiach, aj ako príspevok k prieskumu intermediálnych dejín. Editorky objavnej knihy, vychádzajúcej aj v anglickej mutácii, zužitkovali výsledky viacročného výskumu atypického filmového materiálu aj ako kurátorky expozície Laterna magika: Dekonstrukce a aktualizace, otvorenej do konca júla v Dome umění města Brna a v koncepcnej obmene na jeseň v pražskom centre súčasného umenia MeetFactory.

Linn Ullmannová: Neklidní

(z nórskeho orig. *De urolige* preložila Pavla Nejedlá, Pistorius & Olšanská, Přebram, 2019, viaz., 312 strán)

V intímne zameranej knihe dcéry režiséra Ingmara Bergmana a herečky Liv Ullmann, do ktorej vyústil jej záujem, keď už nemohla uskutočniť zámer knižných rozhovorov s otcem, nie sú slávni rodičia objektmi memoárovej portrétnej reflexie, ale románovo fikcionalizovanými postavami, projektovanými prostredníctvom autorkiných sebaanalyzujúcich spomienok a autentických záznamov. Nórska spisovateľka a novinárka Linn Ullmann (*1966) sa v knihe sústredila na obdobie detstva a dospievania autobiografickej hlavnej protagonistky v nezvyčajnom spoľžití s výnimočnými rodičmi, pričom identitu ich predobrazu uvoľňuje aj absenciou mien postáv. S nadhľadom a bez výčitek popisuje formu spoľžitia v rodine s odlúčenými rodičmi, pričom viac priestoru venuje postave otca, s ktorým trávil podstatne menej času. V širokej bergmanovskej bibliografii sa prepájaním fikcie s reálnymi faktami vyníma aj provokatívna novela Švéda Alexandra Ahndorila *Režisér* (2006, české vydanie 2010), situovaná do procesu tvorby filmu *Hostia večere Pána* (1963).

Svetlé miesto

(Magic Box Slovakia)

Najnovší film Dušana Trančíka *Svetlé miesto* (2018) mal premiéru už v júni 2017 na Art Film Feste v Košiciach, upravenú verziu uviedli v marci 2018 na MFFK Febiofest a teraz vychádza na DVD v podobe, v akej sa v septembri minulého roku dostal do kinodistribúcie. „Dejiny majú ‚svetlé miesta‘. Zabudnuté malé dejiny na pozadí veľkých udalostí. (...) Moravské mesto Luhačovice sa svojím osudom podobá spoločnému štátu dvoch blízkych národov.“ Týmito slovami sa začína dokument, ktorý je na jednej strane portrétom mesta s neopakovateľnou atmosférou, kde niekoľko výrazných osobností spojilo svoje schopnosti a intelekt, aby sa za niekoľko sezón vybudovali moderné kúpele v slovanskom duchu, ale aj autorskou výpoveďou o vzájomnosti dvoch národov a režisérovým príspevkom k 100. výročiu vzniku Československa. Prostredníctvom archívnych záberov, inscenačných postupov, výkladu odborníkov i spomienok pamätníkov nás režisér postupne zoznamuje s dôležitými faktami a súvislosťami a takisto s reprezentatívnym zastúpením Slovákov na duchovnom, hospodárskom i architektonickom rozvoji mesta od konca 19. storočia po súčasnosť. Film vychádza na DVD so zvukom DD5.1, DD2.0 a s audio-komentárom, s anglickými aj so slovenskými titulkami.

— Miro Ulman —

Trhlna

(Bontonfilm)

V pohorí Tribeč údajne už desaťročia miznú ľudia a tentoraz za tým nie je organizovaný zločin. Tajomné prípady inšpirovali spisovateľa Jozefa Kariku k napísaniu románu *Trhlna*, ktorý sa rozhodla adaptovať televízia Joj do trojdielnej minisérie. Zverila ju jednému z najskúsenejších žánrových režisérov na Slovensku, Petrovi Bebjakovi. Filmová verzia bola do kín uvedená už začiatkom tohto roka. Nezamestnaný bloger Igor narazí v bývalej psychiatrickej liečebni na záhadný trezor a v ňom objaví zločku pacienta, ktorý sa záhadne stratil i záhadne našiel práve v okolí Tribeča. Igor sa s malou partiou vydáva do spomínanej lokality. Bebjak literárnu predlohu vo filmovej verzii značne zhutnil a sústredil sa na „záhadologické“ prvky a mysterióznu atmosféru, ktorá je na slovenské pomery celkom umne budovaná. Skratkovitá forma rozprávania i profilovania jednotlivých charakterov však nepovyšuje zvládnuté remeslo nad priemer podobných žánrových pokusov. Samotné DVD žiadne ďalšie záhady neobsahuje. Okrem audio-komentára pre nevidiacich a titulkov pre nepočujúcich je ako bonus pridaná iba fotograféria.

Ničiteľka

(Bontonfilm)

Práca policajtov v utajení je náročná psychicky, fyzicky i existenciálne. Zmena identity môže navyše často vyvolať krízu osobnosti i morálnu krízu. Pre herca je však takáto úloha vďačnou príležitosťou na prezentovanie svojho talentu. Režisérka Karyn Kusama rozpráva príbeh policajtky s tajnou misiou – spolu so svojím partnerom sa infiltruje do skupiny bankových lupičov. Prerastanie jej pracovného života do súkromia však otvorí otázku, či pokračovať v poctivej policajnej práci alebo riešiť vlastné „ľudské“ potreby a túžby aj na úkor tzv. spravodlivosti. Keďže autorka rozvrstvila príbeh do niekoľkých časových rovín, hlavná predstaviteľka snímky, hviezdna Nicole Kidman, zvýraznila svoju hereckú transformáciu aj neprehliadnuteľnou vonkajškovou premenou. Zaujímavý film u nás opäť vychádza v nenápadnom DVD vydaní. Popri štandardoch, ako sú originálna jazyková verzia, český dabing a české titulky, obsahuje disk ešte maďarskú verziu aj titulky. Žiaľ, z bonusov, ktoré sú na niektorých zahraničných vydaniach DVD, tunajší distribútor nedodal nič.

Bratia Lumièrovci

(Magic Box Slovakia)

Na rozdiel od iných historických momentov máme mediálny pravek pohyblivých obrázkov pomerne presne zmapovaný. Oficiálne sa začal 28. 12. 1895 v parížskej kaviarni Grand Café. Hoci bratia Lumièrovci spočiatku vnímali možnosti nového vynálezu skepticky, pochopili, že záznam reality je hodnotný prínajmenšom z dokumentárneho hľadiska. Obmedzení dĺžkou záznamu, absenciou zvuku či nedostatočným poznaním možnosti filmovej reči prinášali zábery z najrôznejších oblastí súdobého sveta i pokusy o istý druh hraných dejov. Z lumièrovského portfólia takmer 1 500 filmových záznamov vybrali Thierry Frémaux a Bertrand Tavernier 108 približne 50-sekundových šotov. Tie tematicky zostavili do 11 pásiem a to celé zastrešili poučným, pútavým a vtipným komentárom približujúcim okolnosti vzniku či iné detaily a zaujímavosti spojené s tým-ktorým šotom. Digitálne zrestaurované vyše 120-ročné snímky tak získali ďalší historicky hodnotný rozmer schopný osloviť aj súčasného diváka. Hoci tuzemské DVD opäť neobsahuje žiadny relevantný bonus, popri originálnej stope je možné zvoliť si i český dabing, teda komentár.

— Jaroslav Procházka —

čo robia

Martin Snopek

[animátor]

Jedenásteho júna som otvoril výstavu grafič Ako sa rodí Monštrum v galérii Sumec, mapujúcu tvorivý proces pri príprave animovaného filmu *Monštrum*. V súčasnosti dokončujeme filmy našich šiestich absolventov vyššieho odborného štúdia na Škole dizajnu. V júli sa teším na retrospektívu mojich animovaných filmov na Letnej filmovej škole v Uherskom Hradišti. A zároveň sa rozhliadam po téme a novej technike pre môj ďalší projekt.

Palo Korec

[režisér]

Dokončujem scenár k filmu *Živá mŕtvola* o človeku, ktorý sa ocitne vinou byrokracie mimo oficiálnych uznaných spoločenských štruktúr. Ide o jemne absurdnú veselohru, ktorá vychádza zo skutočného príbehu. Okrem toho som objavil denník z revolučných dní novembra 1989. Písal som ho ako študent na VŠMU. Ide o spomienky, v ktorých je irónia, humor, nové poznanie, ale aj veľká nádej. Pokúsím sa ich prepísať do filmu. Popritom sa zúčastňujem ročníkových skúšok študentov hranej réžie na VŠMU, ktorí premietajú zaujímavé a originálne filmy. Škoda, že sa im na verejnosti nevenuje skoro žiadna pozornosť.

Mira Fornay

[režisérka]

Práve sme dokončili môj tretí celovečernák *Cook, F**k, Kill* a predala som ho do rúk skúseného sales agenta vo Francúzsku – spoločnosti Cercamon, ako aj slovenskému a českému distribútorovi – spoločnosti CinemArt. Zaslúžene teda oddychujem a užívam si leto s mojou rodinou a kamarátmi.

Bytová komédia a úniky za (železnú) stenu

V rubrike TV tip predstavujeme archívne slovenské filmy zaradené do aktuálneho televízneho vysielania.

Tentoraz priblížime film Dušana Rapoša *Utekajme, už ide!* (1986), ktorý v júli uvedie televízia Markíza.

Manželia Syslovci (Zuzana Bydžovská a Marián Zedníkovič) sa tlačia s dvomi deťmi v malom panelákovom byte. Tento problém riešia po svojom a postupne začínajú využívať aj byt svojho suseda, doktora Júliusa Mahma (Milan Lasica), do ktorého sa najprv len omylom prebúrajú. Doktor často cestuje a jeho priestrannému a upratanému bytu sa nedá odolať. Syslovci tam začnú tráviť čoraz viac času a postupne strácajú zábrany.

Režisér Dušan Rapoš natočil túto komédiu rok po svojom úspešnom filme *Fontána pre Zuzanu*. Scenáry snímky *Utekajme, už ide!* napísali Jozef Slovák a Jozef Heriban, za kamerou stál Vladimír Ješina a vizuálnu stránku spoluutvárali aj kostýmový výtvarník Milan Čorba a filmový architekt Roman Rjachovský. Strihu sa ujal Maximilián Remeň.

V jednej z dobových recenzií (*Scéna, rok 1987*) upozorňuje autor na slová „pokus o inteligentný humor“, ktorými režisér Rapoš charakterizoval svoj film. Recenzenta to inšpirovalo k úvahe o tom, aké boli v 80. rokoch základné predpoklady a kritériá inteligentného humoru. Hoci kritikovi Rapošova komédia až tak nezaujala, vďaka svojej umiernenosti si v ich očiach ani nepohoršila. Otázkou však ostáva, či ku kvalitnej komédii stačí len slušnosť. Ak režisér svoje dielo označil za pokus, vyjadril sa presne. Žáner však ustrážil a humor filmu vychádzal z prostredia, ktoré diváci dôverne poznali.

Kritička Uljana Donátová ocenila, že ide o komédiu a že film neobťažoval diváka žiadnymi pseudotémami, vyvaroval sa moralizovania a nesnažil sa o hĺbkové kritizovanie dobových javov. Publicistka Anna Sláviková však našla v humornej stránke snímky aj prenikavejší sociologický podtext.

Samotný režisér uviedol: „Nebol to film o bytových problémoch, ale o prekopaní sa do iného sveta – úniku zo sveta socializmu do kapitalizmu. Všetkým bolo jasné, o čo ide,

ale film bol vymyslený veľmi rafinovane, a tak ho nemohli napadnúť. Navonok išlo totiž o „bytovú komédiu.“ Jednou z devíz Rapošovej snímky je jej herecké obsadenie. „To, že sa nám podarilo dostať pána Lasicu na plátno, ešte spolu so Satinským, bolo veľkým víťazstvom. Spolu s pánom Menzlom (v úlohe zverolekára) dali komédii ten správny intelektuálny nadhľad a akúsi príjemnú eleganciu. Fantastickým zážitkom bola aj spolupráca so Zuzkou Bydžovskou a Marošom Zedníkovičom. Obaja doslova excelovali.“

V jednej z menších úloh (indický mág) si zahral aj Andy Hryc, ktorý si na film zaspomínal vo svojej knihe *Inventúra* (Slovart, 2013): „Vela času som trávil v divadelnom klube. Jedného dňa som tam našiel dvoch Jozefov – Heribana a Slováka. (...) V ten deň im z Koliby oznámili, že sa zastavila výroba filmu *Utekajme, už ide!*, ktorý pripravovali s režisérom Rapošom. (...) Súdruh Rejholec z oddelenia kultúry ÚV KSS (Ústredný výbor Komunistickej strany Slovenska), ktorý mal v kompetencii aj kinematografiu, po prečítaní scenára ‚neodporučil‘ výrobu tohto filmu, hoci dramaturgia aj vedenie Koliby ju už schválilo, a poukázal na to, že je v ňom vela ‚duchárčiny‘ a je formálne vzdialený princípom socialistického realizmu. (...) Nik ma nemusel nahovárať, zobral som telefón a dohodovoril si stretnutie s ideologickým tajomníkom ÚV KSS súdruhom Ľudovítom Pezlárom. Bol to môj sused a mal som s ním veľmi otvorené susedské vzťahy. (...)“

Komédia *Utekajme, už ide!* mala premiéru 27. 1. 1987 a rýchlo zaznamenala veľký divácky ohlas. Získala aj niekoľko domácich ocenení a dokonca zastupovala československú kinematografiu na 32. ročníku Londýnskeho filmového festivalu. Dvojica scenáristov sa v roku 1990 (už bez Rapoša) pokúsila o pokračovanie tejto komédie, no titul *Dávajte si pozor!* už nemal taký úspech. ◀

1 Utekajme, už ide! (r. Dušan Rapoš, 1986) TV Markíza → 21. 7.

MIDPOINT

TRÉNINGOVÁ A NETWORKOVÁ PLATFORMA
PRE VÝVOJ FILMOVÝCH A TELEVÍZNYCH PROJEKTOV

FEATURE LAUNCH / Vývoj projektov

- projekty prvých a druhých celovečerných hraných filmov
- 3 workshopy a 3 online konzultácie
- prezentácia projektov na MFF Karlove Vary
- doplnkový program pre producentov počas When East Meets West
- cena KVIFF & MIDPOINT pre projekt vo vývoji 10.000 EUR
- uzávierka: 13. septembra 2019

Tréning dramaturgov

- program pre adeptov na dramaturgov a konzultantov
- 3 workshopy a 3 online konzultácie
- prebieha pod vedením medzinárodne uznávaných dramaturgov
- uzávierka: 27. septembra 2019

SHORTS

- projekty profesionálnych a absolventských krátkych hraných filmov
- 2 workshopy a 2 online konzultácie
- prezentácia projektov počas When East Meets West
- uzávierka: 26. júla 2019

INTENSIVE SK

- určený slovenským profesionálom
- scenáristický vývoj celovečerných hraných filmových projektov
- doplnkové online konzultácie
- uzávierka: 16. augusta 2019

TV LAUNCH / Vývoj projektov

- projekty televíznych a webových seriálov
- 3 workshopy a 4 online konzultácie
- prezentácia projektov počas Baltic Event
- uzávierka: 31. januára 2020

Tréning televíznych dramaturgov

- program pre adeptov na televíznych dramaturgov a konzultantov
- 3 workshopy a 4 online konzultácie
- prebieha pod vedením medzinárodne uznávaných televíznych dramaturgov a producentov
- uzávierka: 31. januára 2020

WRITERS' ROOM

- praktické cvičenia v televíznej scenáristike
- prednášky a výuka európskych a amerických lektorov
- simulácia tzv. „writers' roomu“
- uzávierka: 13. septembra 2019

www.midpoint-center.eu

s podporou programu
Kreativní Evropa – Media
Evropské unie

Kreativní Evropa
MEDIA

MINISTERSTVO
KULTURY

fondu
fond
kinematografie

• Visegrad Fund

AUDIO
VIZUÁLNY
FOND

SLOVENSKÝ
FILMOVÝ ÚSTAV
SLOVAK FILM
INSTITUTE

Karlovy Vary
International Film Festival

INDUSTRY@TALLINN
@ BALTIC EVENT

CineLink
Industry
Days

HBO
EUROPE

WE
MW

FINÁLE PLZEŇ

APA
ASOCIACE PRODUCENTŮ
V AUDIOVÍ

connecting
cottbus

CINEMART

SALONKI
INTERNATIONAL
FILM FESTIVAL
PRAHA
CROSSROADS
CO-PRODUCTION FORUM

MEET
FILM
FESTIVAL

serial eyes

SERIES MANIA

indevelopment
The Creative Drama Creative Forum

MIA
MEDIA INSTITUTE
OF AMERICA

C21Media

CHARACTER
FILM DEVELOPMENT ASSOCIATION

AKADEMIE
MÚZICKÝCH UMENÍ
V PRAHE

Filmové autobusy na cestách po Slovensku

Už po 17. raz vyráža na cesty Bažant Kinematograf. Dva retro autobusy upravené pre potreby profesionálnej kino-projekcie sa zastavia v 30 slovenských mestách a v každom z nich premietnu pod holým nebom päťicu slovenských a českých celovečerných filmov rôznych žánrov. Diváci budú môcť vidieť triler o moderných technológiách *Dôverný nepriateľ* (r. Karel Janák), komediálne ladené snímky *Teroristka* (r. Radek Bajgar) a *Ženy v behu* (r. Martin Horský), ďalej *Hastrmana* – režijný debut Ondřeja Havelku ocenený štyrmi soškami Českého leva, a dobrodružný cestopis *Trabantom tam a zase naspäť* Dana Přibáňa. Počas leta sa bude päťkrát do týždňa premietat pod holým nebom aj na Magio pláži v Bratislave. Tamajší program je zostavený zo zaujímavých domácich aj zahraničných titulov posledného obdobia.

BAŽANT KINEMATOGRAF 2019

1. júl – 4. september / 30 slovenských miest
/ www.kinematograf.sk

LETNÉ KINO BAŽANT KINEMATOGRAF NA MAGIO PLÁŽI

7. júl – 12. august / Bratislava, Magio pláž
/ www.kinematograf.sk

Atmosféra hudobných festivalov

Kino Lumière uvedie v rámci cyklu Music & Film koncertný film *The Cure – Anniversary 1978-2018 Live in Hyde Park London*. Vystúpenie The Cure sa uskutočnilo minulý rok v júni a režisér Tim Pope z neho vytvoril vďaka najmodernejším technológiám zážitok nielen pre fanúšikov tejto legendárnej britskej skupiny, ktorá minulý rok oslávila 40 rokov pôsobenia na hudobnej scéne. Zvuk z koncertu bol mixovaný v štúdiu Abbey Road pod priamym dohľadom členov kapely Roberta Smitha, Simona Gallupa, Jasona Coopera, Rogera O'Donnella a Reevesa Gabrelsa. Záznam koncertu, ktorý bude možné vidieť v daný deň vo viacerých kinách sveta, prinesie napríklad skladby *Lovesong*, *Lullaby*, *Boys Don't Cry*, *Fascination Street* či *Friday I'm In Love*. V auguste Kino Lumière uvedie film *Woodstock* (r. Michael Wadleigh). Ide o režisérsky zostrih

dokumentu z legendárneho trojdňového podujatia, ktoré sa uskutočnilo v lete 1969 a ktoré je považované za predchodcu všetkých hudobných festivalov. Stretlo sa na ňom vyše pol milióna ľudí a vystúpilo tu množstvo hudobných legend, ako sú Joan Baez, Janis Joplin, Jimi Hendrix, Joe Cocker & The Grease Band, Canned Heat, Richie Havens, Jefferson Airplane, Santana, The Who a ďalší. Wadleighov titul získal aj Oscara za najlepší dokumentárny film.

MUSIC & FILM / 11. júl, 15. august ▶ 20.00/19.00
/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Kino na hrade

Na Šarišskom hrade sa bude počas troch nocí premietat. V programe podujatia Filmová noc na hrade, ktoré organizuje občianske združenie Nový film, figurujú primárne krátkometrážne snímky, no uskutoční sa napríklad aj projekcia sedemhodinového indického dokumentu o československej novej vlne *CzechMate – Hľadanie Jiřího Menzla*, ktorý nakrútil režisér Shivendra Singh Dungarpur. Program bude obsahovať aj dve súťažné sekcie nazvané Najlepší protagonistista v dokumentárnom filme, kde o víťazovi rozhodne odborná porota, a Najhorší film, o ktorom rozhodnú diváci. K nesúťažným sekciam patria Očami žien, Sikrit kino, OIPLA (poľské animované filmy), iShorts (český krátky film a najlepšie krátke filmy z „áčkových“ festivalov, ako sú Cannes, Benátky, Sundance a podobne). Na podujatie zavítajú aj filmoví tvorcovia. Medzi potvrdenými hosťami sú Marek, Martin a Anton Šulíkovci, dokumentarista Peter Kerekes, producent Rudolf Biermann a kameraman Laco Kraus. Osmý ročník Filmovej noci na hrade sa bude niesť v duchu témy Generácia.

8. FILMOVÁ NOC NA HRADE / 19. júl – 21. júl
/ Hrad Šariš / www.filmovanocnahrade.sk

4 živly s témou čísel

V Banskej Štiavnici sa uskutoční už 21. ročník letného filmového festivalu 4 živly. A bude sa točiť okolo čísel – to je totiž hlavná téma tohtoročného programu. Návštevníci si budú môcť (opätovne) pozrieť *Dvojaký život Veroniky Krzysztofa Kieślowského* alebo *Trojku z mravov* Jeana Viga. Na plátne však nebudú chýbať ani snímky, ktoré len nedávno rezonovali na svetových festivaloch. Patria medzi ne napríklad *3/4* Iliana Meteva alebo *Memento* Stella Takašihho Makina. Organizátori chystajú aj niekoľko predpremiér vrátane dvoch slovenských koprodukčných titulov. Dokument *The Sound Is Innocent* Johany Ožvold sa vydáva po stopách elektronickej hudby a sleduje jej históriu i súčasnosť. Česko-slovenská rozprávka *Hodínárov učeň* (r. Jitka Rudolfová) je príbehom o láske aj o dobrodružnej ceste za zázračnými hodinkami, ktoré vedia predpovedať čas smrti. Na 4 živloch sa ďalej plánuje projekcia česko-francúzskeho dokumentu Heleny Třeštíkovéj a Jakuba Hejnu *Forman vs. Forman*, ktorý sa snaží sumarizovať Formanov profesionálny aj osobný život, nachádzajú sa v ňom doposiaľ nezverejnené zábery i spomienky z archívu tohto svetoznámeho režiséra českého pôvodu. Program festivalu doplnia prednášky a diskusie s tvorcami a odborníkmi. Nebudú chýbať ani koncerty, večerné párty či výstavy výtvarného umenia. Počas 4 živlov bude takisto prebiehať workshop Počúvať Štiavnicu, ktorý sa zameria na zvukový dizajn, respektíve na jeho podkategóriu – tzv. field recording. Detské 4 živly ponúknu obľúbený animačný workshop, tvorivé dielne a filmové projekcie.

21. LETNÝ FILMOVÝ FESTIVAL 4 ŽIVLY / 7. – 11. august
/ Banská Štiavnica / www.4zivly.sk

Filmy pod hviezdami

Piaty ročník Hviezdnych nocí v Bytči ponúkne 35 titulov v siedmich sekciami. Filmový zemepis zavedie divákov do Poľska a bude sa venovať poľskej komédii. V sekcii sa premietnu napríklad filmy Juliusza Machulského *Vabank* a *Kingsajz*. Na téme Totalita vo filme, film v totalite bude postavená sekcia Film a história. Uvedie slovenské a české reflexie totalitných režimov i diela propagandy: *Za volantem nepřítel* (r. Karel Steklý), *Džusový román* (r. Fero Fenič), *Tichá bolest* (r. Martin Hollý), *Chodník cez Dunaj* (r. Miloslav Luther), *Organ* (r. Štefan Uher), *Boxer a smrť* (r. Peter Solan). V sekcii Pocta vzdajú organizátori hold nedávno zosnulému režisérovi Milošovi Formanovi a publiku ponúknu výber z jeho ranej tvorby – *Hoří, má panenko*, *Lásky jedné plavovlásky*, *Černý Petr*. Film a spiritualita je témou novej sekcie Focus. Nad vzťahom spirituality a kinematografie sa budú viesť úvahy inšpirované deviatimi snímkami, medzi ktorými bude aj Bergmanova *Siedma pečať*, Tarkovského *Ivanovo detstvo*, Sokurovove *Dni zatmenia*

či Paradžanovove *Tiene zabudnutých predkov*. Z novších filmov sa premietnu iránske *Božie deti* (r. Majid Majidi) či japonský film *Utíš vodu* (r. Naomi Kawase). Ďalšia nová sekcia Masterclass prinesie diela, ktoré boli v čase svojho vzniku inovatívne a s odstupom ich odborníci označili za prelomové – v tomto prípade to budú Polanského *Nôž vo vode*, Wendersov *Americký priateľ*, Leoneho *Za hrst dolárov* a film *M* od Fritza Langa. Treťou novou sekciovou bude Filmová archeológia zameraná na diela z raného obdobia kinematografie. Premietne sa snímka *Bratia Skladanowski* (r. Wim Wender), kompilácia reštaurovaných krátkych filmov *Lumière!* (r. Thierry Frémaux) a pásmo krátkych titulov nemeckej priekopníčky animovaného filmu Lotty Reiniger. V sekcii Detské Hviezdne noci nájdú diváci snímku *Už zase skáču přes kaluže* Karla Kachyňu, pásmo českých krátkych animovaných filmov od Jiřího Trnku a Hermíny Týrlovej, jeden z prvých animovaných filmov Lotte Reiniger a Carla Kocha *Dobrodružství princa Achmeda*, ale aj distribučnú novinku *Velký zlý lišák a jiné příhody*.

5. HVIEZDNE NOCI / 15. – 18. august
/ Bytča / www.hviezdnenoci.sk

REDAKČIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ!

— pripravila Jaroslava Jelchová —

1 — *Teroristka* – foto: CinemArt SK
2 — *CzechMate – Hľadanie Jiřího Menzla*
– foto: Dungarpur Films
3 — *Organ* – foto: archív SFÚ/Milan Kordoš

— text: Milan Černák —

Tuhá zima a horúca jar

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

— Vravieva sa, že desať rokov v dejinách národa veľa neznamená – okrem medzníkov, ako je vojna či revolúcia. Nič také sa však medzi rokmi 1959 a 1969, z ktorých týždenníky môžeme kontinuálne sledovať na TA3, nestalo. Stalo sa čosi iné: po rokoch tvrdej až despotickej politiky jednej strany sa spoločnosť začala postupne dožadovať voľnejšieho myslenia a demokratickejšej praxe, až kým jej „bratská pomoc“ nepreukázala „priateľskú službu“, ktorej nástrojmi boli tanky a tisíce zahraničných vojakov s nabitými zbraňami, a jej výsledkom mŕtvi a ranení na tele i na duchu. Takých to bolo desať rokov...

— Necelý pol rok po 21. auguste 1968, keď sa politika začala neočakávane – pre mnohých – skrúcať, komentátorka v prvom čísle týždenníka 1969 okrem novoročného vinšu sľubuje aj pravdivé informovanie divákov po celý rok! Ako keby spravodajcovia tušili (veruže netušili), že to vôbec nebude jednoduché.

— Aj progresívni spisovatelia (medzi nimi Jesenská, Hykisch, Kaliský), nespokojní so stavom spoločnosti, zvolali aktív a žiadali pokračovať v pojanuárovom vývoji (išlo o január '68, ktorý priniesol zásadné zmeny v orgánoch i politike komunistickej strany). Filmári, tvorcovia ťažiskových titulov z predchádzajúceho roka (*Čas, ktorý žijeme*; *Čierne dni*), preberali vyznamenania od svojich riaditeľov: tí však už o rok riaditeľmi neboli, a tí vyznamenaní už boli prepustení či ináč postihnutí.

— Ďalší z tvorcov, Juraj Jakubisko, dostáva cenu filmového zväzu za *Kristove roky* (TvF č. 2) – a potom ho čaká rovnaký osud. Vtedy ešte „ďalejšlúžiaci“ najvyšší stranícky (progresívny) ekonóm Viktor Pavlenda poskytol týždenníku rozhovor o reforme národného hospodárstva.

— Pre tých, ktorí sa nedostali na nedávny koncert Toma Jonesa na Slovensku, je týždenník príležitosťou, aby si vypočuli jeho slávnú *Delilah*: ako bývalý baník dostal Zlatú platňu symbolicky v nemeckej bani v Berchtesgadene.

— Až v čísle 3 bola zaznamenaná historická udalosť – na základe zákona o československej federácii vznikla prvá Slovenská socialistická republika. Komentátor vyzdvihuje, že sa 1. januára 1969 naplnila vyše tisícročná túžba slovenského národa! (Skutočnosť, že to isté vyhlasoval 30 rokov predtým Jozef Tiso a o 24 rokov neskôr Vladimír Mečiar, nechávam bez komentára.) Prvá vláda zložila sľub na Bratislavskom hrade. Nuž a medzi tieto historické udalosti sa akosi priplietol fejtón o Cigánovi z východného Slovenska, Michalovi Kanálošovi, ktorý si zaparkoval maringotku na brehu v Petržalke a tu (s desiatimi deťmi) vyrábal (zo stro-
mov, ktoré tu bohato rástli) a predával záujemcom korytá na zakáľachy.

— Noví ministri predstavili svoje vízie v rozhovoroch pre filmový týždenník č. 4. Pozoruhodných je niekoľko „aktuálnych problémov“: najväčšie boli v zdravotníctve a výstavba poškodzovala životné prostredie. Ale: celá vláda sa vmesčila do jednej budovy, ktorá dnes ledva stačí jedinému ministerstvu – poľnohospodárstvu.

— Vydanie č. 5 reflektuje, aké rôznorodé problémy vzušovali verejnosť: manifestácie vo veľkých mestách po upálení Jana Palacha a výzva prezidenta mladým „Nerobte to!“, uhoľná kalamita – nekúril sa, lebo v lete zodpovední akosi pozabudli, že rok má štyri rôzne obdobia, a 500 zahraničných novinárov vyhlásilo Alexandra Dubčeka za najpopulárnejšieho politika predchádzajúceho roka.

— Informácie o nepokojoch v Írsku a demonštráciách v západnom Nemecku dominovali číslu 6.

— Týždenník č. 7 režiséra Ondrkala priniesol odpočinkové témy: Zora Kolínska a Eva Máziková spievali pre zahraničných manažérov – a neuspeli. Vybrali si SLUK a Lúčnicu. Osemnásťročný kominár v Brezne čistí komíny na čiernebalockých a hriňovských lazoch – to bola aj vtedy rarita. Predsa len nechýbala aktualita – a riadne ostrá: študentský parlament sa dožadoval väčšieho podielu na tvorbe politiky a odsúdil cenzúru informácií – vzápätí požiadal novinárov, aby zasadnutie parlamentu opustili!

— Spoločensko-politicky bola zima 1968/69 horúca, meteorologicky mimoriadne studená: v Maďarsku na Dunaji pracovali ľadoborce, v Bukurešti si nevedeli poradiť so snehom, kalamita bola dokonca aj v Jeruzaleme (TvF č. 8).

— Vo Vysokých Tatrách dali do prevádzky po dlhom čase obnovený Sliezsky dom (TvF č. 9) a začali finišovať so stavbami určenými pre majstrovstvá sveta v lyžovaní v roku 1970.

— Medzinárodný sviatok žien tradične venovali filmoví spravodajcovia ženám celým obsahom týždenníka (č. 10). V tomto roku to bolo pestré. Anketa so ženami na Kysuciach odhalila množstvo problémov: málo pracovných príležitostí, chýbajú lekári, v obchodoch je nedostatok základných potravín, niet fungujúcich služieb, ale veľa je krčiem. Ženám, ktoré by rady porodili syna, radil z hviezd doktor Jonáš, a vraj vedel pomôcť aj pri neplodnosti. Nuž a bombónikom – naskrz nevidaným – bolo autentické vystúpenie prvej československej striptérky, ktorá v rozhovore úprimne priznala, že podľa nej „krásu ženskej nahoty treba vnímať ako umelecké dielo“.

— V ďalších číslach (11, 12) sa niektoré témy opakujú: snehová kalamita postihla doslova celý svet (na sever od rovníka), Francúzi skúšajú nový Concorde, prvý let má za sebou aj Boeing 727, a tajomník Pavlenda diskutuje s handlovskými baníkmi. A tam sa vysloví člen predsedníctva Okresného výboru KSS jasne: „Pojanuárový vývoj nebol omylom, ako sa nám to niektorí súdruhovia snažia nahovoriť“. Žiaľ, nedošlo na jeho slová, ale na slová tých nahováračov – a to stálo celé generácie dvadsať rokov života!

— Po Kysuciach zamerali spravodajcovia svoju pozornosť na ďalší zanedbaný región – Oravu (č. 14). Okrem toho sa formou ankety venujú (aj v TvF č. 16) otázke, ako dobre poznáme svoju minulosť a, veru, nemohli konštatovať veľa pozitívneho. Dominik Tatarka sumarizoval tému tak, že historické povedomie u nás je nižšie ako inde.

— Redakcie časopisov pre ženy vyhlásili anketu Ideálna žena a Babička roka, aby si prišli na svoje aj tie, čo už prekročili vek, keď mohli súťažiť o titul miss (TvF č. 15). Do Bratislavy pricestovali na ples mládežníci z Prahy prvýkrát po tom, čo sa Bratislava ocitla v „inom štáte“ – a vzniklo z toho množstvo humorných situácií. Odľahčujúceho charakteru je aj snímka zo svadby posledného „bitlsáka“ Paula McCartneyho (č. 16), ktorý si vzal miliónársku dcéru Lindu Eastman, dcétku firmy Kodak.

— Začiatok konca prišiel v apríli. Za nového prvého tajomníka ÚV KSČ bol zvolený Gustáv Husák. ÚV KSS, ešte plný progresivistov, podporil toto rozhodnutie na svojom zasadnutí (TvF č. 17) slovami: „celá strana nastupuje k rozhodnej realizácii pojanuárovej politiky“. Dnes vieme, ako to dopadlo. Rovnako, ako dopadli diskusie o novom bratislavskom moste (č. 18)...

FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – JÚL A AUGUST 2019

6. 7. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 1/1969 a 2/1969** (repríza 7. 7. o 8.30 hod.)

13. 7. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 3/1969 a 4/1969** (repríza 14. 7. o 8.30 hod.)

20. 7. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 5/1969 a 6/1969** (repríza 21. 7. o 8.30 hod.)

27. 7. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 7/1969 a 8/1969** (repríza 28. 7. o 8.30 hod.)

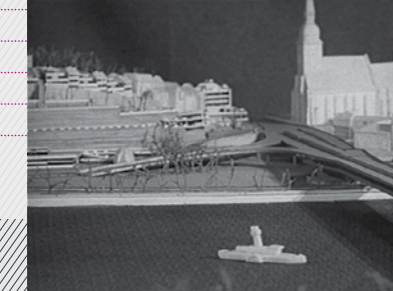
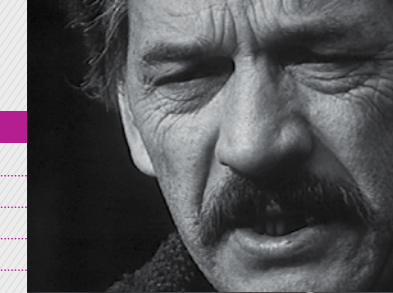
3. 8. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 9/1969 a 10/1969** (repríza 4. 8. o 8.30 hod.)

10. 8. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 11/1969 a 12/1969** (repríza 11. 8. o 8.30 hod.)

17. 8. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 13/1969 a 14/1969** (repríza 18. 8. o 8.30 hod.)

24. 8. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 15/1969 a 16/1969** (repríza 25. 8. o 8.30 hod.)

31. 8. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 17/1969 a 18/1969** (repríza 1. 9. o 8.30 hod.)

— text: Denisa Jašová / absolventka audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU
— foto: archív SFÚ —

JURAJ ŠPITZER

Bol to predovšetkým spisovateľ, kultúrny publicista, literárny kritik, ale aj filmový scenárista. Najvýraznejšie motívy jeho písomných diel predstavujú jeho vlastnú životnú skúsenosť ovplyvnenú dejinnými udalosťami a politickou situáciou. V auguste by sa Juraj Špitzer dožil sto rokov.

Narodil sa v Krupine a jeho študijné chodníčky viedli najprv do Prahy za medicínou. Udalosti roku 1938 a následný vznik slovenského štátu mu však ako mladíkovi so židovským pôvodom skrížili na dlhý čas plány. Deportácia do pracovného tábora v Novákoch a neskôr pozícia veliteľa židovskej partizánskej jednotky ovplyvnili celú jeho nasledovnú životnú cestu. V roku 1994 vydal knihu *Nechcel som byť žid*, kde opísal svoje zážitky z Novák, no neostáva v nej len pri prostých spomienkach. Reflexívnym štýlom presahuje osobnú skúsenosť a v literárnej podobe využíva prvky filmového jazyka. „Juraj Špitzer nevyužil možnosť absolútnej chronológie rozprávania a spomínania. Ako autor pracuje s montážou príbehov (svojich i cudzích) a úvah, čiastočne používa aj dobové dokumenty.“¹

Po vojne sa už vydal odlišným smerom – vyštudoval filozofiu a francúzštinu na Univerzite Komenského a už počas štúdií začal pôsobiť vo sfére kultúrnej a publicistickej činnosti. Prispieval aj do časopisu *Kultúrny život* a istý čas bol i jeho šéfredaktorom. Jeho prínos do oblasti audiovizie predstavuje nezanedbateľný zlomok

jeho celkovej tvorby. A vo svojich prácach pre film sa dotýkal aj témy Slovenského národného povstania – spracoval námet a literárny scenár k snímke *Posledný návrat* (1958), ktorú nakrútil František Kudláč, a pod scenár sa podpísal aj v prípade filmu *Bílá oblaka* (r. Ladislav Helge, 1962), ktorý je situovaný práve do obdobia SNP. Spolupracoval takisto na komédii Jána Lacka *Výlet po Dunaji* (1962) a na Zacharovej snímke *Niet inej cesty* (1968). Príspevok Juraja Špitzera do kinematografie však netkvie len v jeho scenáristickej, ale aj vo filmovo-teoretickej práci – historickou a umeleckou pravdou vo filme a tematizovaním protifašistického odboja v čs. kinematografii za zaoberal v článku z konca 50. rokov *Zobrazenie sveta komunistov v odboji a náš film*. Badať v ňom ideologickú tendenčnosť, no obsahuje aj viacero podnetných myšlienok, ktoré by v kontexte hroziaceho extrémizmu našli svoju aktuálnosť i dnes. Podnetné je tu Špitzerovo kontextuálne uvažovanie nad historickými súvislosťami – zdôrazňuje nutnosť vidieť veci v asociačnej rovine udalostí minulých a prítomných.

Po nástupe normalizácie dostal zákaz publikovať a prehodnotil svoje postoje súvisiace s komunistickým režimom, o čom sa mnoho dozvieme v rozhovore s Annou Gregorovou. Špitzer tu zároveň ako „milovník Dunaja“ (tak ho neskôr nazval vydavateľ Oleg Pastier v spomienkovom stĺpčeku, ktorý vyšiel v *Práci*) a ako člen vodáckeho klubu ponúka svoj pohľad na osobné dejiny prostredníctvom vnímania času ako rieky, pričom jeho odpovede odzrkadľujú jeho typický filozoficko-symbolický jazyk. „Po vojne a najmä vo februári 1948 sa povedalo: Odtiaľ majú politici a umelci spoločnú cestu. Keď sme po trpkých skúsenosti zistili, že nemáme spoločnú cestu, keď sme chceli humanizovať nový systém a napraviť chyby, omyly, zlé činy (keď sme poslušne dvíhali ruky a nemali, keď sme odsudzovali a nemali), označili nás za heretikov, odpadlíkov. (...) Meniť názory (nie prevracat kabáty) je ťažké. Vyžaduje to odvahu, lebo sa vždy môže nájsť niekto, kto takú zmenu názorov (neraz bolestnú), vyhlási za mravný defekt – za prevrátenie kabáta. Ale presne to sa vyčítalo mnohým heretikom a disidentom zo strany totalitnej vrchnosti.“²

Okrem spomínanej knihy *Nechcel som byť žid* mu po roku 1989 vyšla napríklad novela *Letná nedela* (1991) alebo posmrtno vydaná kniha esejí *Svitá, až keď je celkom tma* (1996). Juraj Špitzer zomrel 11. 10. 1995 vo veku 76 rokov. ◀

1. RAKÚSOVÁ, Gabriela: Zlo sa nestráti, len mení svoje podoby. In: *Denník N*, 28. 6. 2017.

2. GREGOROVÁ, Anna: Na rieke času. In: *Lud*, 8. 3. 1990.

JÚL 2019

- 5. 7. 1924 **Margita Tomášková** – filmová strihačka (zomrela 23. 4. 2018)
- 5. 7. 1944 **Eleonóra Kuželová** – herečka
- 7. 7. 1934 **Ján Chlebík** – televízny režisér (zomrel 8. 5. 2006)
- 11. 7. 1959 **Yvonne Vavrová** – režisérka, scenáristka
- 15. 7. 1924 **Agneša Kalinová** – spisovateľka, publicistka (zomrela 18. 9. 2014)
- 15. 7. 1934 **Eva Krížiková** – herečka
- 16. 7. 1924 **Július Pašteka** – literárny historik, teoretik dramatických umení
- 16. 7. 1949 **Vladimír Balco** – režisér, scenárista (zomrel 31. 8. 2017)
- 17. 7. 1924 **Gustáv Legéň** – herec (zomrel 22. 3. 1998)
- 19. 7. 1919 **Vladimír Lehký** – režisér, výtvarník (zomrel 3. 4. 1984)
- 19. 7. 1924 **Vlastimil Herold** – režisér, animátor (zomrel 10. 3. 2004)
- 22. 7. 1909 **František Kudláč** – režisér, maliar (zomrel 1. 12. 1990)
- 26. 7. 1944 **Stanislav Šteпка** – herec, divadelný režisér
- 30. 7. 1929 **Michal Slivka** – herec (zomrel 15. 10. 2007)
- 30. 7. 1934 **Eugen Šinko** – režisér (zomrel 24. 9. 2014)

AUGUST 2019

- 3. 8. 1934 **Milan Kiš** – herec (zomrel 5. 3. 2007)
- 6. 8. 1934 **Hilda Augustovičová** – herečka
- 10. 8. 1924 **Vlado Kubenko** – režisér, scenárista (zomrel 26. 5. 1993)
- 11. 8. 1929 **Erika Bauerová** – herečka (zomrela 13. 3. 2001)
- 11. 8. 1949 **Vladimír Mináč** – režisér
- 13. 8. 1924 **Pavel Gejdoš st.** – scenárista, dramaturg (zomrel 6. 3. 1998)
- 13. 8. 1949 **Marián Postihač** – vedúci výroby (zomrel 11. 1. 2006)
- 14. 8. 1919 **Juraj Špitzer** – scenárista, literárny kritik (zomrel 11. 10. 1995)
- 16. 8. 1959 **Darina Abrahámová** – herečka, dramaturgička
- 18. 8. 1934 **Ján Johanides** – spisovateľ, scenárista (zomrel 5. 6. 2008)
- 19. 8. 1929 **Vladimír Dubecký** – TV pracovník, pedagóg (zomrel 21. 1. 2016)
- 19. 8. 1929 **Eugen Kiss** – zvukový majster (zomrel 4. 10. 1997)
- 29. 8. 1934 **Vojtech Brázdovič** – vedúci výpravy, herec
- 31. 8. 1949 **František Csiky** – filmový architekt

zdroj: Kalendár filmových výročí 2019
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková

→ *Posledný autoportrét* Mareka Kuboša získal Cenu Elbe Dock za najlepšiu stredoeurópsky debut na 2. ročníku Medzinárodného festivalu dokumentárnych filmov Elbe Dock, ktorý sa uskutočnil 28. 5. – 2. 6. v Ústí nad Labem.

→ Animovaný titul *Šarkan* Martina Smatanu sa od júna stal súčasťou filmotéky umeleckej galérie Museum of Modern Art MoMA v New Yorku a bude slúžiť okrem iného aj ako pomôcka pri filmovej výchove detských divákov.

→ Od 7. do 9. 6. sa v Nitre konal 27. ročník celoslovenskej postupovej súťaže a prehliadky amatérskej filmovej tvorby Cineama. Hlavnú cenu získal Milan Uhurniak za snímku *Zo života horského meteorológa*. V skupine autorov do 16 rokov získali 1. miesto filmy *Ako to bolo doslova 2* Elišky Knoppovej (kategória hraných snímok), *Mickey Myš?* autorského kolektívu z Centra voľného času v Košiciach (kategória animovaných diel) a *Tradícia pretkaná vlnou* kolektívu žiakov ZUŠ z Rimavskej Soboty (kategória dokumentov). V skupine autorov do 21 rokov zvíťazil hraný film *Ružová je nová modrá* Tomáša Drobu, z animovaných príspevkov vybrala porota *Zmysel* Kataríny Filimpocheovej, z dokumentov získal 1. miesto *Jeden deň vo Viena* od kolektívu tvorcov zo ZUŠ v Rimavskej Sobotě a v oblasti experimentálnej tvorby zvíťazila *Dokonalosť* Natálie Angletovej. Medzi autormi nad 21 rokov si ceny odniesli Jakub Chochula a Keks Production za hraný film *Z cesty*, Ľubor Patsch za dokument *Dalo*, Jozef Petrenčík a Adrián Mindáš za animovaný titul *Ťažkosť s kúzelnou paličkou*. Najlepšou reportážou sa stalo *V sobotu vo Vlkolínci* (r. kolektív Nicolaus), videoklipom *Gothic Empress* (r. Pavol Pilip), experimentálnym filmom *Trenčín* (r. Andrej Danóczy) a minútovým filmom *Mama porad'* (r. Emil Chlebničan).

→ Film *Šarkan* Martina Smatanu získal Cenu mladého publika na Medzinárodnom festivale animovaných filmov v Annecy (10. – 15. 6.).

→ Na Art Film Feste v Košiciach sa 21. 6. uskutočnilo slávnostné vyhlásenie víťazov súťaže medzinárodného online festivalu minútových a päťminútových filmov a videoklipov Azyl. Do súťaže sa podľa organizátorov prihlásilo celkovo 250 filmov zo 40 krajín sveta. O víťazoch rozhodovala odborná porota z krajín Vyšehradskej štvorky, pričom Slovensko zastupovali režisér Jonáš Karásek a scenáristka, dramaturgička a profesorka FTF VŠMU Zuzana Gindl-Tatárová. V kategórii minútových filmov vyhral titul *The Last Cigarette On Earth: A Steampunk Adventure* slovenského autora Matica Grgica. Film *If You Never Answered X* britského autora Daniela McKeeho sa umiestnil na prvom mieste v kategórii päťminútových filmov. V kategórii videoklipov zvíťazilo video *Cover Me – Kroki* od polskej dvojice autorov Dorota Piskor a Tomek Ślesicki. Výber najlepších filmov sa bude pod názvom Best of Azyl 2019 prezentovať na rôznych podujatiach doma aj v zahraničí.

Filmové čítanie

Slovenský filmový ústav vydal na konci roku 2014 publikáciu autorskej dvojice František Gyárfáš – Juraj Malíček **Naše filmové storočie** a v súčasnosti pripravuje jej druhé, rozšírené vydanie, ktoré by sa malo dostať k čitateľom na jeseň. Kniha je opäť postavená na reflexiách vybraných titulov z dejín kinematografie, pričom každý z autorov ponúka v samostatných textoch vlastný pohľad na jednotlivé diela. K stovke snímok reflektovaných už v predchádzajúcom vydaní publikácie aktuálne pribudnú ďalšie. O jednej z nich si môžete prečítať v nasledujúcej ukážke.

František Gyárfáš, Juraj Malíček

Naše filmové storočie

Mad Max: Zbesilá cesta / Mad Max: Fury Road
(r. George Miller, 2015)

F. Gyárfáš: Vyprahnutou krajinou sa rúti cisternový voz. Vyzerá silný a nebezpečný. Vzadu má obrannú vežu s ostňami; dáva najavo, že je pripravený na boj. Rúti sa krajinou a za ním dav čudných, rýchlych, agresívnych vrakov áut. Dobiehajú ho, plné rozvášnených bojovníkov. Niektorí sa knísajú na koncoch dlhých tyčí. Keď sa tyče naklonia nad cisternu, hádžu na ňu malé bomby alebo na ňu skáču. Medzi niekoľkými obrancami a húfom agresorov sa vo veľkej rýchlosti odohráva boj zblízka aj na diaľku. Pripomína to svorku vlkov naháňajúcu jeleňa. Na jednom z áut stojí vpredu gitarista a zúrivo hrá šialené akordy boja. O výsledku sa nedá pochybovať.

————— Takýto bol dvojminútový trailer k filmu *Mad Max: Zbesilá cesta*. Divoký a vzrušujúci. Neobyčajne fotogenický. Nedokázal som traileru odolať, ale rozum ma varoval: toto nevydrží. Bolo to ako klip skupiny Kiss: ak to má trvať dve hodiny, radšej ich strávim na samotke v tme. Ani náznak príbehu, metafory, nežnosti, smútku. Len ničiacie hordy Mordoru. ————— Nikdy predtým som nevidel žiadneho *Mad Maxa*. Už názov ma odpudzoval nedostatkom inteligencie. Predstava Mela Gibsona v niečom, čo malo viac pokračovaní, bola rúhaním. V kinofilskom vzdelaní nepredstavovala nevedomosť o *Mad Maxoch* žiadnu ujmu na povesti. Naopak.

————— Lenže v tom traileri bolo čosi mimoriadne: ako upír krv som zacítil esenciu, prazákladné tkaniwo, z ktorého sa zrodil film. A tak som šiel do kina, nedôverčivý a pripravený odísť. Film sa začal, bežal a pokračoval v tom istom divokom rytme *Sepultury*; nespomalil, nevynútil si pauzu na rozvíjanie zápletky. Nič nepredstieral, bol iba samým sebou: obrovská bojová cisterna obkolesená útočiacou armádou. Ak dej spomalil, tak iba preto, že vozy zapadli do hmly či

močiaru. Alebo ich zastavila prekážka. Ale nikto nezľavil z honu.

————— Voz ukradla Furiosa, nádherná, divoká, jednoruká, na všetko odhodlaná bojovníčka, ktorá si nechce dať ukradnúť život ani slobodu, ktorá sa nezmierila s fatalitou post-apokalyptickej beznádeje. Miestnemu diktátorovi dokonca ukradla najvzácnejší poklad – jeho rodičky, čo ju odsúdilo na neukončiteľné nepriateľstvo. Čím menšie šance mala, tým čistejší bol náš obdiv. Jej nákladník sa valil púšťou ako Schindlerova tisícka krajinou smrti. Svetielko malej sviečky v požiari sveta.

————— Kto je Max? Keď som ho videl prvý raz, nevedel som nič o dôvodoch jeho nihilizmu. Bol to len lakonický chlapík, ktorý nemá prečo žiť a úpenlivo odmieta zomrieť. Očividný bojovník, ale za nič a proti ničomu. Na rozdiel od *Furiosy* nechce utiecť z toho zúfalého sveta. Nikomu nie je nič dlžný, nikomu vďačný, k nikomu necíti nenávisť a nikoho nemá rád. Má jedinú víziu: rozhodovať o sebe sám.

————— Keď ho náhoda zapletie s *Furiosou*, je mu všetko jedno: ukradne jej cisternu a nechá ju aj s bezbrannými devami napospas vrahom. Gulku by si zaslúžil. Možno aj horšie: náš nezájum. Toto má byť hrdina, ktorý už štvrté storočia priťahuje davy? Lenže bez *Furiosy* cisterna nefunguje. Max sa zmieri s vynúteným spojenectvom. V akomsi nepravdepodobnom nastavení začne konať férovo. Apokalypsa sa rozplynie, pretože zrazu vidíme svet, v ktorom platia a majú platiť pravidlá. Sme v známom, večnom spore o desať: máme dodržiavať čosi, čo nikto nevynucuje.

————— Na úvahy niet času. Naháňačka poľavila len na chvíľu. Už sa zase valí ďalej, divoká a krutá. Ak si chcem vybaviť jej tempo, spomeniem si na hektický spôsob, akým si Max prepílił železnú masku, čo mu na hlavu pripevnili jeho väznotelia. Má len pár sekúnd, tak ich musí využiť.

————— Nekonečná naháňačka filmu *Mad Max: Zbesilá cesta* trvá celý film. Je ako riava metalového koncertu: odpočívať môžete doma. Kde je príbeh, láska, poézia, komplikovanosť sveta záujmov? Všetko to tam kdesi je, ale len úchytikom.

————— Mohlo by sa zdať, že takéto jednorozmerné kino neudrží napätie. Že sa opotrebuje, oIZERÁ, zunuje. Lenže George Miller dokázal do filmu vložiť toľko nápaditosti, originality a vizuálnej elegancie, že sa na to dá dívať ako na dvojhodinový klip majstra. Ponoříť sa do rieky filmu a padať nekonečnou Niagarou.

————— Miller začal s *Mad Maxom* v roku 1979. Bol to banálny, ničím nezvyčajný béčkový film, ktorý sa spomedzi podobných vymykal iba tým, že bol mimoriadne úspešný. Končili sa sedemdesiate roky; svet vyzeral naozaj hnusne, rozumu ubúdalo na všetkých stranách so štvorcom sily a supermocnosti boli nesmierne silné. Postava Maxa bola intelektuálne ešte o poschodie pod Rambom a Mel Gibson jej svojím to-

porným herectvom ani charizmu nepridal. Napriek tomu to bola dobrá postava: v hroznom svete zlahostajnejú alebo zošalejú všetci. Maxovi veríme oboje. Druhý objav, ktorý Miller urobil, bola naháňačka. To, čo iné filmy používali ako korenie, sa u neho zmenilo na spôsob rozprávania.

————— *Mad Max 2* z roku 1981 už bola orgia divokého motoristického šialenstva. Maxova postava je definitívne vyformovaná. Pribudlo toľko vizuality, že dvojka je kinematografický klenot. Keby som ju vtedy videl, chválil by som ju aj vo filmovom klube.

————— *Mad Max 3* (1985) bol už omylom. Niekedy sa stáva, že umelec nepochopí, čo je v jeho vlastnom diele úchvatné. Príkladov je veľa, najrukolapnejšia je štvrtá časť *PirátoV z Karibiku*. Miller priviedol Maxa do normálneho dystopického príbehu a prikázal mu: „A teraz sa ukáž!“ Akoby chcel od inštalatéra, aby prednášal ontológiu. Maxovi chýba životný elán, nemá túžby, vyhýba sa cieľom. V mestečku je nikto. Miller postavil Maxa pred úlohu, na ktorú nemal. Trojkou sa séria rozumne skončila.

————— Ktovie, čo Millera priviedlo po tretine storočia späť k *Mad Maxovi*. Možno ako Chirico zatúžil obnoviť sily svojej mladosti. Aj Glennovi Gouldovi trvalo podobne dlho, kým sa vrátil k Bachovým *Goldbergovým variáciám* a nahral ich o tretinu dlhšie.

Miller zostarol a zmúdreł. Pochopil, v čom spočívalo kúzlo *Mad Maxov*. Zbavil sa Mela Gibsona, ktorý mu to len kazil, ale nezmenil Maxov charakter. Max je apatický survivor. Netúži vzbúriť sa osudu. Provizórium apokalypsy je jeho životný priestor.

————— Nápad preniesť váhu filmu na nádhernú jednorukú Furiosu (Charlize Theron) bol skvelý. Ona stelesňuje nezlomnosť a vôľu, ktorá ženie naháňačku; ona jej dáva dôvod aj zmysel. Furiosa je existenciálnym vzbúreným človekom. Ju milujeme, Maxa iba tolerujeme. Veľmi som ocenil voľbu ženy za nositeľku vízie. Muži vychádzajú z módy.

————— Ale najmä – Miller vnútil filmu *Mad Max: Zbesilá cesta* tempo a zbavil ho páuz. Už niet času na kavičku a cigaretu. Po prestávke sa nikto nevráti.

————— Až sa budú vyberať filmy pre mimozemšťanov do reprezentatívnej kolekcie, *Mad Max: Zbesilá cesta* by mal byť medzi nimi. Mimozemšťania možno nebudú poznať čas a rýchlosť bude pre nich iba banálny pohyb. Ak však budú chcieť porozumieť nám, musia to pochopiť.

————— Pre seba vkladám tento film do najlepšieho priečinku, čo mám: medzi esencie kinematografie.

J. Malíček: Pred štyridsiatimi rokmi, ešte s tvárou Mela Gibsona, sa policajt Max Rockatansky stal svedkom konca civilizácie, ako ju poznáme. Neprebudil sa jedného dňa do postapokalyptického sveta, ale stal sa priamym svedkom plaziaceho sa postupného rozkladu. Bomby už vybuchli, rádioaktívny spad spadol, ale svet sa nezrútil do chaosu okamžite, chvíľu to trvalo. Poldruha hodiny, deväťdesiattri minút filmového času, počas ktorých Max prišiel o dieťa a ženu a zošalel. Stratil nádej a nemohol dúfať vo vykúpenie a prvý *Mad Max* z roku 1979 je aj vďaka tomu podstatne lepší film, než ako si ho pamätáme. O dva roky neskôr vznikla dvojka, postapokalyptickejšia, temnejšia; portrét krajiny po konci, v ktorom sa preživšie ľudskej svorky ruvú o zvyšok zdrojov. Akostný akčný film, snímka definujúca estetiku série. V tretej časti z roku 1985 sa civilizácia snaží pozviechať, spomenúť si na hodnoty, ktoré ju definovali pred koncom, ale nejde to, navzdory koncu, ktorý zostáva otvorený a je prísľubom, že predsa len by mohlo svitnúť na lepšie časy.

Hotovo, koniec, trilógia *Mad Max* sa skončila v osemdesiatych rokoch. Z Mela Gibsona sa stala regulárna filmová hviezda a Tina Turner sa po krátkom flirte s herectvom vrátila k pôvodnej profesii hudobnej legendy.

Nikto nečakal, že *Mad Max* sa po tridsiatich rokoch vráti vo filme, pri ktorého charakteristike bude akýkoľvek kvalitatívny súd pôsobiť ako eufemizmus. Akoby doň vstúpil duch fanúšikovského nadšenia, zrodil sa v osemdesiatych rokoch pri nástupe VHS. Lebo odtiaľ, z pirátskych videokaziet, poznáme *Šialeného Maxa* – celá trilógia bola jednou z definujúcich súčastí tej doby, súčasťou folklóru videomaniakov, ktorí sa predstihovali v tom, koľko filmov na videu stihli pozrieť za víkend.

A tá fanatická posadnutosť filmom akoby sa v *Zbesilej ceste* vrátila, aby nám pripomenula, aké to je – skutočne milovať film.

Postapokalyptické road movie, ktorého prvú polovicu tvorí naháňačka a druhú preteky a naskrútili ho automobiloví fetišisti, proroci kultu osemvalcových vidlicových motorov; neskutočne nadupaný akčný film, ktorý je preto taký dobrý, lebo to, čo vidíme, je len maličký fragment, povrch čohosi podstatne hlbšieho. Film o nádeji a vykúpení. Odznie to priamo v ňom, niekoľkokrát, explicitne, azda preto, aby bolo naozaj fakticky jasné, že *Mad Max: Zbesilá cesta* je síce v najpocitivejšom slova zmysle popcornový film, ale žiadny fast food, naopak, popcorn sa v ňom stáva predmetom labužníckeho vychutnávania.

Svet mimoriadne neprívetivej budúcnosti, ktorého skutočná výrazová sila je obsiahnutá v minucióznych detailoch. Ľudský jedinec je v ňom v lepšom prípade redukovaný len na (ná)stroj, zmyslom existencie je užiť si „nádherný deň“ a podpísať sa. Pozrite

sa na mňa, dívajte sa, svedčte, ako odchádzam. Svet, v ktorom všetci sú už mŕtvi a len vyvolení, fanatickí bojovníci nadsmrteľného Joea, majú dovolené dať svojej smrti zmysel. Dívajte sa, buďte mi svedkami, večný život vo Valhale si treba zaslúžiť.

Toto je *Mad Max: Zbesilá cesta*. Filmárska štúdia religiozity, fascinujúci portrét kultu, ktorý hľadá zmysel tam, kde už ho niet.

Tých pár záberov z Citadely na dojky, na potetovanú pani, na najväčší poklad skrytý za ťažkými dverami obrovskeho trezoru. Vidíme klavír a štósy kníh, relikvie našej veľkosti, ktorá už je v tamtom svete len mýtickou, sakrálnou spomienkou. Svet, v ktorom jediná skutočnú cenu má neporušený, nekontaminovaný genetický materiál.

Oň sa hrá, oň sa pretahujú tyran a jeho svorka „nohsledov“ na jednej strane, a na druhej žena bez ruky a šialenec, obaja hľadajúci vykúpenie v nádeji pre tých druhých, pre svet, ktorý nádej už stratil.

Mad Max: Zbesilá cesta je majstrovský kúsok, jeden z hŕstky filmov, pri ktorých chcem vidieť ich kvalitu ako ich objektívnu vlastnosť obsiahnutú v nich samých, nie v spôsobe, ako sa na ne dívame.

Mad Max: Zbesilá cesta je film definovaný výpravou – tá tu nie je iba kulisami, ale naopak, je základnou dramatickou a dramaturgickou zložkou. Kvôli nej je ten film taký dobrý, a verím, že si to musí uvedomiť každý divák, ktorý sa naň skutočne pozerá.

Film, na ktorý je radosť dívať sa, áno, samozrejme, ale pravým, skutočným pôžitkom je jeho premýšľanie.

Veľký film, a zdá sa mi, že v tomto prípade doslova: jeho audiovizuálna sila je zjavná aj pri komornom dívaní sa na obrazovku monitora, ale viac sa hodí, keď sa má kde naozaj rozvinúť, rozprestrieť. Preto som bol v kine trikrát a keď sa naň pozerám doma, tak vždy len na projektore. Takto sú všetky filmy výborné, ale len niektoré sú ešte lepšie. ◀

**O DOBRÝCH FILMOCH
SA HOVORÍ AJ
V RELÁCII**

FILMOPOLIS FM

filmy / filmová hudba / zaujímavosti / novinky

v sobotu 13.00 – 14.00

